

Bằng Việt

TÁC PHẨM CHỌN LỌC

NHÀ XUẤT BẢN HỘI NHÀ VĂN

Thông tin

Tác phẩm chọn lọc

Tác giả: **Bằng Việt**

Số trang: **488**

Kích thước: **13x19 cm**

Phát hành: **NXB Hội nhà văn**

Năm xuất bản: **2010**

Nguồn text: trieuxuan.info

E-book này được thực hiện trên tinh thần thiện nguyện, phi lợi nhuận và phục vụ cộng đồng người đọc chưa có điều kiện mua sách giấy.

TVE-4U

CÙNG ĐỌC - CÙNG CHIA SẺ!

Người của một thời, thơ của một người

(Thay Lời tựa)

Có một điểm, có lẽ là điểm mấu chốt nhất của thể hệ văn học trưởng thành trong cuộc chiến tranh chống Mỹ, đó là phạm trù Cái Tôi biết tự nguyện điều tiết thế nào trong Cái Ta, bản thể của cá nhân mình hòa nhập đến đâu với cả thể hệ mình và biết đặt mình vào mối quan hệ tương hỗ như thế nào, để sẵn sàng đóng góp trên ý thức xây dựng chung, cho tất cả cộng đồng. Không phải ngẫu nhiên mà Lưu Quang Vũ cũng đã rất trăn trở với những nhân vật của anh trong vở kịch gây tiếng vang lớn một thời “Tôi và chúng ta”, trong đó những quan điểm về cá nhân và tập thể đã được đẩy lên cao trào và đạt đến chỗ thắt nút. Cuộc hành hương “từ chân trời của một người đến với chân trời của tất cả”- như cách nói của nhà thơ cộng sản Pháp Paul Éluard - là một dấu ấn tuy cách tân nhưng lại phổ quát cho tất cả những văn nghệ sĩ đã kinh qua lý tưởng nhân văn của cả một thời đại. Và chính nó đã tạo ra sự khác biệt rõ nét nhất giữa thơ sau năm 1945 ở nước ta, điển hình là thơ hai thời kỳ Kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ, so với nền thơ trước nó, kể cả đỉnh cao là thời kỳ Thơ Mới.

Tính cập nhật quyết liệt, lòng yêu nước cháy bỏng trong chiến tranh, ý thức chủ động phục vụ cho các nhiệm vụ chiến lược của đất nước, tinh thần lạc quan và hăm hở khám phá để khẳng định được cái mới trong đời sống... tất cả những điều đó, hơn bao giờ hết, được đề cao và được coi là tiêu chí phấn đấu cho sáng tác của thời chúng tôi. Ngày hôm nay, sau khi Liên Xô và Đông

Âu sụp đổ, chúng ta dễ rơi vào cách suy nghĩ hạn hẹp kiểu “dậu đổ bìm leo”, đổ lỗi cho chủ nghĩa nhân văn cao đẹp đó - trong khát vọng lớn, muốn làm nên việc “vá trời” vĩ đại mà chưa trọn vẹn -, cào bằng với những mảng vôi vữa nứt vỡ ra từ chủ nghĩa xã hội bao cấp thất bại, cụ thể là từ hiện thực đời sống bị thu hẹp vào nền kinh tế kế hoạch hóa cứng nhắc, nghèo nàn, duy ý chí đến mức ấu trĩ; rồi từ đó chỉ còn có việc điều cốt và phủ nhận cả quá khứ! Nếu thế, có lẽ hôm nay chúng ta cũng lạnh lùng quay ngoắt lưng lại với tất cả những nhà thơ nhân văn chủ nghĩa hàng đầu thế kỷ XX chẳng, những bậc thầy lòng lững như Yannis Ritsos, Nazim Hikmet, Pablo Neruda, Paul Eluard, Louis Aragon, Bertolt Brecht, Nicolas Guillen, Vitezslav Nezval, v.v... những nhà thơ lớn, dù đã trải qua biết bao lầm lạc, mất mát, thử thách, tù đầy, nhưng đã đứng vững cùng chiến tuyến với chúng ta mãi cho đến trọn cuộc đời? Vì vậy, sẽ là không công bằng, khi chúng ta không dám tự tin nhìn lại những giá trị tinh thần đích thực một thời, đã thực sự là một phần của lịch sử.

Nhà thơ lớn của Đức thế kỷ XVIII Friedrich Schiller đã có nói một câu đại ý rằng ai dám sống hết mình cho thời đại của mình, thì người đó cũng sẽ còn có giá trị cho cả cuộc sống các thời sau đó nữa. Như thế là ông đã rất coi trọng tính chất “dấn thân” của một con người với thời mình sống. Còn nhà văn Nga hiện đại, rất nổi tiếng với các truyện ngắn nửa mơ nửa thực của mình là Conxstantin Paustovsky, thì đã thổ lộ vào cuối đời, trong một cuộc trò chuyện ở Nhà sáng tác Crimê, rằng ông

khuyến các cây bút trẻ đừng đi vào vết xe đổ của ông, vì khi đọc lại toàn bộ sáng tác của mình, ông thực sự thất vọng khi nó đều chỉ đi lướt qua bên cạnh những gì là máu thịt nhất, chân xác nhất, bản chất nhất... của cả một thế kỷ dữ dội và sôi động chưa từng có tiền lệ, là thế kỷ XX. Tất nhiên, trong một tâm trạng đang buồn bã và đau ốm cuối đời, ông có thể nói hơi quá mức bình thường, nhưng không phải là không đáng suy nghĩ. Như vậy, là dù với bút pháp và phong cách sáng tác gì, ở thời nào đi chăng nữa, các nghệ sĩ lớn đều có chút băn khoăn về tính chất “phùng thời” trong tác phẩm của mình. Chúng ta ở đây hay quen dùng từ “tính công dân” hoặc “nghĩa vụ công dân”, tuy được áp dụng vào phạm vi nhỏ hơn, cụ thể hơn, nhưng cũng không khác xa gì lắm.

Có rất nhiều hạn chế khi chúng ta tự nguyện khép mình vào những nguyên tắc, sao cho sáng tác của mình được mang “tính công dân” trong những thời kỳ nhất định của lịch sử. Có lúc, nó cũng phải mang tính tuyên truyền nhất định, mà đã tuyên truyền thì phải tránh nói đến mất mát đau thương, thậm chí không chấp nhận kiểu lả lướt, mùi mẫn quá, bị quy chung là bệnh “tiểu tư sản” không hợp thời! Lại có khi nói đến tình yêu mà tả sức “lãng mạn” cao xa, bay bổng quá, khi cả nước đánh giặc, thanh niên còn đang dám hy sinh tất cả hạnh phúc riêng tư trong phong trào “ba sẵn sàng”, thì thứ thơ kia có khi còn bị cấm in, vì nó vô bổ và còn có phần ích kỷ, bất nhân! Vậy là công dụng của hai thứ thơ “có ích” và “vô bổ” cũng đương nhiên được đặt lên bàn cân trong

những thời điểm ấy, và nay nhìn lại, nó cũng nằm trong mặt bằng của hạn chế lịch sử, dẫu phản bác “vuốt đuôi” phỏng có ích gì! Những bài thơ như “Nghĩ lại về Pauxtôpxky” chẳng hạn, tôi để trong sổ tay hàng chục năm, và có cả một thể hệ sinh viên chép tay lưu truyền cũng chừng ấy năm, trước khi được in. Tuy nhiên, tôi cũng chẳng lấy đó làm lý do để trách cứ gì cơ chế hạn hẹp thời ấy!

Nhà thơ Nga hiện đại, một nhà thơ trẻ đã khoác áo lính xung trận, đi qua suốt cả Đại chiến II, Semion Gudzenko, đã có một cách nhìn lại thời mình sống cùng với thơ của mình thật độc đáo và đầy khám phá:

Mỗi nhà thơ có một tỉnh lẻ trong mình
Những yếu đuối, lỗi lầm, những bản khoản bé nhỏ
Nhưng mọi điều ngăn ngại sẽ được dễ dàng tha thứ
Nếu anh viết những câu thơ trung thực tận cùng...
Số phận thể hệ tôi, khắc khổ và cay cực
Cũng mang theo một tỉnh lẻ trong mình
Tỉnh lẻ không tên trên bản đồ địa lý
Tỉnh lẻ đã xa vời: Là cả cuộc chiến tranh!

Tôi ngả mũ kính nể những câu thơ cao thượng và tử tế đó của Gudzenko.

Tuy nhiên, đã nói thì cũng phải nói cho hết. Đương nhiên, giữa hai khái niệm Tôi và Chúng Ta, nếu có lúc nào đó, chúng ta đã hiểu theo kiểu bình quân chủ nghĩa, với cách áp dụng máy móc và đơn giản hóa mọi chuyện, thì cũng có nguy cơ xóa đi rất nhiều phẩm chất cá nhân độc đáo và riêng tư của sáng tác, và dễ rơi vào một kiểu sáng tác trung bình, chỉ đạt mục đích tuyên truyền cho

tập thể nhưng không có bản sắc, rất ước lệ và tẻ nhạt. Đến mức này mới là nguy cơ thực sự cho sáng tạo, nguy cơ đồng hóa mọi tài năng thành một kiểu “thợ viết”, “thợ vẽ”, “thợ ảnh” v.v... chỉ cố chăm chăm phục vụ theo đơn đặt hàng!

Tôi nhớ, từ hồi học Phổ thông trung học, tôi đã đọc bản dịch cuốn tiểu thuyết “Cơn bão táp” của Ilya Êrenbua. Có một chi tiết bất ngờ đã làm tôi giật mình rất lâu. Đó là khi anh chàng người Nga Xecgây đang ở Paris, yêu cô Mađô người Pháp. Xecgây dắt tay Mađô đi trên một cánh đồng cỏ đang trổ hoa nhiều màu sắc, nhánh cao, nhánh thấp, và buột miệng khen đồng cỏ thiên nhiên quá đẹp, lại muốn Mađô sang thăm Nga với mình, ở bên đó cũng rất nhiều đồng cỏ đẹp. Nhưng Mađô cười buồn: “Không! Em không sang đâu! Vì ở bên đó, chắc Nhà nước anh sẽ cho xén cỏ thật đều, làm thế họ mới cho là đẹp. Nhưng anh thử nghĩ mà xem, chẳng phải đúng là chủ nghĩa tập thể bên nước anh giống y như một bãi cỏ được xén thật bằng phẳng, nhìn từ xa thì rất đẹp, nhưng ở đó còn đâu có chỗ cho thiên tài!”.

Tôi đã giật mình và nhớ mãi nhận định chua chát ấy của Êrenbua, ông không dám phát biểu trực tiếp mà chỉ vờ đưa vào lời nhận xét của nhân vật mình cho phải phép! Mà quả thực, cũng đã có một thời gian dài, chúng ta hiểu chủ nghĩa tập thể cao bằng ấu trĩ theo cách ấy, và đả ngộ đồng loạt theo kiểu “nồi cơm to”, làm sao động viên khuyến khích được nhân tài! Và tai hại nhất từ cách hiểu sơ lược, máy móc này, là đã tạo ra một thị hiếu thưởng thức tự thỏa mãn ở mức trung bình và khuyến

khích các sáng tác đại trà vô thưởng vô phạt trong nhiều năm, làm trình độ dân trí bị hạ thấp đều nhau và đánh đồng như nhau chỉ ở mức phong trào; phổ cập thì tốt đấy, nhưng rất khó nâng cao lên tầm chuyên nghiệp ở mọi lĩnh vực! Điều đó cũng làm chúng ta phải trả giá lâu dài, mãi cho đến sau thời Đổi Mới...

Thị hiếu thơ nhiều năm cũng bị rơi vào tình huống tương tự. Nhưng như thế không có nghĩa là chúng ta không có những thành tựu lớn, do từng người có biệt tài đã nỗ lực phi thường để vượt lên, đạt được tới bản sắc độc đáo và giá trị đích thực không thể thay thế được. Đơn cử như Quang Dũng trong thơ thời chống Pháp hoặc Phạm Tiến Duật trong thơ thời chống Mỹ.

Tài năng lớn thời nào cũng vậy. Họ vẫn có cách vươn lên, khắc phục mọi hạn chế, o ép, đội hăn trần mà vượt lên! Và thực tế, khi đã có thực tài, thực lực, thì trước sau đều sẽ được xã hội công tâm chấp nhận.

Ngoài cái phần ai cũng có thể hiểu được, những bài thơ thực tài vẫn có một chút gì đó bí ẩn và xuất thần; tới chỗ đó, cái hay có thể không cần tính ở dạng câu chữ hay vần điệu, do lập ý hay do cấu tứ, do lý hay do tình, mà ngay lập tức nhói thẳng vào nhận thức và trái tim ta, tự dưng như có ma lực riêng, bất chợt lay động và cuốn thẳng ta vào với nó. Người viết những dòng này cũng “ngộ” ra điều đó và tin vào ma lực của thứ thơ như thế!

Có lẽ vì vậy, mà thơ vẫn được coi là phần tinh túy nhất của phương tiện thể hiện và trình diễn bằng lời. Càng cô đọng, càng hàm chứa được nhiều trong ý và lời - càng

giàu chất thơ. Càng thể hiện súc tích và sâu xa nhất bản chất và nội tâm mỗi con người - càng đặc sắc. Mỗi con người khi thành một nhân vật trong thơ là một nhân cách cá biệt không lặp lại, nên tâm hồn người đó hẳn cũng phải là một giá trị độc đặc, không thể tìm được ở đâu khác, không có phiên bản nào khác, cho dù tìm khắp mọi nơi và mọi thời. Có lẽ giác ngộ ra điều ấy, mà nhà thơ Nga Evtushenko đã từng viết:

Chẳng có ai tẻ nhạt mãi trên đời
Mỗi số phận chứa một phần lịch sử
Mỗi số phận rất riêng, dù rất nhỏ
Chắc hành tinh nào đã sánh nổi đâu!...

Vì thế, cho dù chúng ta đã từng chống chủ nghĩa cá nhân triệt để, chống thói vị kỷ, chống mọi thứ gì là biểu hiện khác thường, chơi trội, lập dị, lai căng... trong lối sống, cách sống, nhưng may thay, chúng ta vẫn chưa bao giờ chống tính cá biệt và tính đặc thù của cảm xúc thơ, cũng như tính độc đáo trong mỗi khám phá nội tâm của mỗi nhân thân - là chủ thể trong thơ. Thơ - do vậy, vẫn còn lại cá tính, phong cách, giọng điệu riêng, còn có ký thác, có vui buồn, có khát khao và hy vọng, có dồn nén và đau thương, có cảm thông và an ủi... từ một người truyền đến cho mọi người. Và mục đích cao cả của chúng ta vẫn là phấn đấu làm sao để con người luôn được quyền đứng thẳng, được hít thở hết mình, vươn cao đến hết tầm vóc thực sự của mình, để sánh bước đồng hành cùng nhân loại:

Từng ép kiệt ước mơ, từng kìm chặt nỗi buồn
Từng gọt bớt cảm quan, từng xén mòn suy tưởng...

Nhân loại đã trải qua mọi luân hồi, nghiệp chướng
Để trở lại chính mình, đừng chịu bé đi hơn!

Người viết những dòng này cũng thường xuyên ao ước mình sẽ được cởi mở trọn vẹn tấm lòng với bạn đọc, cũng như thơ của mình luôn luôn là nơi giải bày, chia sẻ. Khi tung câu thơ đi bốn hướng gió trời, như người gieo hạt vừa bước đi vừa vãi tung hạt giống, với ý thức hồn nhiên “cầu may”, may thì hạt ấy gặp người tri kỷ, không may thì hạt rơi xuống vũng lầy, dù thế nào, người gieo hạt vẫn cứ thanh thản, lòng tự nhủ lòng, “khôn ngoan chẳng lọ thật thà”, hãy tự mình chủ động đến với mọi người bằng tấm lòng thực sự thành tâm, không có gì giả dối, chắc chắn rồi bạn đọc sẽ đáp lại:

Ném một câu thơ vào gió thổi
Lời bay đi, tôi nhớ lại đời mình
Có lắm buồn vui, có nhiều lắm lỗi
Nhưng không có gì xảo trá, gian manh...

Thôi thì trước tiên hãy được như thế đã, chưa dám kỳ vọng gì nhiều!

Như vậy là trên 40 năm sáng tác và dịch thuật đã được tác giả gói gọn trong một Tuyển tập này, tuy chưa phải là tất cả, nhưng hy vọng là cũng đủ tái hiện lại từng giai đoạn đáng ghi nhớ của một đời thơ, từ lúc chập chững cho đến khi trưởng thành. Nó cũng có thể coi là chứng tích và trải nghiệm cho cả một thời đối với một người sáng tác, và cũng là lời tự bạch của một con người đặt trong mối quan hệ gần bó tương hỗ với mọi người xung quanh. Đọc lại hơn 40 năm thơ của mình, đôi lúc,

tự tác giả cũng có tâm trạng bùi ngùi, có khi ngỡ như chối bỏ :

Thế kỷ XX đang bước xa dần
Còn day dứt phần đời cam go, nghèo khó
Trời ơi! Những câu thơ từng say mê thế
Chẳng lẽ cũng là đồ vật cũ mà thôi!...

Dẫu sao, thơ vẫn cứ là thơ, cho dù hoài nghi đấy, mặc cảm đấy, lo lắng cả sự xuống cấp của văn hóa đọc đấy, xót xa vì có thể thơ sẽ bị ghẻ lạnh trong tâm lý con người đang đổ xô vào lối sống thực dụng của kinh tế thị trường đấy, nhưng, biết làm sao được, “của tin gọi một chút này làm ghi”, tập sách này vẫn cứ ra mắt và xin được làm một chút kỷ niệm tinh thần khiêm tốn trong vòng tay bao dung của bạn đọc!

Bằng Việt
Hà Nội, cuối Thu 2009.

Trích tập thơ Hương cây - Bếp lửa

In chung với Lưu Quang Vũ. NXB Văn học, 1968

Qua Trường Sa¹

Hoa bí hoa bầu mọc ở Trường Sa
Ô hay! Đất ngỗ đất quê nhà,
Gió cũng gió, ong cũng ong kiếm mật
Nắng cũng là màu nắng tận trong ta!

*

Cái bắt tay là bắt tay đồng chí:
Tay mở rộng và miệng cười hoan hỉ,
Trường Sa ơi! Như bát nước đầy
Mới uống ngậm đầu đã thấy mê say!

*

Áo cộc nông dân hở cúc cổ quên cài
Nét sởi lởi gợi nhớ hoài Nam Bộ,
Những ba má, chú cô trong đó
Chưa một lần thấy mặt, đã đi xa...

Bếp lửa

Một bếp lửa chờn vờn sương sớm
Một bếp lửa ấp iu nồng đượm
Cháu thương bà biết mấy nắng mưa!

*

Lên bốn tuổi cháu đã quen mùi khói
Năm ấy là năm đói mòn đói mỏi,
Bố đi đánh xe, khô rạc ngựa gầy,
Chỉ nhớ khói hun nhèm mắt cháu
Nghĩ lại đến giờ sống mũi còn cay!

*

Tám năm ròng, cháu cùng bà nhóm lửa
Tu hú kêu trên những cánh đồng xa
Khi tu hú kêu, bà còn nhớ không bà,
Bà hay kể chuyện những ngày ở Huế.

*

Tiếng tu hú sao mà tha thiết thế,
Mẹ cùng cha công tác bận không về,
Cháu ở cùng bà, bà bảo cháu nghe,
Bà dạy cháu làm, bà chăm cháu học,
Nhóm bếp lửa nghĩ thương bà khó nhọc,
Tu hú ơi! Chẳng đến ở cùng bà,
Kêu chi hoài trên những cánh đồng xa?

*

Năm giặc đốt làng cháy tàn cháy rụi
Hàng xóm bốn bên trở về lầm lụi
Đỡ đần bà dựng lại túp lều tranh
Vẫn vững lòng, bà dặn cháu đinh ninh:

“Bố ở chiến khu, bố còn việc bố,
Mày có viết thư chớ kể này kể nọ,
Cứ bảo nhà vẫn được bình yên!”.

*

Rồi sớm rồi chiều, lại bếp lửa bà nhen,
Một ngọn lửa, lòng bà luôn ủ sẵn,
Một ngọn lửa chứa niềm tin dai dẳng...

*

Lận đận đời bà biết mấy nắng mưa
Mấy chục năm rồi, đến tận bây giờ
Bà vẫn giữ thói quen dậy sớm
Nhóm bếp lửa ấp iu nồng đượm,
Nhóm niềm yêu thương, khoai sắn ngọt bùi,
Nhóm niềm xôi gạo mới, sẻ chung vui,
Nhóm dậy cả những tâm tình tuổi nhỏ...
Ôi kỳ lạ và thiêng liêng - bếp lửa!

*

Giờ cháu đã đi xa. Có ngọn khói trăm tàu,
Có lửa trăm nhà, niềm vui trăm ngả,
Nhưng vẫn chẳng lúc nào quên nhắc nhở:
Sớm mai này, bà nhóm bếp lên chưa?...

Kiev, 1963

Thư gửi người bạn xa đất nước

Anh hỏi tôi cảm xúc lúc về đây
Hỏi đến cả tiếng ru trầm của gió
Hỏi mảnh nắng xôn xao đường phố nhỏ
Hỏi con người và những chuyện con người...
Những điều thường canh cánh nhớ khôn nguôi
Mà mỗi kẻ đi xa đều biết rõ.

*

Bạn thân yêu ơi! Tôi biết viết thế nào đây,
Nói sao hết cả đất trời cây lá
Nơi dù chỉ một cơn mưa mùa hạ
Cũng làm tôi xao xuyến mãi không thôi,

*

Mỗi hạt mưa buồn, mỗi hạt mưa vui,
Đều phải tính bằng cơm bằng gạo,
Cơn hạn hán hay cơn dông bão
Cũng cần sức người đánh vật ngày đêm,
Nơi biết mấy quật cường và biết mấy ấm êm...

*

Anh bảo anh thêm nhìn Hà Nội quá
Ừ! Hà Nội vẫn như anh nhớ đó
Chỉ có con người đã khác đi nhiều:
Con người bận rộn nhưng mà vững chãi
Hiểu gian khổ nhưng hiểu rằng mình phải
Hiểu việc mình làm, hiểu miếng mình ăn,
Hiểu thời gian không chỉ tháng cùng năm
Mà là mốc nhích lại gần hạnh phúc
Nhích gần vị ngọt bụi ngày thống nhất...

*

Tôi tìm lại nẻo đường anh vẫn nhắc
Đường bây giờ cây đã mọc lên xanh
Cây kín xum xuê như những khung thành
Cây len lỏi giữa những hàng ngói đỏ,
Chỗ ao vũng ngày xưa đem rác đỏ
Giờ đã xây thành một công viên,
Nhịp cầu cong, đèn điện sáng đêm đêm,
Cầu như thể chiếc lược ngà xinh đẹp
Chải cho mượt dòng nước hồ đóng khép
Cho thuyền tình yêu chèo máy vẫn đi vòng...
- Anh có yêu em thì đi mãi không cùng!

*

Anh hỏi tin đôi mắt đen ngày ấy
Má rúm hồng trong gió đông nổi dậy
Cô bé bây giờ đã đỗ lớp mười
Cô bé hay làm cô bé hay cười
Thấy nói đã ghi tên đi Tây Bắc.
Ôi miếng đất mùa thu thường trở giấc
Có tiếng mưa phùn rủ rủ mãi không thôi
Đất sẽ xới lên từng mảnh mới tinh khôi...
Tôi mê quá là cái mùi đất mới,
Cái mùi đất sao mà vui hồ hởi,
Nhưng anh viết thư đi! Cô bé sắp đi rồi!

*

Anh còn hỏi nhiều nhưng kể sao hết được
Cơn khát vô cùng là khát về Tổ quốc
Nơi giữa chiến trường thắm bóng áo bà ba
Nơi mẹ già ta quen vị mắm vị cà

Mùi mặn chát đến đậm đà, thấm thía,
Đến lay động đến tận cùng cảm nghĩ...

*

Đấy quê hương ta, anh thấy chứ anh,
Tôi chẳng phải kể dài thêm nữa,
Cơm nửa nước nuôi chúng ta từng bữa
Để lớn lên giúp ích cả hai miền...
Anh dù chưa về, nhưng hãy cứ tin
Rằng anh vẫn chẳng hề xa đất nước,
Giải đất ta yêu gấp nghìn thuở trước
Và còn yêu gấp mấy nữa về sau!

Hà Nội, 1963

Beethoven và âm vang hai thế kỷ

1

Nghĩ chi em, bốn tiếng sấm bão bùng,
Bốn tiếng đập đập vùi số phận
Bốn cái tát trong cuộc đời gián gập
Bốn thanh âm dựng đứng tâm hồn lên!²

*

Trái tim không bình yên, không một phút bình yên
Trái tim lớn mang niềm đau khổ lớn
Trái tim trải những vòng sóng gợn
Lan truyền đi mãi mãi đến tương lai...

*

Em đừng mong khúc nhạc để vui tai
Đây là nhạc của Châu Âu găm thét,
Tiếng kèn trận, người đi như nước xiết,
Tiếng thác xô, tung tóe bọt căm thù!

*

Ai đã kêu lên dưới ánh nến tù mù:
“Từ chiến đấu sẽ sinh ra chân lý”
Tiếng trống thúc bång hoàng hai thế kỷ
Phải đâu giờ đến lúc đã nên quên?

2

Em ở giữa Châu Âu, bao bọc những bình yên
Hạnh phúc thả trầm tư trong tiếng nhạc
Hay như thói quen, như nụ cười biếng nhác
Beethoven thành một khúc đàn ru!

*

Em ở giữa hồ thu, sâu lắng sóng thu

Nhạc lay động vàng trắng trong thồn thức³
Em chưa biết vàng trắng đi cứu nước
Chưa biết trắng thành du kích phương nào!⁴

*

Hãy nghe em, những tiếng giận sôi trào,
Của thế kỷ hai mươi đang chiến đấu
Trắng du kích soi dặm đường chảy máu
Trắng chẳng vô tình như góc phố nơi em!

*

Egmont ư? Hãy dạo khúc đàn lên⁵
Em sẽ hiểu tiếng rên trong áp bức
Tiếng hát lê dân ứ dồn uất ức
Tiếng gươm đao đòi chặt đứt xiềng gông!

*

Sau giấc mơ xưa, giờ lại có Egmont
Đứng trước cọc hành hình, hăm bốn tuổi⁶.
“Hãy nhớ lấy lời tôi!” - Anh nói,
Phút giây đi vĩnh viễn chẳng quay đầu
Anh thành người giao ước với mai sau!

3

Nghĩ chi em, nghĩ chi em, từng phút
Giữa thế kỷ như lò lửa đốt
Không cho ai hờ hững bình yên.
Trận tuyến chia đôi, em đừng ở giữa,
Dù chỉ ngồi nghe nhạc Beethoven!

*

Bốn tiếng đập xót lòng em có phải?
Nhưng ở khắp mọi miền trên thế giới

Hãy còn nguyên bao tiếng đập dày vò,
Bao vết roi lần máu tự do
Bao họng súng, giày đinh xâm lược Mỹ!

*

“Từ chiến đấu sẽ sinh ra chân lý”
Cho vòng yêu thương mở giữa con người,
Beethoven đã từng khao khát thế
Beethoven như người đồng chí
Beethoven như người chiến sĩ
Giống hồi chuông Giao hưởng của Niềm Vui!⁷

*

Ôi thế kỷ ra hoa trong lửa bỏng
Đừng để nguội, em ơi, bầu máu nóng
Đừng ngồi yên, mong cuộc sống bình yên
Khi bốn tiếng vang tàn khốc còn nguyên!

Carpates, 1964

Từ già tuổi thơ

Ngỡ như đi suốt tuổi thơ
Tối chặng đường này nghỉ lại,
Có gì bàng khuâng mãi
Những cánh hoa bìm gợi nhớ rất xa...

*

Ôi những xe trâu thủng thẳng vào cơn mơ
Bắt tuổi nhỏ nóng lòng theo bước một,
Ôi những nương cao màu trắng lục nhạt
Gạo lóc nuôi ta mùa với mùa đây...
Cách đã ba ngàn ngày
Lại trở lại đất này chung thủy
Đứng rạo rức trước cuộc đời chống Mỹ
Còn đèo ba lô thẳng Pháp sau lưng!

*

Những gì xưa làm nên chiến công
Mười năm qua đã quên càng nhớ
Những người bạn trong mắt xưa bé nhỏ
Mười năm mà vùn vụt lớn lên
Cảnh vật in trong tâm tưởng bình yên
Mười năm thở nồng nàn xao động
Dung mạo còn như giống
Tầm cao đã khác rồi!

*

Đã qua bao nhiêu suy nghĩ nhất thời
Qua tất cả những vui buồn bé bỏng
Thời gian như ngọn sóng
Lòng ta như đất bồi.

*

Bao nhiêu cơn mơ kỳ lạ trong đời
Nay còn lại những cơn mơ hữu ích,
Bao năm tháng đã qua nhiều thử thách
Đôi mắt nhìn càng muốn hồn nhiên!

*

Hoa bìm ơ hoa bìm
Vẫn tròn trặn đơn sơ màu tím thắm,
Như ước vọng mở lòng ra thủ thả
Có nét gì vẫn quyến rũ như xưa.

*

... Thôi từ già tuổi thơ
Bước ra từ tám năm kháng chiến,
Lấy sự tích anh hùng làm chỗ vịn
Lại bước vào cuộc kháng chiến lần hai.

*

Thôi từ già tuổi thơ!
Xốc hành lý lên vai
Ta tính nốt những chặng đường đánh Mỹ.
(Cái khó nhất chợt lúc này hóa dễ
Khi nhìn thấu mình tận đáy xưa sau...).

Sơn Tây, 1965

Mừng em tròn 16 tuổi

Tháng giêng đầy trời đan mưa xuân
Mái ngói quanh thôn hồng nổi hồng
Mái ngói, mái ngói, liền mái ngói,
Từng lớp mừng vui, lớp ước mong...

*

Áo hoa cà trong mưa bay lúa thừa
Nụ hoa cà trong mưa đang độ nở
Mưa trên áo khiến động lòng tuổi nhỏ
Mười mấy năm, mưa lũ ngỡ quên rồi!

*

Nay lại đi vào đường vui kháng chiến
Nghe xa tấp tiếng gà trưa ẩn hiện
Nhớ xóm trên đồi, vị muối chiến khu,
Bữa ăn quen ngồi lắng tiếng cu gù...

*

Thuở em sinh, bốn bề sương lam
Bà mẹ đi đun từng siêu nước nhỏ
Mây bay thấp chàng vàng bên cửa sổ
Nghe ì ầm súng vọng phía Đông Khê.

*

Biết mấy gian lao con đường em đi,
Em đã lớn cùng hai lần cứu nước.
Cởi chiếc khăn quàng, không sao nói được
Tiếc màu khăn thật đỏ đã từng qua!

*

Ôi bốn bề xuân tới bao la
Hoa leo khắp mỗi chiến hào chống Mỹ,

Vui rất lớn mà vô cùng giản dị
Là buổi đầu em dự lớp dân quân...

*

Tháng Giêng ơi! Đây trời mưa xuân
Hay hy vọng đan từng hàng trước mắt,
Máy bay Mỹ còn tới đây làm giặc
Em hãy ghi cho được chiến công đầu!

1966

Thị trấn

Những dãy phố mộc mạc và yên tĩnh
Như chiều sâu của một tâm hồn người,
Hoa gạo đỏ tươi chúm chím nụ cười
Bóng gà mái trong chuồng con ấp trứng,
Nắng buổi chiều lững thững
Trôi trong những góc tường rêu
Thị trấn khiêm nhường bao nhiêu!

*

Anh đi qua đi qua
Đâu biết hết vui buồn trong ấy...
Bỗng trở lại
Thôi rồi! Lửa cháy!
Bom đã rơi trên mỗi mái nhà
Anh lặng người, ngơ ngẩn, xót xa
Nghe đau nhói tim mình ở đây!

*

Đâu những mùa hè giữa cơn lốc xoáy
Trẻ con reo trong đám lá bay mù
Đâu những mùa xuân, đâu những mùa thu,
Những khẩu hiệu giấy điều, những đèn treo lủng lẳng,
Đâu tất cả những gì anh bỏ bằng
Qua đi như thể vô tình,
Cả cái rét đầu đông lướt thướt trên cành,
Bà cụ nhai trầu, cô em rót nước,
Anh dựng xe, ngồi châm điếu thuốc
Tất cả ơi, tất cả đâu rồi?

*

Tất cả cứ lóe ngời,
Mọi quên lãng khắc thành sâu đậm
Anh khát được nghìn lần ra trận
Khát được trút mình vào căm giận
Trả thù cho nơi lờ đãng đi qua!

1967

Về Nghệ An thăm con

Tặng Thái Nguyên Trinh

Bầy ong ngoan của con
Những cánh tơ thơ bé
Bộ ong bào mỏng thế
Vết phân trâu miết đều
Mảnh vườn khi nắng xé
Nghe ong rù rì kêu!

*

Con đường ra bến sông
Mỗi ngày bom lại thả
Vẫn tiếng súng phòng không
Nổ rền theo vách đá
Vụ chiêm mùa vất vả
Mùi cơm thơm cứ thơm!

*

Ôi nùn rơm, nùn rơm
Sợi vàng vương mái tóc
Con che rơm đi học
Vai nhấp nhô đường xa
Em chơi cùng trẻ xóm
Bầy ong coi giữ nhà.

*

Buổi chiều đi học về
Bà con đông đủ cả,
Bầy ong ơi bầy ong
Bay cần cù dưới lá,
Lâu, cha chẳng về thăm

Mật ong màu óng quá!

*

Cha về rồi đây con
Cha nhìn con bờ ngõ :
Con đan lá ngụy trang
Con che đèn đánh lửa
Con đưa em xuống hầm
Biết xoay lưng chắn cửa
Ai dạy con bao giờ
Mà quá chừng ý tứ,
Ôi con tôi, con tôi!

*

Tháng Bảy, ong bay đi
Chuồn chuồn chao trên sóng,
Nhớ mùa đông rất dài
Nhớ mùa thu rất rộng,
Bao lâu cha vắng nhà
Bao lâu con đã sống
Bao đêm ngoài biển động
Pháo sáng xanh vườn sau,
Trăng mai mơn guốc võng
Giặc rít ngang trên đầu...

*

Nhưng con vẫn học đều
Mỗi năm lên một lớp,
Cha vẫn đọc thư con
Chữ dần dà cứng cáp,
Cha về mà kinh ngạc
Thấy con còn bé không!

*

Cha ôm con rưng rưng
Mừng vui lòng nghẹn cả...
Con đường ra bến sông
Mỗi ngày bom lại thả,
Nhưng cần cù dưới lá
Bầy ong bay rộn rã
Mùi cơm thơm cứ thơm!

1966

Giao thông hào bên bãi tha ma
Một ngọn đèn soi, sâu hai thước,
Quầng sáng tròn ôm đôi mái đầu.
Đây là đâu?
Cả thế giới chưa từng biết!

*

Côpécnic và Niutơn đã cùng các em xuống đây,
Ơcơlit và Pitago đã cùng các em xuống đây,
Bên bãi tha ma, ngọn đèn dầu rực cháy,
Bên bãi tha ma đang bắt đầu tương lai.
Các em là ai?
Cả thế giới chưa từng biết!

*

Nhưng mai mốt, quân thù tan hết
Các em lên, đưa cơ khí vào đồng
Đưa điện vào làng, đưa đập ngăn sông...

*

Cả thế giới sẽ lặng người bên hố :
Biết lương tri mình được thắp lên ở đó!

Nghe đất

Làng ở ven đường quốc lộ
Đêm nay trở dậy rời đi
Cắm thù nuốt sâu tận cổ
Nghe xa đất thở rầm rì.

*

Ngày mai biết giặc ném bom
Theo từng ô vuông tọa độ
Đồ đạc gánh lên lưng rồi
Mẹ mãi còn nghe đất thở!

*

Quen bùn xát trên kẽ tay
Xót cát sạn tròng con mắt
Một đời vất vả vun trồng
Mẹ hiểu nỗi lòng của đất

*

Ôi cái mùi hăng trong cây
Tháng Ba nhớ mùa gió trở
Ôi cái mùi men ả nồng
Tháng Chạp nhớ mùa đất vỡ

*

Nhưng chưa gì bằng đêm nay
Mẹ thấm thía tình của đất
Ngày mai, chính đất không đi
Ở lại, một còn một mất!

*

Đất thở càng khuya càng sâu
Kỳ lạ như lòng của mẹ,

Đất thở càng lâu càng khỏe
Râm ran như sức sóng ngầm...

*

Mẹ nghe tiếng dội vang trầm
Lặng lẽ hiểu lời của đất,
Một lời thủy chung duy nhất
Vượt qua hết thủy quân thù.

*

Đất ơi! Không thể bao giờ
Giặc tới nơi này phá nổi...
Đất thở hơi người cứng cỏi
Tự nghìn năm sẽ còn nguyên!

1967

Trở lại trái tim mình

1

Tôi trở lại những bờ đường mùa xuân
Cây già trắng lá
Ôi thành phố tôi yêu kỳ lạ
Cái sống như trần trở ngày đêm
Tôi lớn lên, lo nghĩ nhiều thêm
Thành phố cũng như tôi đang lớn
Những gác xép bộn bề hy vọng
Những đầu hồi bóng nắng nhấp nhô...

*

Tôi trở về những ngõ quen xưa
Mỗi ngõ nhỏ dấu một lời tâm sự
Tôi trở lại những lối mòn quá khứ
Có tâm tình ta mắc nợ cha ông
(Nhịp chày sương hay tiếng trống thu không
Nét son đượm trên vòm cong mái cổ)
Tôi trở lại những lối mòn tình tự
Cánh bướm màu hạnh phúc cứ bay đôi
Tiếng ve ran những điệp khúc mùa vui...

*

... Ôi rất lâu rất lâu
Tôi mới lại đi một ngày thong thả
Thành phố như tim tôi êm ả
Sau rất nhiều gian lao.

2

Hãy nghe hãy nghe tiếng người lao xao
Chỗ những căn nhà bom xô tốc mái

Nay ta về lợp lại
Che ấm cuộc đời vun vén bên trong
Hãy theo những ngã đường sang sông
Cầu phao cốt kết
Những chuyến hàng đi hoài không hết
Mỗi chuyến xe mang một tấm lòng.

*

Hà Nội thức bao đêm ròng
Không ai nhớ nữa
Nhưng mỗi sớm nhìn vào cửa chợ
Lại thấy hoa bày trên lối đi
Hà Nội bao lần chia ly
Không ai nhớ nữa
Nhưng cách đánh quân thù phải sợ
Thì không đâu biết rõ như đây
Hà Nội mang tầm vóc hôm nay
Cộng với tầm cao quá khứ
Tôi đi dọc những lối vào lịch sử
Nghe suốt năm châu bè bạn nói gần
Tôi đi ngang những cuộc đời thường
Biết ở đó chia nỗi lo nhân loại.

3

Có phải bao nhiêu vui buồn thời đại
Soi vào đây càng đậm sắc màu riêng?
Tấm lòng Hà Nội thiêng liêng
Vẫn nguyên vẹn sau rất nhiều từng trải
Con đường lóa bóng hoa vàng trẻ mãi
Tiếng lanh canh trên gạch lát hồn nhiên

Âm vang bao biển thiên
Thế giới gửi nơi này ghi nhớ
Bao hạt cát hạt vàng lịch sử
Hà Nội kiên tâm gạn lọc công bằng
Nghe tiếng Bác mỉm cười đôn hậu
Nghe bước mình vững chãi tháng năm...

4

Ôi những hàng ô-rô ta vẫn xén
Làm vui mắt mỗi người đi kháng chiến
Mỗi nét đơn sơ cũng đượm tình nhiều
Từ ánh nê-ông pha biếc buổi chiều
Đến hơi mưa trong khóm hoa màu tím
Gáy sách cũ xếp chồng như kỷ niệm
Lá thiếp mừng đám cưới mát trên tay
Bao điều không ai hay
Bỗng thắm thía giữa ngày chống Mỹ
Hà Nội bận dầu không hề phút nghỉ
Vẫn còn nguyên phong thái hào hoa!

5

Ở đây tôi bắt gặp hôm nay, tôi bắt gặp ngày qua,
Tôi bắt gặp cả những ngày chưa tới
Trong mỗi dáng người gặp vội
Đều chín muồi những dự định tương lai
Trong mỗi ba-lô quàng vai
Đều cất giữ kho tàng chưa mở hết
Như Hà Nội mười năm tôi đã biết
Sớm hôm nay vẫn lạ nét ban đầu!

6

Sông Hồng ơi! Đông bão chẳng thay màu
Rùa thần thoai vẫn nhô lưng đội tháp
Chùa Một Cột đổ trên đầu giặc Pháp
Lại nở xòe trọn vẹn đóa hoa sen...
Dù nhiều điều tôi nhớ tôi quên
Nhưng Hà Nội trong tôi là vĩnh viễn
Dù mười năm, hai mươi năm kháng chiến
Hà Nội vẫn rèn sắt thép lòng tin
Dù quân thù bắn phá cuồng điên
Tim ta đỏ vẫn nguyên lành Hà Nội
... Ôi trái tim nóng hổi
Tôi về đây là thêm sức đi xa...

Hà Nội, 1967

Kỷ niệm về Chê Ghêvara

1

Kỷ niệm khi ấy rất trong
Với một giọng vang rung
Như niềm vui tháng Sáu
Lúc con chim bay cao gọi nắng mùa hè,
Bạn đã kể tôi nghe
Về Xiera Maextora hùng tráng
Về những người con Cuba quả cảm
Về Phidên và Chê Ghêvara.

*

Kỷ niệm khi ấy lan xa
Như một đường dây theo chưa tới đích
“Ghêvara mất tích!”
Bạn kêu lên trước ánh sáng thần kỳ...
Cơn mơ bỗng dắt tôi đi
Qua lau lách những lối mòn du kích
Những nơi còn thở thách
Còn khổ đau, xiềng xích,
Ghêvara còn đi...

*

Ghêvara có tới Việt Nam?
Tới những rừng Tây Nguyên
Làm hầm chông bẫy đá
Lội những vạt bùn U Minh vất vả
Chèo ghe qua Đồng Tháp Mười
Bắn khẩu súng “ngựa trời”
Ngủ trong lán lá “nóp”

Những liên tưởng rọi như làn chớp
Soi lòng tôi, lòng bạn trong nhau...

2

Tất cả bỗng cắt ngang đột ngột
Ghêvara mất rồi!
Kỷ niệm ngỡ xa vời
Bỗng gần trong gang tấc
Kỷ niệm mơ hồ nhất
Bỗng xát lòng diết da!

*

Chê Ghêvara! Chê Ghêvara!
Đi mở “những Việt Nam trên thế giới”
Ở khắp trăm miền Anh tới
Anh muốn nơi nào cũng hóa Việt Nam!
Những liên tưởng lan man
Trong lòng còn náo nức
Hôm nay bỗng tôi tin là thực:
Ghêvara đã tới Việt Nam rồi!

*

Ôi đêm nay sao quá bồi hồi
Đêm rất sâu mà không yên ổn
Mở mắt thấy bầu trời thật lớn
Ngôi sao nào cũng nhắc “Ghêvara”!

*

Bạn ơi!
Hai bán cầu rất xa
Đêm nay bạn ở đâu
Sao bỗng chốc ta gần nhau thế nữa?
... Ôi có phải tâm hồn như ngọn lửa

Kỷ niệm không ngừng thổi gió lên?

*

Viết khi nghe tin Che Gêvara hy sinh ở Bolivia giữa “Năm Việt Nam anh hùng - 1967”.

(Tên năm do Phiden Caxtô rô và đất nước Cuba đặt, để suy tôn Việt Nam, năm 1967).

Tình yêu và báo động

1

Anh nắm bàn tay em khi nói đến tương lai
Thành phố đang cơn mưa ướt đầm trong tiếng hát
Chúng ta đi giữa bè bạn mỉm cười.

*

Cơn báo động tan rồi
Anh muốn nói một câu gì dữ dội
Nhưng không thể tìm ra lời để nói
Chúng ta đi giữa bè bạn mỉm cười!

*

Cơn báo động tan rồi
Cảm động quá, khi mùa thu lại đến.
Anh nhớ phút ngồi bên nhau trực chiến
Anh nghe thời gian trong mạch đập tay em
Mạch đập bình yên...

2

Vườn vàng phơi lá thu
Ánh sáng mênh mông đối mặt quân thù
Ánh sáng tinh khôi như trong mắt trẻ
Soi hạnh phúc tự hào, đơn giản thế,
Ngày xưa anh chưa nghĩ ra!

*

Sông Hồng nước lên. Em đưa anh qua
Tháng Tám cầu nhô hai nhịp gãy
Sông Hồng nước lui, khi anh trở lại
Ta nắm tay nhau trên nhịp đã liền
Hai bên bờ Long Biên

Nghìn lá sắc trở cờ trên ngọn mía,
Hạnh phúc lớn, tự hào, đơn giản thế,
Ngày xưa anh chưa nghĩ ra!

3

Không ai trở về thời đồ đá
Ta khinh bỉ nhìn kẻ thù dâm dọ⁸
Ba năm rồi, tự buổi đó, em ơi
Thành phố bao phen rung động hồi còi
Em biết dập kho dầu khi lửa bén
Biết trồng lại đôi hàng cây cháy sém
Biết bắn địch hôm nay vì đích của ngày mai...
Ba năm rồi, em ơi
Ta khinh bỉ nhìn kẻ thù dâm dọ
Không ai trở về thời đồ đá
Khi tình yêu tới độ chín đang vừa!

4

Những mùa ta qua nghe dài hơn xưa
Những mùa ta qua không có ngày thừa
Dù phải chịu dăm lần căng thẳng nhất
Chỉ nghĩ đến nhau đã là hạnh phúc!
Những mùa ta qua... Chẳng thể lấy gì so...
Sau ba năm, mặt đối mặt quân thù
Cảm động quá, khi mùa thu lại đến!

5

Ta quen sống những giờ đột biến
Bỗng sững sờ... trước một sớm không đâu
Thành phố trong mưa. Hoa rắc trên đầu:
Hoa mưa nở từng bông trên mái tóc

Em tươi tắn như mùa xuân thứ nhất
Nhưng thủy chung như một sắc mai già
Đôi mắt mở to, dịu dàng thắm mát
Sau rất nhiều gian khổ đi qua...

6

Bây giờ, sau tất cả mọi điều
Anh muốn nói một câu gì dữ dội,
Nhưng vẫn không tìm ra lời để nói
Anh chỉ nhìn sắc thắm mùa thu
Thấy hết sự vô duyên và thảm hại của quân thù
Trước tất cả những gì ta sống
Trước một bầu trời - gương xanh lồng lộng
Soi cơn mơ của anh và của em
Của triệu người giao kết một lòng tin!

Hà Nội, 1967

Đi chợ Tết

Bản Sán Dìu xanh hơi khói lên
Sương ủ càn khôn, đất ẩm mềm
Hôm nay xuống chợ như đi hội
Khi chị cài hoa lên áo em!

*

Bản Sán Dìu bắn máy bay rơi
Hôm nay đi chợ quên đường thôi!
Chị em thắt nút dây lưng tía
Ai cũng cùng em chia nỗi vui...

*

Một tháng rông, lên núi ngậm tằm,
Lăn lộn xông pha, tính hướng, tằm,
Công đi săn Mỹ như săn thú
Chửa bắn rơi xong, bụng chửa mừng!

*

Bản Sán Dìu thắng xong, trẻ quá!
Vồng cải vàng hươm, tươi tắn lạ!
Em xuống triền núi dốc như say
Mùi cúc thơm khi nào không hay...

*

Quay lại nhìn bóng mây Tam Đảo
Biết chị đang ngồi trực đổi phiên,
Hôm nay đi chợ mua nhiều lắm
Chị ngóng lâu về đến phát ghen!

*

Nhưng vui chân quá, vui chân thế,
Chị ơi, thôi chị chẳng nên hờn,

Hôm nay đi chợ quên đường nhé,
Đánh Mỹ rồi, em lại trẻ con!

1967

Trích tập thơ: Những gương mặt, những khoảng trời
- 1973.

Viết cho con mùa xuân thứ nhất

Những mái ngói thẫm màu ử một chút hồn xưa
Con sinh ra - Ấm áp tự bao giờ?
Con chưa hay gì đâu... Xuân đã tràn khắp ngả...
Thành phố mở òa cho con tất cả
Mọi ngả đường lên một tuổi cùng con!

*

Lên một tuổi Thập Rù. Lên một tuổi Hồ Gươm.
Một tuổi cả ráng mây vàng Rồng nổi,
Bao voi đá, tượng đồng... nhìn con đều một tuổi.
Thành phố của đời cha nay lại thuộc đời con.

*

Sông Hồng dâng. Màu đất bãi như son
Phù sa đỏ thắm trong hồn thành phố
Dấu giặc tan đi, tàn theo cỏ úa,
Ngô khoai lên và lúa trở xanh ngời.

*

Những con đê, mòn công sức đắp bồi
Bao bọc hết từng đền đài lịch sử.
Nhớ năm con sinh, hai tháng ròng lũ đỏ⁹
Chẳng chỗ xoáy nào lở tới mình con.

*

Thành phố bao lần bão đạn mưa bom
Sao con gặp mặt người âu yếm thế!
Các cô chú chẳng mấy ai còn trẻ
Ánh tinh hoa trong mắt thật không ngờ!

*

Cha dẫn con qua đường đá ngoại ô

Lối cha mẹ vẫn đi về sớm tối,
Nghe tiếng búa quai rền, tiếng thoi bay giữa sợi,
Dàn dáo dựng ban mai, lò bánh tỏa ban chiều.
(Những âm sắc chuyên cần của cuộc đời vất vả
Cho mỗi ngày con hạnh phúc bao nhiêu!)

*

Con hãy quen và con hãy yêu
Mỗi góc phố, mỗi căn nhà chật hẹp
Những ngăn gác, cầu thang lên cốt kết
Những vỉa hè gạch cũ, guốc khua vang...
Nơi thiên tài nhân dân từng lớn lên ở đó
Cho mắt con đầy ánh sáng Việt Nam!

*

Thành phố suốt đời con qua chẳng hết
Chưa phải rộng mênh mông mà sâu đến không cùng!
Con đi giữa mọi sắc màu bất diệt
Mà nhẹ nhàng, thành phố cứ lâng lâng!
Con lớn lên. Đời sẽ rộng dài hơn
Sẽ sung sướng hơn thời lên một tuổi!
Nhưng có thể có gì so sánh nổi
Với mọi điều cha đang ước cho con?...

1971 - 1972

Tột cùng gian truân, tột cùng hạnh phúc.

Anh choáng váng trước chân trời rộng lớn
Cả cánh đồng vàng rực buổi chiều đi
Một tấm thảm dất ta vào thần thoại.

*

Sau lưng hai ta, bờ bãi Thái Bình
Những nhà đổ in lên màu đất cháy¹⁰
Đôi mắt em soi mặt trời tận đáy
Mặt trời rung như một nốt đàn cao!

*

Em nghe hết lòng anh nôn nao
Chân ta dẫm qua tầng tầng gạch vụn
Tiếng ngói dòn khô kêu đau dưới chân
Suốt dọc Thái Bình, Phủ Lý,
Sau lưng ta có còn gì nữa
Những mái đỏ ngầy thơ, quân địch cố san bằng...

*

Anh qua con sông nước ngập buổi chiều
Bồng sừng sốt gặp cánh đồng bảy tấn,
Anh không khóc trước những gì tàn nhẫn
Mà trước cái nhìn trong sạch của em!

*

Ôi cánh đồng rất mực bình yên
Đã gieo giống ngay trên nền bão tố
Thái Bình ơi, Thái Bình!
Loa hát lớn sau buổi chiều phần nộ
Cây cú thể tung bùng búp trở
Cái chết qua đi như phút trở trời!

*

Chưa bao giờ anh hiểu hết cuộc đời
Chỉ càng lớn, anh càng thương cảm nó!
Em đứng đó, thu bàn tay bé nhỏ
Vào trong im lặng của chiều
Thu hết mọi gian truân, mọi điều trắc trở,
Chỉ để lại nụ cười cõi mở
Nụ cười em trao cho anh!
Nét rúm hồng qua hai cuộc chiến tranh
Ngõ đâu chỉ hai mùa hè cháy nắng.

*

Anh choáng váng trước chân trời rộng lớn
Cái bộn bề kinh ngạc của đời ta...
Quá khứ chóng lùi xa
Như ta sống gấp hai lần thế kỷ
Những bước ta đi dài không tính xuể
Tới tốt cùng... Hạnh phúc sáng dần ra...

*

Hạnh phúc quá bao la
Một hạnh phúc của những người thủ lửa
Biết làm chủ niềm vui và nỗi khổ
Mỗi xúc động đi qua đều không thể nửa vời!

*

Em đứng soi trong ánh mặt trời
Trái đất và em hòa một
Cây ứa nhựa yêu đời như máu rót
Lúa ngả đồng, nhân mãi sức sinh sôi.

*

Anh muốn kêu lên

Rạo rức một điều thôi:
Ta yêu lắm, khi ta càng đánh giặc
Càng thấm tột cùng hạnh phúc
Khi qua tột cùng gian truân!

1968

Đứng trước thế kỷ XX

Kỷ niệm 100 năm sinh V. I. Lênin

Bọt ngầu con sông Susơ¹¹

Hơi ẩm bốc lên những đêm mùa thu

Con sông trôi như trong truyện đời xưa

Vừa buồn vừa lặng.

*

Nơi đó, Lênin¹² từng lặng ngắm

Rừng cỏ trải dài. Gió lốc tầng cao.

Những đêm bão tuyết thét gào

Chân trời đầy bí ẩn.

*

Đầm Pêrôvô¹³ ngầu rác bẩn

Màu nâu vàng lá mấy trăm năm

Sương như men chua phả lên mùa xuân

Cỏ ngấu nước, mủn dần trong nắng hạ...

*

Cuộc đời tù đọng quá

Những cây tần bì rụng lá tro xương

Cây phong chịu rét can trường

Mỗi mùa đông cũng nứt dần lớp vỏ.

*

Con sông và rừng cỏ

Ba năm rông thành bạn của Lênin

Giữa hẻo lánh, im lìm,

Khơi dậy bao điều chưa ai biết đến!

*

Những người dân chài nghèo nàn dễ mến

Mặt ủa vàng như sắc cỏ chiều hôm
Những người thợ săn gò má xương xương
Mệt mỗi ngời trong lều cỏ
Lênin đến, nhập vào đời họ
Vào những ước ao đơn giản của con người.

*

Đêm cuối năm, đánh lửa châm môi
Đốt lá khô, chuyện trò sưởi rét,
Lửa nhỏ bùng lên, lẹt lẹt,
Rồi cả đồng tranh ăn gió bốn bề
Lửa phần phật dâng cao, lửa nhảy múa như mê
Kìa! Tất cả bắt đầu từ tia lửa!
Rục rở quá, Lênin nhìn, nín thở:
“Bắt đầu là tia lửa thế này đây!”.¹⁴

*

Lênin trở về. Bốn phía ngủ say
Sắp sửa băng tan, con sông còn vật vã,
Cây cối đêm nay vẫy mình kỳ lạ
Giao thừa hoang sơ trận gió khắp trời...

*

Không ai biết Người ngồi
Bao nhiêu lâu đêm ấy
Những cơn lốc trong đầu Người trỗi dậy
Những dự tính trải ra bao quát trước mắt Người
Những ý nghĩ lớn lao, sáng rõ ra đời
Về Đảng, về Cách mạng,
Ngọn nến thâu đêm thấp sáng
Heo hút giữa vùng gió xoáy mung lung
Đây là đêm cuối cùng

Của thế kỷ mười chín đang tan vào quá khứ!

*

Bất giác Lênin đẩy tung cửa sổ:

Con sông vươn mình rừng rực rạng đông

Những đám mây đỏ chói thình không

Bay lớp lớp rợp trên Đồi Sếu¹⁵

Đàn sếu tha phương đang trở về có hiểu

Đất cũ kỹ sắp găm lên, sắp nứt vỡ, sinh sôi!

*

Người đứng lặng, nhìn xa, nheo mắt, mỉm cười

Nụ cười đầu tiên

Đón Thế kỷ Hai Mươi bão táp!

1970

Phút sinh ra những thần Phù Đổng

Em bé ngỡ ngàng hơi thở đầu tiên
Hầm sặc vì oi khói
Cô đỡ run tay trong tối
Làm sao cắt rốn cho em?

*

Bom rơi ù tai
Tiếng nổ rít trời đêm
Xăng đặc bắt trên nhà lem lém
Người mẹ khẽ rên lên một tiếng
Hỏi bồn chồn: “Cháu gái hay trai”.

*

Cô đỡ xông lên chắn góc hào ngoài
Người mẹ đuổi nửa mình ra khoảng trống
Một bầu trời lỏng lẻo
Máy bay thù như điên.

*

Pháo sáng bay lung liêng
Soi bàn tay cô đỡ
Soi mồ hôi rỏ giọt ròn ròn
Người mẹ nén đau nằm không day trở
Cầu cho con, cuống rốn băng xong!

*

Một bầu trời mênh mông
Em bé lần đầu tiên mở mắt
Trước những giọt lân tinh và màu xăng đặc
Em bé lần mở mắt đầu tiên
Trước quân thù cuồng dại bốn bên

Trước những hình thù hoang sơ quái gở...
Có gì đó trào dâng lên cổ
Cô đỡ ôm em, nôn nóng trong lòng.

*

Đất bỗng sốt lên cơn sốt bùng bùng
Những cơn chớp giạt ùng oàng sáng chói
Giữa mọi âm thanh không gì hiểu nổi
Em bé nằm yên, chưa chút bận tâm
Lạ lùng, bằng giọng rất trong
Cát tiếng khóc đầu tiên, chào thế giới!

1967

Nói với em

Em dấu kín trong lòng tất cả những nguồn sông
Khi xuyên núi có thể thành thác trắng
Em! Đôi mắt dịu dàng có ánh gì lạ lắm
Khi rụt rè thức dậy một tình yêu!

*

Đây là một buổi chiều
Cơn mưa lớn ập xuống đầu hai đứa
Hàng cây lá cao vời như rộng mở
Em nhắc gì, nghe lẫn tiếng mưa rơi...

*

Cơn mưa qua. Ngày ấy cũng xa rồi
Em chỉ gửi một dòng thư rất nhỏ,
Cơn mưa có gì đâu, thành nỗi nhớ
Về những điều không nói được - là Em!

*

Em. Một cuộc đời đang lạ bỗng thành quen
Một con đường cắt ngang bỗng nhập vào một lối
Một màu sáng tinh mơ đủ khiến lòng bối rối
Một bóng khói chiều xa tô đậm vị quê nhà...

*

Em có mặt trên đường ở mọi chỗ anh qua
Những rừng rậm gai cào, những truông dài cát lún,
Những trái chát không mùa, những dây leo không ngọn,
Những hướng trời, gió thả bốn tầng cao...

*

Em! Một thành phố xa xưa bỗng hiện lại ngọt ngào
Dáng bay múa những đường vân chạm trổ,

Những giàn dáo, những công trường vôi vữa
Chưa định hình, bỗng khởi sắc hồng tươi!

*

Em chất chứa trong lòng tất cả những nguồn vui
Khi chia ly, thành mái nhà, bếp lửa,
Khi bom nổ thành bàn tay băng bó
Khi tàn phá ào qua, thành điểm chốt sau cùng.

*

Em khao khát yêu thương như khao khát vun trồng
Bất chấp mọi gian lao, em tin ngày đoàn tụ
Tin ở sự thủy chung trong nghĩa tình đôi lứa
Tin ở sự hài hòa trong cuộc sống mai sau...

*

Em chất chứa trong lòng tất cả sự dài lâu
Dáng thăm thẳm những tháng năm chờ đợi
Sức kiên nhẫn với từng ngày lặp lại
Thư viết ra, đâu tới được bao giờ!

*

Kháng chiến trường kỳ, trăm nỗi âu lo,
Em đổ sức cho trăm điều gấp gáp,
Em đứng vững, không sức gì lung lạc
Như cây lớn lên giữa lớp lớp cây trồng!

*

... Em dấu kín trong lòng tất cả những nguồn sông
Khi xuyên núi có thể thành thác trắng.
Em! Đôi mắt dịu dàng có ánh gì lạ lắm
Khi trong đời chín tới một tình yêu!

*

Trước Cửa Tùng

Hộ tập thể¹⁶ chốt trên đồi cao
Một trai ba gái
Bi đông nước và băng đạn
Súng, xẻng và dao.

*

Cỏ gianh rì rào
Cỏ gianh dày hơn, sẫm hơn ngày trước,
Chất lân và diêm sinh thấm vào lá cỏ
Mưa đông mùa hè dần xóa dấu bom.

*

Chúng tôi đi khuất dưới lòng hào
Cây trên đầu đã hai mùa trổ búp
Khóm hoa vàng nhú lên bất chợt
Con ong cần cù bay qua.

*

Không gian, thời gian mở đến bao la...
Tôi nghe rõ nhịp tim mình mạnh quá
Biển cả vừa ồn ào, vừa êm ả,
Đời vẫn xanh một sắc không cùng!

*

Cửa Tùng!
Những con người da khô sắt lại
Một trai, ba gái,
Luân phiên thức cùng biển khơi.

*

Súng, xẻng và dao,
Bi đông nước và băng đạn.

Tập thể chưa phút nào ly tán
Suốt cuộc chiến tranh khốc liệt từng ngày.

*

Những chấm đen xảo quyết lách vào đây
Mùi khét lạ thoảng hờ trên mặt sóng...
Đêm sương mù, đêm biển động,
Những trận bom trận pháo đỏ lừ...
Chưa bao giờ họ bị bất ngờ
Chưa bao giờ họ lui một bước.
Cửa Tùng. Mãi mãi nhô ra giữa nước,
Ngực trần.

*

Anh em dẫn tôi đi, chốc chốc lại dừng
Trước dấu thêm cũ cửa hàng Mậu dịch
Dấu đường nhựa, bom vùi chưa hết
Cả dấu vườn, dấu ngõ hôm qua...
Nheo mắt nhìn khơi xa
Họ nói với tôi về ngày toàn thắng
Có Đài kỷ niệm và Khu nghỉ mát
Ngói đỏ thông reo trên bến Cửa Tùng!

*

Hết sức lạ lùng
Tôi bước xuống đồi
Dọc những bậc thang khoét vào đất dốc
Nơi dấu chân in đã mòn từng bậc
Mà tôi mới chỉ đến lần đầu,
Nơi con người đã nghĩ tới mai sau
Còn tôi mới ngạc nhiên vì hiện tại!

*

Trong lòng vừa xốn xang, vừa có gì nhuần lại...
Biển và trời. Hộ tập thể trên cao.
Bi đông nước và băng đạn,
Súng, xẻng và dao.

Khu công sự Cửa Tùng, 1970

Truông nhà Hồ

*“Yêu em, anh cũng muốn vô,
Sợ truông Nhà Hồ, sợ phá Tam Giang”
(Ca dao cổ)*

Đất khô đỏ quạch ven đồi
Gió tung phóng khoáng từng hồi trên cao
Đất chiêm bao tự thuở nào
Đến nơi, hóa gập tiếng chào dân quân!

*

Bò ai gặm cỏ Sa Lung
Chỗ xưa chỉ tiếng cạp gặm dớn trắng
Miếu ma áo trắng Rú Trầm
Cát bay đã mấy trăm năm thành cồn,
Dẫm thước đất, một hố bom,
Giữa rừng, vẫn tiếng ru con làm người...

*

(Châu Ô, Ri, thuở xa rồi
Tối tắm gió tắt, còn lời lá run,
Ba thùng thóc thuế - bán con
Đói mèm - cầm vợ trên đường đi phu!
Máu đầm trên cát, máu khô,
Cọc bêu đầu cắm lô nhô mấy đời!)

*

Cái tên ghê gớm một thời
Có gì mà sợ, em ơi, bây giờ
Yêu em, đánh Mỹ, thì vô,
Vượt truông Nhà Hồ, vượt phá Tam Giang!

Hồ Xá, 1970

Bên địa đạo Vĩnh Quang

Từ lòng địa đạo đi ra
Mỗi ánh mắt trẻ con bỗng làm tôi sáng lóa
Hồn tôi chột nhiều nắng quá
Trên đất này Vĩnh Quang!

*

Tôi quên đi hết thấy mọi con đường
Chỉ nhớ quầng hào này
Rợp cỏ mặt trời và hoa muống biển,
Lại có những em bé lên ba,
lần đầu ngạc nhiên được nhìn biển rộng
Lần đầu ngạc nhiên được nhìn trời trong!

*

Và tôi ngạc nhiên với chính mình
Đã qua hết hai mươi tám năm trên trái đất,
Nhưng chưa hình dung hết được
Khoảng cách sống - còn, chưa đầy dăm mét
Từ hầm sâu ủa ra giữa nắng,
Khoảng cách gần đến mức khó tin
Giữa chiến tranh và hòa bình,
Lại dài dặc đến chừng này
Trong tấm lòng đợi chờ con trẻ!

1970

Trước cửa ngõ chiến trường

1

Ở đây, đôi sở lại đôi sim
Đất cát, thắm màu hoa nắc nẻ.
Trăm cây số nữa là tới Huế.
Xe dừng.

*

Núi dựng bên tây, đen thẫm, trập trùng,
Mặt trời xuống. Cát vàng như lửa cháy.
Biển màu chi lả vậy
Như mặt thủy ngân láng trên chân trời!

*

Thế đấy, cuộc đời
Có những phút bất thần thành hạnh phúc,
Tôi đứng như mê giữa lòng đất nước
Một không gian hùng vĩ mở trên đầu...
Tôi bước những bước dài, hít những hơi sâu,
Đất thịt thắm gan gà, sung sức lạ,
Dấu tích những ngày tàn phá
Có là gì trước sức lớn này đâu?

*

Ôi ngày thơ tiếng lục lạc bầy trâu
Dội vào núi buổi chiều nghi ngút khói
Ôi hối hả tiếng búa choòng đập vôi
Ánh lửa hàn, mùi hắc ín nồng thơm,
Gạo mới trên đường, mạ mới trên nương
Dầm cầu mới chồng lên khung sắt cũ
Khuôn mặt mới cười sau ca-bin vỡ

Trước cửa ngõ chiến trường, cỏ mới mãi tươi non!

2

Hàng trăm binh trạm ngấm, ẩn hiện dọc Trường Sơn,
Mười mấy năm nay không tàn ánh lửa
Những chiến sĩ không tên, chung sức nhau làm nên lịch sử
Vạn chuyến xe đưa thoi, ước đã bon quanh trái đất mấy mươi
vòng!

*

Sức dân ta bỏ ra đã đủ xây xong hàng chục Kim tự tháp
Xây Vạn lý Trường thành, xây những kênh đào qua sa mạc
Xahara,
Xây những nhà chọc trời hay đường xe điện ngấm nổi từ
Nam ra Bắc,
Nhưng lại phải đào hàng triệu hầm cá nhân và lấp hàng triệu
hố bom lở loét,
Bạt núi, xẻ đường qua vách đá mây bay,
Dựng những dàn nguy trang cho xe,
dài trên hai nghìn cây số!
Chiến trường - có gì đó vừa thô sơ vừa thần thoại,
Dấu tích những bàn tay khổng lồ, với từng gương mặt dịu
hiền kia...

*

Hai chữ “chiến trường” ta đã quen nghe
(Hai mươi mấy năm sống cùng chữ ấy!)
Nhưng đứng trước cửa ngõ này, vụt thấy
Nhịp chiến trường đổi mới tính từng giây,
Ta hôm sau khác xa ta hôm trước
Ngày càng đi, càng thấy ngắn thêm ngày.

*

Biết bao việc phải làm xong quá sức

Từng chiến thắng góp nên đều không thể giống nhau
Kinh nghiệm ở nơi này, nơi kia chưa có ích,
Khó khăn sau không lặp lại khó khăn đầu!

*

Xưa tôi hiểu chiến trường là mảnh đất giao tranh
Nay hiểu cả những lo toan thâm lặng
Khoảng xen kẽ giữa hai màu đen - trắng
Sức phi thường những chịu đựng không tên!

*

Tôi hiểu mạch chiến trường qua thắng mỗi con tim
Phút nhòe dậy trước hầm ngầm phụt lửa,
Khoảnh khắc ngụp dưới lạch bùn nghệt thờ
Trận sốt rét mềm người, không một tiếng kêu rên!

3

Cửa ngõ chiến trường thăm một sắc màu riêng
Đưa tôi bước vào niềm thông cảm lớn:
Những đôi mắt tôi nhìn không vết gợn
Những bàn tay trong sạch nắm tay tôi...

*

Thế đấy, cuộc đời
Những phút gặp bất thần thành hạnh phúc!
Tôi ngợp giữa tình người cao cả nhất
Ngợp giữa tuổi thơ mình, ngợp ánh sáng đầu tiên!

*

Tôi hiểu ra
Cửa ngõ chiến trường
Cửa ngõ của lòng tin!

Chiến khu Trị - Thiên, 1970

Vùng sâu

Cát bỏng lặng thinh đâu biết kể cùng ta:
Cha mẹ, anh em - kẻ thù chôn sống!
Cát bỏng lạ lòng, cát bỏng,
Đi qua rừng mình, ngổ xác người dưới chân,
Sắc trắng phơi trụi trần
Vết đau hằn khô máu!

*

Xóm làng không còn dấu
Xe xích chà qua, xe ủi cào đi,
Một tiếng đế quen nghe
Từ thuở nhỏ, đến đây giờ cũng bật,
Thương quá, màu xanh bụi gai, bụi móc
Duy nhất nhú lên sau trận mưa rào!

*

Đêm. Một vết chân ra vào
Dẫm sương tan nhanh trên đường tới ấp¹⁷
Đủ thành dấu cho quân giặc
Sớm mai nã pháo vây càn.

*

Trảng cát tan hoang
Tiếng cô giao liên bỗng thốt dịu dàng:
- Xã đội chúng em chốt đây nguyên vẹn!

Đêm gió Trường Sơn

Tôi lại về đêm rất sâu Trường Sơn
Gió dữ xung quanh cồn cào như biển
Chỗ đất đồi lửa xém
Cỏ gianh mùa này lên cao
Cỏ gianh dâng phùng phùng như lao!

*

Sương dăng thành che lấp bóng sao
Mênh mông mùa gió
Nghe chim kêu chưa sáng mặt trời
Khí núi bay ra mờ đục mắt người
Đá đổ ầm ầm như sấm động
Lắm bữa thèm ăn bát cơm thật nóng
Hơ lửa bàn tay thấm thía thương nhau!

*

Ôi nhớ những khi xẻ núi bắc cầu
Đại bác địch nổ trên đầu tóe lửa
Những đêm lấp bao hố bom dang dở
Con đường vươn như sống lúc trăng lên
Từng khúc đứt ra sâu hoắm lại liền
Lại quẫy khúc trườn lên phía trước
Nỗi vui lớn có gì đo được
Như gió ào dâng trong mắt, rừng rừng...

*

Lán phong phanh trong rừng
Dăm lần cháy lại dăm lần chuyển chỗ
Dao mài vệt theo đường phát cỏ
Cuốc cùn trơ vết đá hầm hào,

Chưa khi nào, chưa nơi nào
Sức người căng đến thế!
Gió nóng hanh hao, lỗ ô nứt nẻ,
Xác ve khô rơi rụng mùa hè
Bão đầu thu quật nát tranh tre
Sương giá đầm đầm cỏ đông nhon sắc...

*

Sống duy nhất chỉ để mà đánh giặc
Cái cần răng nơi đó đã anh hùng!

*

Ở đây không khí loãng hơn đồng bằng
Hơi thở người sâu hơn
Lòng yêu đời sâu lắm!

*

Ôi Trường Sơn! Đêm nay tôi thức trắng
Những bóng hình thân thuộc mãi theo đi
Gió dữ xung quanh cồn cào như biển
Hơi thở quanh tôi thương mến, thăm thì...

*

Qua gian khổ thấy mình dày dặn lớn
Thương nhau nhiều, thấm thía sức nhau hơn
Ngày mai, trở giấc nơi đâu nữa
Hắn suốt đời, khát vọng vẫn Trường Sơn...

Mẹ

Con bị thương, nằm lại một mùa mưa
Nhớ dáng mẹ ân cần mà lặng lẽ
Nhà yên ắng, tiếng chân đi rất nhẹ,
Gió từng hồi trên mái lá ủa qua.

*

Nhớ vườn cây che bóng kín sau nhà
Trái chín rụng suốt mùa thu lộc đệp
Những dãy bưởi sai, những hàng khế ngọt,
Nhãn đầu mùa, chim đến bới lao xao...

*

Con xót lòng, mẹ hái trái bưởi đào
Con nhạt miệng, có canh tôm nấu khế
Khoai nướng, ngô bung, ngọt lòng đến thế
Mỗi ban mai tỏa khói ấm trong nhà.

*

Ba con đầu đi chiến đấu nơi xa
Tình máu mủ mẹ dồn con hết cả,
Con nói mớ những núi rừng xa lạ
Tỉnh ra rồi, có mẹ, hóa thành quê!

*

“Ông mất lâu rồi...” - Mẹ kể con nghe
Những chuyện làm ăn, những phen luân lạc,
Mắt nhòa đục và mái đầu tóc bạc
Cả cuộc đời chèo chống bấy nhiêu năm...

*

Những lúc hiếm hoi, mưa tạnh, trời trắng,
Mẹ hể hả ngắm con hồng sắc mặt

Con ra ngõ, núi chập chùng xanh ngắt
Lại tần ngần nói với mẹ ngày đi.

*

Mẹ cười xòa, nước mắt ứa trên mi:
- “Đi đánh Mỹ, khi nào tau có giữ!
Súng đạn đó, ba lô còn treo đó,
Bộ mi chừ đeo đã vững hay chẳng?”

*

... Ôi mẹ già trên bản vắng xa xăm
Con đã đi rồi, mấy khi trở lại?
Dằng dặc Trường Sơn những mùa gió trái
Những mùa mưa bạc trắng cả cây rừng!

*

Con qua đâu thấy mái lá, cây vườn,
Cũng đất nước, phơ phơ đầu tóc mẹ...
Từng giọt máu trong người con đập khẽ,
Máu bây giờ đâu có của riêng con?

Những gương mặt, những khoảng trời.

Chiến trường quen, mới đó lại xa rồi,
Gió thổi theo tôi dọc những vùng trời
Những chiến sĩ trẻ măng hẹn ngày gặp lại
Những gương mặt bình thường như lẽ phải
Mỗi gương mặt sinh ra để đón một vòm trời!

*

Dẫu ở nơi đâu cũng mắc nợ cuộc đời,
Những binh trạm tiền tiêu thổi cơm trong lòng đất
Những em bé Vân Kiều, đôi mắt tươi như hát
Quen nhìn xuyên trăm đám lửa mù đen
Bỗng mở xanh lạ lòng trước một khoảng trời yên!

*

Nhớ bà mẹ Trường Sơn, thăm thẳm trước rừng đêm
Nấu bát canh dong tây, nhường con ăn khỏi đói,
Nhớ em gái Thừa Thiên, hy sinh rồi chẳng nói
Mãi mãi để dành ta một khoảng thăm bầu trời
Ta vuốt mắt cho em, đôi mắt vẫn trong ngời!

*

Im lặng trước cơn đau và khóc trước niềm vui
Ôi tôi nhớ đêm công đồn Quảng Trị
Một vạn quả pháo ta bay lên trời kỳ dị¹⁸
Rực thác lửa vàng xanh, tuôn xuống mặt quân thù,
Phút đứng dậy xung phong, mắt rớm lệ không ngờ.

*

Sống cảm động suốt đời, đất nước chiến trường ơi!
Mỗi gương mặt tôi quen, một lần nhìn, thương mãi...
Bao em bé ngây thơ, bao mẹ già từng trải,

Những chiến sĩ băng qua khắp đất nước hăm hào,
Mỗi gương mặt bình thường, sau nghìn lần sống chết
Rọi ánh sáng vào tôi, cùng những khoảng trời cao!

1970

Ghi từ một vùng đất lửa

Đất trụi trần những vết thương
Mặt trời lóa, nhà tôn nhìn nhức mắt,
Gió nóng đi qua hầm hập như rang.

*

Bộ già ngoài sáu mươi
Chiếc quần đùi, dây thép gai xé rách
Đứng giăng trên sân chà từng lượm lúa
Bằng hai bàn chân sần chai
Hạt lúa đầu mùa nóng hổi, vàng tươi,
Giành giật với B.52 và pháo kích.

*

Những ngày thẳng căng đánh địch
Không phút nào đầu óc nghĩ ngơi.
Suốt buổi, lũ O. V. 10
Rền rĩ tiếng kêu ruồi nhặng
Dò dẫm thả hỏa mù
Cho bầy F. bầy B. nhắm đó trút bom
Rồi pháo hạm câu từng dàn tăng tốc
Tai ù đặc, liên hồi ùng ục
Vách hầm rung đất lở đêm ngày.

*

Khói mù lên cay cay
Không khí dập vào, vỡ ra như sóng
Hơi thở từng người nóng bỏng
Giọng nói khào khào khản đặc như rang
Đã hơn trăm ngày đêm
Quân và dân đứng vững.

*

Những con người vừa rời khu tập trung
Bờ ngõ trở về bãi hoang làng cũ
Đứng trên cái nền đen khô khốc
Không gỗ lá, không tre pheo,
Chỉ những thùng đạn, những tấm tôn,
Lại bắt đầu dựng xây
Nuôi lợn nuôi gà gieo mạ đào hầm
Vào đoàn thể, lập dân quân,
Buổi chiều, đã nghe tiếng trẻ con ríu rít
Khói thổi cơm xanh từng gian nhà...

*

Bọ già chà xong gié lúa cuối cùng
Đứng nhổ bọt, nhìn ra biển
Chửi giặc một câu thật tục
Rồi quay lại tôi, vừa nói vừa cười:
“Kệ nó, mần chi cha nó,
Đất miếng, miếng ở, chú à!”

*

Bà mẹ rót mời tôi bát nước
Nước còn thoảng mùi tanh sắt thép
Tôi không nói được lời nào!

*

Đất trụi trần, ngang dọc hầm hào
Hơi thở con người chắc nặng
Đất cay cực, giành đi giật lại,
Tôi biết đất này từ nay của tôi!

*

Tôi đi thẳng vào lòng đất mở

Đất khai sinh, cạnh đất đã chôn vùi.

Quảng Trị, 1972

Huế, tấm lòng em...

Câu chuyện kể của cô giao liên người Huế N.K.K.B.

“Cơn mưa mùa hạ hiền hòa,
Sau cơn mưa, ánh sao xa lạ lòng,
Con sông róc rách nước trong
Cỏ may quen, cánh phượng hồng tuổi thơ...
Xóm nghèo Đập Đá từ xưa
Ngẩn ngơ qua, lại ngẩn ngơ dạ sầu,
Nhật nhùng tâm sự mưa mau,
Áo dài chi, nón che đầu mà chi,
Mặt quân thù xám như chì
Lối lao Thừa Phủ ngay kể trường em,
Cửa trường Đồng Khánh đâu yên
Xót xa tiếng xích khua bên giảng đường!

*

“Biết yêu cuộc sống lạ thường
Mà sao phải lúc chán chường thế anh!
Nhà em - ngày ấy còn lành
Mẹ em - ngày ấy còn xanh nửa đầu,
Lo toan chất ngát theo nhau
Khi ba mất, mẹ cũng mau về già!

*

“Năm năm em biệt cửa nhà
Bàn chân mưa nắng chai ra nhiều rồi,
Cực thì có cực, mà vui,
Chiến khu ta, củ sắn lùi, cũng ngon!
Ba lần ép dưới mưa bom
Đội hầm lên, chỉ thấy còn tro than!

Hai mùa bão lụt tan hoang,
Tùng lon cháo nếp, chia san từng người!
Giản đơn khóe mắt, nụ cười,
Giản đơn, là lúc cuộc đời thăm sâu!

*

“Thương sao con nước Ô Lâu
Ngàn đêm lặn lội, bọt ngầu xanh đen,
Đôi bờ cát lở, triều lên,
Ánh đèn pha chột quét trên đầu mình,
Thương sao động cát Phong Điền
Chói chang, chỉ lá cây niên che đầu,
Địch càn trước, địch càn sau,
Mấy lần ẩn náu, vùi sâu trong lầy,
Gian nan mảnh đất quê này,
Sống dồn, nghĩ cứ mỗi ngày thương thêm!

*

“Anh đừng lo lắng cho em,
Em qua tuổi trẻ, đã quen vui buồn,
Thủy chung chất Huế trong hồn,
Thì xa xôi mấy, vẫn còn thủy chung,
Chiến tranh qua, chỉ lạ lòng,
Làm tim em đập, khôn cầm yêu thương!”...

Thị trấn hoa vàng. Hoa đại ngử lim dim,
Đôi ngã đường đá dăm. Một ngã ba cũ kỹ.

*

Những căn nhà gỗ hai tầng đơn sơ
Trổ lan can ô vuông, vẫy rào thưa trước ngõ
Các cửa hàng lành hiền bé nhỏ
Cô du kích tuần tra, súng lê dài hơn người!

*

Sư già ngực trần cháy nắng cuối hè
Áo đỏ khoác vai đến trường dạy học
Em bé lớp hai ê a tập đọc
Nhịp thước gõ bàn lách cách nửa chiều.

*

Thị trấn hòa cùng cuộc chiến gieo neo
Chi chít hào giao thông dưới cỏ,
Xe vận tải, súng phòng không... dấu sau vườn chùa cổ,
Nhưng cuộc sống im lìm như vẫn thế từ xưa!

*

Thị trấn đang chờ trận tập kích cam go
Tôi đi qua, vẫn thâm trầm vậy đó
Cô du kích cười xòa, nụ cười sao dễ nhớ
Với những vòng chỉ cườm lấp lánh mãi từ xa...

Bản cũ giữa rừng Lào

Những tảng đá mồ côi như tóe lửa trong chiều
Núi sừng sững - Cái mím môi kỳ lạ,
Con sâu hình cành cây, con bọ hình cái lá
Trải âm thầm cuộc sống tự ngàn xưa.

*

Bếp lửa hãy còn đây, củi đóm với tàn tro,
Đầu hồi cũ vẽ sơn đen, quạnh quẽ,
Mái gỗ kiểu Lào lợp bằng săng lẻ
Dấu tích bao năm thu vén, cần cù...

*

Giặc phá nát rồi. Bản rộp nắng, trôi mưa,
Hươu nai chạy ngang đường, chim chóc
kêu khắc khoải,
Cây xoài tượng lẫn vào cây hoang dại
Con gà nhà thơ thần giữa sườn non!

*

Tôi đi dọc rừng già, đất nước đau thương,
Những em bé gầy đen băng rừng tìm bộ đội,
Những cụ già quắt khô, nhìn không còn biết tuổi,
Lẳng lẳng đào hầm, canh thú, tra nường.

*

Mấy bận rồi, dời bản dưới mưa bom
Áo chàm cũ, gai mây cào xước hết,
Lưng gù nặng, dốc leo chừng thấm mệt,
Nhưng chỉ một lòng vì cách mạng theo đi...

*

Quãng rừng chiều nay vắng vẻ nhường kia

Sao chấт chứa bao điều cao cả quá!
Núi sừng sững - Cái mím môi kỳ lạ,
Những tảng đá mồ côi như tóe lửa trong chiều!

Rừng Tà Vèи Ôộc, 1972.

Tiếng hát dọc những cánh rừng

Tặng các nữ diễn viên Đoàn văn công Trường Sơn

Con chim prơ-tốc kêu hoài mãi chi
Prơ-tốc ơi prơ-tốc!
Rừng ru em, tiếng gió xa thăm thì,
Rừng già nghìn năm, bóng cây che độ lượng,
Rừng sâu xa lạ lòng, kiên tâm lạ lòng,
Prơ-tốc ơi prơ-tốc!

*

Tiếng hát sâu xa vất từ lòng đất
Bài hát chiến trường hai mươi lăm năm
Người viết ra, bây giờ đã khuất²⁰
Nhưng cảm xúc theo em đi mãi vẫn còn
“Em đi cắt lúa trên ngàn
Đường đi nước ngập menh mang...”
Đường như đi từ cổ tích
Để hành hương về tương lai.

*

Prơ-tốc ơi prơ-tốc
Chim kêu hoài mãi chi!
Chân em đá xước gai cào
Vẫn như trong bài hát cũ
“Lòng không hề thở than”
Em mới mười tám tuổi đầu
Em còn hát, còn đi,
Cho tới ngày thống nhất...

*

Ai lắng nghe em cũng lặng phắc, gai người,

Dầu đã thuộc đến từng giai điệu,
Thuộc cả đến chỗ nào em nín thở
Trước menh mông màu nắng đỏ miền Đông,
Menh mông con sông, sức sống vun trồng,
Em thương đến xót xa những người trong khúc hát,
Dầu chưa được gặp người, nước mắt vẫn rưng rưng...

*

Ngày rồi đêm băng rừng
Dốc cao lắm, vấp cơ hồ bật móng,
Thềm một mặt bằng, một mặt bằng rộng lớn,
Nhưng Trường Sơn nghìn cây số cheo leo,
Chỉ những dốc cùng đèo
Những đỉnh sa mù quanh năm lẫn khuất,
Thổi một nỗi cơn, khói dày cay mắt,
Kiếm củi, đào hầm, tay tướp thành chai...

*

Sau những cơn sốt rét rung người
Em vuốt tóc, tóc rụng dần, thưa thớt,
Pro-tốc ơi pro-tốc
Con chim theo ta kêu hoài mãi chi!
Em lại hát “Lên ngàn”
Bài hát nhẹ như ru, như lời an ủi,
“Lòng không hề thở than”
Bài hát ruổi theo kháng chiến trường kỳ
Em lại đứng lên, lao vào trận tuyến.

*

Những chiếc đèn phòng không dầu trong thùng sắt tây
Khoét hồng, soi về một phía.
Em đứng đó, nét mặt còn xanh tái

Giọng hát cuốn em đi, nét mặt bỗng tươi hồng,
Giọng hát say màu phù sa mênh mông
Say ánh nắng bao vùng trời đất nước,
Mỗi lần hát lại có gì khác trước
Khi thêm từng xúc cảm cuộc đời em...

*

Đêm khuya về... Loang loáng ánh đèn pin
Chân dầm nước liền hai cây số suối,
Rét cắt da người, nhưng em chẳng nói,
Tiếng hát thiết tha còn dìu em đi.

*

Con chim prơ-tốc kêu hoài mãi chi,
Prơ-tốc ơi prơ-tốc,
Chim ngủ đi, dưới tán cây thâm thì,
Để mình em sẻ chia với rừng già độ lượng,
Em thao thức quen rồi, dẫu chỉ mới tròn
mười tám tuổi đầu...
Prơ-tốc ơi prơ-tốc!

Cuối năm

Cuối đông, lá rụng rừng già,
Trời như một thoáng nhớ nhà, thăm xanh!
Con sông vật lộn một mình
Hai bờ đá nhọn chênh vênh sóng dồi.

*

Bám cây, vạch lá, từng người
Buộc ni lông thả phao bơi ngang dòng,
Phập phồng cơn sốt vừa xong
Lại đi, nước réo nghe lòng rét tê...

*

Rậm rì rừng nửa rừng le,
Lúa thưa rừng khộp, nặng nề rừng lim,
Bồng trong bóng nắng im lìm
Lá dong mát dậy suốt triền non cao!

*

Quê nhà gói bánh khi nao,
Rừng dong lá mới xanh vào mãi đây?
Ngẩn ngơ giữa cảnh rừng dày,
Ngỡ giang tay đã ôm đầy quê hương!

*

Có gì chợt hóa thân thương
Con sông xa lạ, con đường nguyên sơ,
Gió bao la những đợi chờ
Rừng chưa rụng lá đã ngỡ Xuân sang...

Từ chiến trường lại viết cho con

Cha đưa con vào thế kỷ hai mươi
Cha đến giữa, mà con thì đến cuối.

*

Bốn tuổi đầu. Cha nằm cạnh những người chết đói
Trong chuyến tàu lù lũi trước cơn dông
Không khí chiến tranh. Mùi thuốc đạn cay nồng...
Máy bay Mỹ oanh tạc đường số Một,
Bà nội bế cha từ Nam ra Bắc
Lính Nhật và Tàu Tưởng khắp đường đi!

*

Năm tuổi đầu. Đi bộ trở về quê
Những thành phố cháy sau lưng hùng hục.
Đêm tháng Chạp. Trời tối đen như mực
Dân chúng bậm môi, châm lửa đốt nhà!
Lửa soi lên từng gương mặt xót xa
Mồ hôi mặn trong tàn tro lạo xạo...
(Đất nước đánh nhau cùng quân tàn bạo
Thà đốt hết mà đi, hơn ở lại cúi đầu!)

*

Cha đưa con vào thế kỷ hai mươi
Cha đến giữa mà con thì đến cuối.

*

Ba mươi năm qua đi
Con lên một tuổi tôi. Tiếng đầu tiên con nói
Cùng tiếng “mẹ”, tiếng “cha”, là bập bẹ “máy bay”,
Bài hát đầu tiên là “Mẹ đào hầm”
Đồ chơi đầu tiên là cây súng nhựa,

Khi con ôm búp bê - Mảnh khăn trùm quanh cổ
Cũng cắt ra từ vải nhuộm phòng không!

*

Cha chẳng thể nào quên
Những đêm lửa rực trời không thể ngủ
Nhà Hát Lớn, cứ từng hồi còi rú,
Ba mươi vạn người sơ tán khỏi đầu ô
Tiếng phanh rít, động cơ, tiếng cút kít xe thô.
Mẹ ử con ra đi. Nửa đêm trời lạnh giá.
Con chưa hiểu có chuyện gì hết cả,
Chỉ ngơ ngác ngó bốn bề sôi sục mãi không thôi!

*

Bây giờ con nghe tiếng nổ B.52
Như chớp giạt, sấm rền, đình tai, nhức óc.
Cha chia sẻ, xót xa... từng ngày này khó nhọc
Tưởng tượng ở nhà, con sống ra sao!

*

Cha đang cách xa con hai nghìn cây số
Ở đầu mút chiến trường, không thể chở che con!
Ôi nhớ cái hôm mẹ tiễn cha đi
Con cứ nhìn vu vơ, đôi mắt đen lay láy,
Đôi mắt thương vô chừng, cứ rời theo cha mãi,
Đôi mắt ấy giờ đây trong ánh chớp hầm hào!

*

Cha đưa con vào thế kỷ hai mươi
Cha đến giữa mà con thì đến cuối.

*

Vất vả đủ bề. Gian lao không thể nói!
Cả đời ông, đời cha, đều đánh giặc theo nhau...

Thử thách dầu tột cùng, nhưng kiên trì phải gánh!

*

Mấy thế hệ đã dám hy sinh, để làm nên chiến thắng
Thì còn lứa tuổi nào được tránh né, chùn chân?

*

Khi con bằng tuổi cha hôm nay, thế kỷ này vừa chấm hết,
Đủ thời gian để quét sạch kẻ thù xong, ta dựng lại cuộc đời!
Và cha sẽ tiễn con vào thế kỷ hai mươi mốt
Bằng những vần thơ tươi đẹp nhất, con ơi!

*Cục Nam, những ngày B.52 đánh vào Hà Nội.
Tháng Chạp, 1972.*

Người đi cùng một đường

Tặng Xuân Quỳnh, sau khi đọc bài thơ “Viết trên đường 20” của bạn.

*

Lại con đường đỏ rực dưới cây xanh
Đi như lao, như lửa cháy trong mình,
Nhịp thơ bạn bỗng bồi hồi mạch đập
Những sườn dốc, rồi những vòng cua gấp
Bằng trong đời, như bạn đã từng quen!

*

Con đường đi rất ít phút bình yên:
Nắng - địch bổ nhào, mưa rào - tọa độ,
Con đường dốc, xe gầm gào sang số,
Say mê đi, chẳng chóng mặt bao giờ!

*

Vẫn đó - gió Lào, cát trắng trong thơ,
Những thượng nguồn sông, buồn vui bất chợt,
Như lòng bạn, lũ trào dâng đột ngột
Cuốn mình đi, đắp những bãi bờ xa.

*

Vẫn những cơn mưa như tiếng reo òa
Rồi vụt chốc mây quang, trời dội nắng,
Hơi núi đá bốc lên mù mịt trắng
Vượt qua rồi còn nóng hổi bàn tay!

*

Cả tâm tình bạn đã trải vào đây:
Những lán dân công ven đồi cỏ dại
Lối cát sỏi rộp bàn chân con gái
Suốt bao mùa vác gỗ lót đường đi...

*

Vẫn cuộc đời thu gọn hết trên xe
Đôi mắt thức trắng căng nhìn khói lửa,
Những trọng điểm đổi nhiều đêm không ngủ
Canh bom dồn, càng hiểu bạn nhiều hơn...

*

(Bỗng nhớ chút gì lâu lắm, rất thân thương
Như trái sấu đầu mùa, như cơn mưa mái phố,
Như ngọn sào thưa và cánh chuồn ngái ngủ...
Đốt lòng ta tự thuở bé vô tư
Còn miên man sáng mãi đến bây giờ!)

*

... Xa biết mấy, đường đi từ đạo ấy
Những đôi sim bạc nắng, rụng trong chiều,
Cỏ mặt trời²¹ lăn qua cát bỏng,
Hay đỉnh Hoàng Liên, hoa nở giữa từng rêu...

*

Những cánh buồm nâu vật vã sóng triều
Những bãi dứa che đảo đèn, hoang dại
Những lớp bạch đàn trên đồi ong tro trĩu
Bao vui buồn, có bạn lắng nghe ra...

*

Ngõ mọi nẻo đường đất nước đi qua
Chắt lọc lại, thành tấm lòng của bạn
Tấm lòng trải ra:
Vượt thử thách đạn bom, vượt đất chua đồng cạn,
*"Sau mất mát nghìn đời, vẫn là lượng phù sa!"...*²²

Những đoạn thơ tình giữa hai cuộc chiến tranh phá hoại²³

1

Anh không cần nhiều yên ấm lắm đâu em,
Nhưng anh đã gặp em, yêu em, giữa thời
rung chuyển ấy,
Bãi cát đỏ nghe triều dâng nước dậy
Lúa cũ tàn đi, mùa mạ mới xanh rồi.

*

Bãi bom sâu trở lại bãi sa bồi
Nền nhà cũ cựa mình nghe tiếng trẻ
Đường cây cụt, mầm đau rồi lại khỏe,
Những chuyến tàu sáng lại mặt người quen...

*

Ô hay! Mùa thu như thường. Nắng lên!
Anh nhìn em, nhìn em, nhìn em,
Mái tóc màu hung qua nhiều dầu dãi
Nụ cười nhỏ đã ngọt ngào đầm lại
Nét môi thanh hóa dịu dàng thêm.

*

Có gì chai đi, sâu lắng trong em:
Màu nắng sạm trên bàn tay vun đắp
Vết sẹo nhỏ làm nghiêm trang nét mặt
Ta bỗng hiểu về nhau - như đã rất lâu rồi!

*

Và anh gắn vào em tất cả cuộc đời
Tất cả sức những phố phường dựng lại,
Nước mắt, mồ hôi những ngày đã trải

Hoa cỏ, hương mùa đất nước mai sau...

2

Cái mặc, cái ăn... ai cũng nhường nhau
Bởi tất cả đều đã từng vất vả!
Con người thanh bạch quá,
Ở liền ta, trời đất cũng gần hơn!

*

Ta chỉ bắt đầu từ đôi mắt yêu thương
Yêu thương lớn đến không gì phá nổi,
Bữa cơm nóng, ánh đèn dầu thấp vội
Có gì đâu, mà ấm cúng hơn xưa!
Trẻ con về dưới mái phố ngày thơ
Quen gánh vác sớm hơn là lứa tuổi...
Trăng vẫn sáng, hương thơm và gió thổi
Nhưng ta chỉ thiết tha nhìn sắc mặt con người!

*

Em đến bên anh, chất chứa bao lời,
Ta ngợp giữa cuộc đời cần mẫn quá!
Em mở òa vào anh tiếng nói cười bốn ngả
Lắng đến tận cùng, là tiếng nói riêng em,
Những thiếu thốn riêng tư, em bồi đắp dần quên,
Những khát vọng gần xa, em khơi dần, lại nhớ!
Cuộc đời lớn, cùng em chung nhịp thở,
Vừa bận rộn như em, vừa an ủi như em...

*

Anh hiểu lo toan còn sẽ nhiều thêm
Nhưng anh đã gặp em, yêu em, giữa thời
rung chuyển ấy!
Rồi mọi thứ sẽ cùng ta sống dậy

Nhà cửa, lúa khoai, hoa trái, ruộng đồng,
Tiếng hát ru đưa nôi, đám mây lành ngũ sắc,
Ngói mới lợp trên đầu, cầu mới bắc sang sông...

3

Em tiễn anh. Chiều vùn vụt cơn dông
Trời hắt lên ta những sắc cầu vồng
Cơn dông lớn chẳng làm ta sợ nữa
Áo em ửng rắng chiều vàng như lửa
Anh hôn em, nhìn lại, để ra đi...

*

Qua cuộc chiến tranh này, ta vẫn phải chia ly,
Nhưng trên hết, lại có gì hàn gắn...
Nghe kết lại tình yêu như muối mặn,
Tình yêu vẫn như xưa, vị muối khác xưa rồi!

*

Trước cơn dông là đôi mắt em cười
Chiều lạ quá, chiều ơi, lay động mãi!
Giá lại phải băng qua trăm ngã đường phá hoại,
Thì hẳn chỗ cuối cùng anh gặp - vẫn là em!

1969 - 1970

Đất này, Thăng Long - Hà Nội

Tôi lại về đây, giữa gió chuyển hai mùa
Đột ngột những cơn đông. Và tiếng còi báo động.
Mưa ào xuống, những cơn mưa bong bóng
Chen lẫn tiếng gầm đạn pháo, bom rơi...

*

Ở đây nhiều nắng như lòng yêu đời
Nhiều chớp lửa như những cơn giận dữ
Cây thay hoa như niềm vui bất ngờ
Cát bồi lở dọc những bờ lịch sử.

*

Mười thế kỷ thăng trầm. Chiến địa vẫn Thăng Long!²⁴

*

Tôi đi trong dòng người qua sông
Nước đỏ lựng, phù sa đang tháng Sáu,
Bụi ngùn ngụt từng đoàn xe đoàn pháo
Áo một màu cỏ úa đắm mồ hôi...

*

Hà Nội phi thường trong sức sinh sôi
Bền bỉ phân thân khắp miền đánh giặc
Mỗi xúc động không ồn ào, mỗi đổi thay không choáng ngợp
Nhưng hiểu được sức ngầm chỉ thoáng chốc nhìn nhau!

*

Tuổi thơ qua đây còn ấm cúng rất lâu
Hàng cây rợp, mùa đông không trụi lá,
Hương sen trải suốt Hồ Tây mùa hạ,
Vị cốm tan vào không khí đầu thu...

*

Vừa lớn lên, đã giáp mặt quân thù

Chớp mắt, hai lần chiến tranh phá hoại!
Tuổi thơ bỗng lùi xa, nhưng khao khát mệnh mông còn để lại
Khao khát những gì khơi lại chiến công
Nhiều thế hệ dẫu hy sinh, Hà Nội mãi anh hùng!

*

Ôi tôi yêu những cửa ô, nghe đã xa rồi tiếng voi lồng ngựa hí,
Còn truyền lại gương mặt quắc thước tinh anh của mỗi chiến
binh già,
Và lớp sóng Đông Bộ Đầu, ngọt bảy trăm năm đã trôi về biển
cả
Còn dội tiếng quân hò “Sát Thát”, tiếng thanh la...

*

Rồi lửa bốc ở Ngọc Hồi. Giặc lụt ở Đống Đa.
Lửa bốc khắp Hàng Bạc, Đồng Xuân, đêm
Trung đoàn Thủ đô quyết tử
(Để tám năm sau, tên lính Pháp cuối cùng lê chân ra khỏi đó,
Đã đánh đến đất này, giặc chỉ có đường lui!).

*

Lửa lại bốc khắp trời cao, và dù đỏ Mỹ bung rơi,
Năm năm giặc bay vào, là năm năm chúng rụng!
Xác giặc trải suốt hai đời tổng thống
Đủ thời gian chúng chịu hiểu ra chưa?

*

Chúng muốn phá Thủ đô. Nhưng đất này không bao giờ phá
được!
Thăng Long đã cháy rực ba ngày đêm khi giặc
Thoát Hoan vào,
Lại cũng cháy rực ba ngày đêm khi Chế Bồng Nga tới cướp.
Và Hà Nội, mấy mươi lần tên lửa ngút tầm cao!

*

Đất rộng lên, mãi mãi đất rộng lên,
Đất của Đại cáo bình Ngô. Của Tuyên ngôn Độc lập,
Của bước chân Điện Biên, chiến thắng về rầm rập,
Của mỗi con người ưa ngay thẳng, sáng trong...
Ta sống với đất này như thế đó, thủy chung!

*

Ôi tôi tin cuộc đời như tin ở sắc hồng viên gạch mới nung,
Tin mùa quả mùa hoa sẽ đè bẹp mùa tàn phá,
Với khẩu súng trong bàn tay sẵn chai, quyển sách trong túi
áo người trồng khoai lúa...
Triệu ánh mắt bình thường đang phát sáng trong tôi.

*

Thành phố đã nghìn năm, không dễ dãi buồn vui,
Không dễ dãi bằng lòng, không dễ dãi buông mình thổ lộ,
Nhưng giữa sức trẻ bao quanh, tôi biết được điều này rất rõ:
Mỗi suy nghĩ ở đất này đều nhắm đích tương lai.

*

Tôi tỉnh táo bên Người, Hà Nội rất yêu ơi!

1971 - 1973

Trở lại Thái Bình

Gió dậy giữa đêm đầu tiên tôi về
Không dễ gì ngủ được!
Gió thơm và đượm
Ngọn gió của mùa no.

*

Tôi lạc trong hàng triệu đám mỏ vàng những
đàn vịt rung rinh,
Sắc tơ tằm nghìn năm, càng nhìn càng óng lại,
Màu cỏi màu đay bạt ngàn đồng bãi,
Con sông trôi còn lạ cỏ đôi bờ!

*

Giống lúa Xuân, mới mẻ đến nghi ngờ
Đã đứng vững trên đất nhiều chua mặn,
Vôi giữa nắng, càng tôi càng trắng,
Nón trong cây, soi mắt đen ngời!

*

Tiếng máy bơm, máy khoan đất liên hồi,
Tiếng búa đập, tiếng cưa bào hồi hã,
Thuyền đạm, thuyền than, thuyền đá
Đi về ba cửa nước menh mông...
Ruộng từng tầng, đắp nổi vòng cung,
Đê lấn biển nhấp nhô ngoài bãi sú
... Dấu đạn, dấu bom, dấu nghìn đời đói khổ
Mới vừa đây, đang xóa đi rồi!

*

Làng trên bãi sa bồi
Tôi đi, nghe dưới chân còn rùng rùng mạch biển,

Nhưng mái rạ, bờ tre lấn đến,
Trẻ con câu tôm bên lạch mới đào,
Hương cau non mùa đầu xuân xao
(Như phảng phất hương nghìn xưa,
vị trầu cau của những đời lập nước!)
Không khí say nồng, nắng tươi như uống được,
Da đồng hun, thấm chất muối no lành!

*

Đất mới sinh
Mái rạ, cánh đồng mới sinh, ngọn khói bếp mới sinh,
Trẻ con mới sinh, chiếc nôi tre mới sinh, tiếng ru hời cũng mới,
Hai bàn tay chai lấm lem, nóng hổi,
Tay không - vết đất chống trời!

*

*Chưa bao giờ tôi trải hết cuộc đời
Chỉ càng lớn, tôi càng chăm chút nó!*²⁵

*

Chỗ cuối bãi cùng sông, với mọi nỗi phập phồng sương khổ
Cũng vẫn là máu thịt trong tôi!

*

Tôi thành người khai mương dưới nước bỏng như sôi,
Thành người đồng cới, mắt thâm quầng, gối mùa không kịp ngủ,
Thành chú bé lặn lội kéo bè trên con kênh nước lợ,
Thành ông già chăn vịt nắng sương đen nhẻm trên đồng...
Đổ sức lực nặng nề làm nên cuộc đời tốt đẹp
Tôi yêu cái chai rập, dẫn thô, làm lớn dậy con người!

*

Hồn tôi sinh sôi cùng mảnh đất sa bồi
Luôn phấp phồng trước con đường mới mãi,
Trái tim đập không thể gì cưỡng lại
Trước những lo toan thiết thực ăn làm!

*

Những ý nghĩ miên man
Từ hạt lúa củ khoai, cách làm phân nhân giống,
Đến những công trình lớn lao xa rộng
Như một vòng mắt xích nối vào nhau.

*

Tới mai sau
Cái gốc của đời vẫn chỉ là chuyện làm ăn, là cách làm ăn luôn
đổi mới,
Cái gốc không thể nào nghĩ xối,
Chỗ bản khoản quyết định mọi thời.

*

Năm tấn vượt qua rồi,
Trước mắt lại là tám, là mười, là mấy mươi tấn nữa...
Tôi trở lại Thái Bình lần này không dễ ngủ
Bao nhiêu dự định chất chồng...
Mỗi việc chưa làm, mỗi ngày chưa qua... đều có trăm ngàn
điều phải nghĩ,
Tầm nghĩ càng xa, càng phải gắng không cùng!

1971 - 73

Trích tập *Đất sau mưa* - 1977

Sau mưa

Ô kìa! Đất mát sau mưa,
Ruộng tươi chân rạ cày bừa vụ thu
Mặt sông êm ả con đò
Phù sa kết giải, phù du nổi bèo!

*

Đất say mặt mía, hương chè,
Đôi con chim sáo tụ về vườn xưa,
Có gì vui đến gần ngơ
Ngày thường đã hóa ngày Thơ lúc nào?...

1975

Đất nước

1

Những con chim mỏ vàng lại tha rơm mới về làm tổ
Trong bóng cây chưa cao, nghe tiếng trẻ con cười
Đường nắng lượn như vòng hoa cải nụ
Một điệu hát hành quân xen giữa tiếng ru nôi!

*

Cả trận tuyến thần kỳ xuyên Nam Bắc xa xôi
Thành mắt xích liên hoàn sau bao thời đánh giặc.
Trải tuổi lớn Trường Sơn, nhớ tuổi thơ Việt Bắc,
Vẫn nung đồi, đốt lửa, gió vào thu...

*

Hai mươi mấy năm. Ngõ mới đó, đầu ngõ
Bao lớp ghé thay trâu đã cày lên vạt ruộng,
Bao làng mạc vui đi, bao cánh rừng ngả xuống
Bao cuộc đời tan hợp, đợi chờ nhau...

*

Đâu mái nhà quê, hương khói quện bền lâu
Đã hạ xuống, che cho hầm trú ẩn!
Đất rất bỏng bên trên, dù quân thù san phẳng,
Thì tự dưới hầm sâu, tất cả vẫn hồi sinh!
(Ôi địa đạo - mạch đời khơi lạ nhất
Chưa có đất nơi đâu giống được đất quê mình).

*

Dáng dấp quê hương chắc, nặng, đã hình thành
Qua khói khét, bùn khô và đất đỏ,
Mùi cỏ chiến hào đẳng vào giấc ngủ
Vị mồ hôi mặn chát miếng ăn,

Trước chân trời thẳng cẳng
Tấm lòng ta thật lớn!

2

Đất nước! Còn có nơi nào chúng ta chưa sống?
Những đỉnh dốc dài, sương tím ngát mùa thu,
Những đêm mênh mông trên biển lớn sa mù
Những hốc núi lập lờ, đá lên màu lân tinh xanh biếc...

*

Đất nước ơi đất nước
Tiếng tắc kè kêu trong lũng hẹp rừng hoang
Quân đến, quân đi, cỏ gianh ùa gió rét
Dải Trường Sơn trùng điệp những sư đoàn.

*

Những con sông hoa mắt giữa chiều vàng
Những tán lá xanh rờn trong cơn mê sốt rét,
Triệu người sống qua đây nổi gót người đã chết
Trong cuộc trường chinh bất tận, tới ngày vui.

*

Ở đây mỗi mùa thu, mạch máu lại bùng sôi,
Mỗi mùa hè thử thách, từ cao xa nung nấu lửa,
Mỗi mùa xuân tinh mơ, như đất trời khai sinh lần nữa,
Mỗi mùa đông, như lịch sử ngàn năm âm ỉ dục rừng già.

*

Ai hay đâu nghìn đỉnh núi mù sương
Lốc cốc tiếng mõ trâu, căn cứ ngày kháng Pháp
Nay thành đường lớn Hồ Chí Minh, băng đèo vượt thác,
Những đoàn pháo, đoàn tăng rung chuyển đất mấy nghìn
đêm...

3

Rạo rức suốt trong lòng, đất chẳng phút nào yên,
Cây rắc hạt qua thung, mùi hương bay đêm lạ,
Mầm lúa lốc bở quên cũng làm thơm chân rạ,
Vết mưa rào thấm mát đất hơn xưa!

*

Bãi sỏi gầy, dù xơ xác sim mua,
Doi đất mặn, con hà trôi dạt đến...
Năm tháng ở dài lâu cùng với người trực chiến
Đã trở mầm xanh, thân thiết, ruột rà...

*

Ôi ngọn đèn phòng không trên bãi trống không nhà,
Giọng con gái giữa vùng bom tọa độ,
Em chốt đó, suốt mấy mùa đông gió,
Giành đất sinh sôi giữa biển cùng trời!

*

Và mẹ lưng còng tóc bạc của con ơi,
Mẹ đâu biết có tuổi già, tuổi nghỉ,
Mở mắt đã lam lam, chớp mắt còn lo nghĩ,
Những vết nhăn cùng đất một màu nâu!

*

Đất nước ủ trong mình lòng kiên nhẫn bền lâu
Làm đắm lại hết mọi điều dữ dội...
Bao lớp giặc tan đi, đều không đo thấu nỗi
Mạch đập hiền hòa, độ lượng của tim ta!

4

Tôi đi như bốc lên trên bụi đường số Một
Qua gạch vụn hai bên, người đang tới dựng nhà,
Nhịp cầu mới vươn tay kéo nhịp cầu đã sập
Cây nham nhỡ tàn tro vừa kịp nhú nhành hoa...

*

Tôi gặp khắp nơi những bàn tay vun quén
Tôi thuộc đến như in những vóc dáng cần cù
Đất nước dám hy sinh tất cả dành Kháng chiến
Ngày thắng giặc hôm nay, sẽ đủ sức làm bù.

*

Mỗi em bé phút này tung tăng vào lớp Một
Đều sinh trong thời có triệu tấn bom rơi,
Mỗi cô gái thu này bắt đầu may áo cưới
Đều đã đứng lên từ công sự bom vùi!

*

Đâu tiếng ru à ơi qua nghìn làng sơ tán?
Đêm thức trắng không đèn, chuyển phà chạt mùa mưa?
Kỷ niệm vẫn theo ta, diết da và lóe sáng,
Truyền sức sống hôm qua vào sức sống bây giờ!

*

Những thế hệ chiến tranh sẽ còn nguyên âm hưởng
Trong thế hệ hòa bình nối tiếp lớn theo nhau...
Gió lại thổi vào thu...
Qua tất cả khổ đau và vui sướng,
Vị ngọt vẫn theo ta, từ Tháng Tám ban đầu!

Tam Đảo, 1973

Thị xã và con người

Thị xã tự hào của em
Mấy năm rồi, tôi đi tôi lại đến,
Màu râu trước chiến tranh còn in trong hoài niệm,
Những lòng đường ba thước hẹp con con!

*

Có gì khác đi không:
Hai bờ đá nhô cao ven con sông mùa cạn
Trẻ em thả những đốm điều nắng sáng
Tán bàng in sắc đỏ giữa trưa yên.

*

Thị xã tảo tần của em
Những cửa gỗ, mái tôn, đã mấy đời chấp vá,
Em cảm biết cái nghèo sâu sắc quá
Đôi mắt buồn thăm thẳm những yêu thương...

*

Nhưng em còn làm tôi ngạc nhiên hơn
Trước ánh mắt mở to, đầy lo toan cao đẹp,
Cuộc sống sau chiến tranh, nhiều bản khoản chật hẹp,
Càng cần tấm lòng rộng lớn bao nhiêu!

*

Tôi đi trong ráng chiều
Hoàng hôn đỏ trên lò nung sắp dựng,
Nhà máy sứ xòe cao như trang thơ trải rộng,
Những dòng thơ dần hiển hiện quanh em...

*

Những chùm đèn lồng rạo rực sáng vào đêm
Như khát vọng trong em thắp thành hoa phát sáng!

Em sôi động, giữa niềm tin thanh thản:
Nhìn mọi thứ dựng xây, đã đủ thấy yêu đời!

*

Thị xã già nua, so với con người
Và bé bỏng trước tầm nhìn mới mẻ,
Cứ đổi thịt thay da, vươn dài mạnh khỏe,
Từ mỗi tấm lòng tươi tắn như em!

Hải Dương, 1973

Bè bạn một vùng đồi

1

Cho tôi nhìn ngã ba sông
Nhìn cái bến đá dăm, bắt đầu thời dựng nghiệp,
Cho tôi nhìn lơ thơ vòm khói trắng
Những dải khói chưa bay hết một vùng đồi...

*

Thiên nhiên bao la và rộng lượng như người,
Cho tôi nắm bàn tay anh thô ráp
Vết sẹo và vết chai đủ nhận ra bè bạn
Đất đỏ bay mù lấm tấm áo xanh...

*

Cho tôi nhập vào cái dáng trẻ lao nhanh
Bước tất bật trên lối mòn rất dốc
Cây bẻ gãy vào sườn đồi khó nhọc
Vẫn tro hoa màu mát mắt cho người!

*

Tôi thở gấp, say mê đi suốt vùng đồi
Cỏ gianh sắc, cỏ gà dai, cỏ may rậm lửa chân như chấu cấn!
Vừa rẽ lối, đã râm ran bè bạn,
Từng cung bậc thấp cao như luyện láy không rời...

*

Bỗng thấy vui cái vui tấp nập của người,
Thấy ấm cái hơi lam làm đồng đội
Ngỡ cứ chạy miên man cả ngày không lạc lối
Cả vùng đồi tươi sức sống đỏ hoe!

2

“Bão mưa chiều ập đến. Bão mưa đi...”²⁶

Cầu vồng vắt ngang Việt Trì - Yên Thế
Bạn của hồn tôi ơi! Anh đúng là thi sĩ
Lòng dào lên rục rở bảy màu yêu!

*

Ráng hoàng hôn đan đậm nhạt trong chiều
Cái xóm nhỏ công nhân, màu phản quang vàng chói,
Anh bối rối trước sắc hòa tươi rói
Của những đầu hồi, chòm mái với tường vôi,
Mỗi em gái trên cao cũng khoát gió ngang trời
Giải khăn tỏa lẫn với màu vô tận...

*

Đá tảng ở ngay sân. Sau nhà là vạt ruộng
Hố bom ba mùa, nước đã ngập thành ao,
Điện sáng rồi, còn nghe tiếng ếch kêu,
Cuộc sống cộng mọi thanh âm nhiều đời vào hiện tại.

*

Chè sao lấy, sắc tươi mà ngọt mãi
Sắn mới trồng, luộc bỏ xối trên tay,
Chả có gì đâu! - Anh nói, khẽ xoa tay,
Nhưng chất mật nguyên sơ giữa lòng tôi đọng lại!

3

Những vòng đời quanh anh còn mở ra xa ngái
Dãy phố sẽ định hình, vườn tược sẽ sinh sôi,
Từ lúc mới tay không, chưa sinh cơ lập nghiệp,
Đã nhìn ra hạnh phúc của nhau rồi!

*

Các bạn hiền như lúa như khoai mà thắm sâu nghệ sĩ,
Mỗi việc của đời đều muốn biến ra thơ!
Trồng giàn mướp, luống hoa, muốn tìm ra ý nghĩa,

Ghi dấu hiệu tương lai từ mỗi phút bây giờ!

*

Tôi tin hơn vào cái đẹp tinh thần khi ở bên các bạn,
Dẫu mới có xung quanh nào dáo, nào bay, nào búa, nào
choòng,

Dưới mái liếp che thưa, giữa hạt cơm còn sạn,
Mỗi thương cảm, vui buồn... càng đích thực mình hơn!

Việt Trì, 1975

Đêm trên vùng cá

Đẩy thuyền ra, triều chậm, nước xanh lơ,
Chim xeo xéo ngoài xa kêu nháo nhác:
Có thể đêm nay gặp đàn cá đi!

*

Mắt tôi say màu bạc cá trích ve
Lưng loáng trắng lượn vòng trong biển lặng
Những con mực đen, con ngừ tím thẫm,
Con cá liệt đuôi cong, óng ánh năm màu,
Những con cờ ngoăn ngoắt đuổi theo nhau,
Cá chim như tên vút ngang đầu sóng...
Tháng đầu xuân, cá vào áp lộng
Biển dăng dăng trăm ngọn thuyền đèn.

*

Mùi mồ hôi hòa vị muối thân quen
Hơi gió biển phả từng luồng ẩm lạnh
Sóng đặc kịt ruổi theo trời sáng ánh
Thuyền như thoi vùng vẫy giữa sao sa...

*

Nào hò dô! Bốn phía lưới thuyền ta,
Dạng chân chèo vững chãi giữa bao la,
Nhịp biển thở rùng cánh tay chắc nặng
Đêm mênh mông trong hồn biển giao hòa...

*

Tất cả đều say bầu trời tĩnh lặng
Say tiết tấu dập dềnh những lưới trắng tung cao
Cho tuổi trẻ, cánh tay trần khoát rộng
Thu sức sống trùng khơi - những thác cá ùa vào!

1974

Về Hương Sơn, năm sơ tán ấy...

Hoa cau thơm ngát đầu ngày
Bên kia Bến Đục, bên này chùa Hương,
Ngõ xa xôi mấy ngày đường
Mà nay sơ tán, thuộc làng, bển quê!

*

Lanh tanh vẫn nước lòng khe
Ngẩn ngơ chim núi, se se dậm rừng,
Bước lên, vẫn đá chập chùng
Chùa xưa, kinh kệ lẫn cùng mây bay,
Bềnh bồng cảnh đấy người đây
Hư không có dễ làm say lòng mình?

*

Lẩn trong tịch mịch sao đành,
Càng lên càng thấm ân tình nhân gian:
Dậy thơm kìa trái mơ vàng
Có cô em gái trĩu quang gánh về
Xanh xanh màu khói dưới kia
Cơm chiều hợp tác đã nghe kể rồi!²⁷

*

Tần ngần ngắm núi Mâm Xôi
Núi Con Gà đậu bao đời, y nguyên,
Vớ tay lên đến chùa Tiên
Vết bom còn đó, tham thiên dễ chẳng?!

*

Lên Trời, hướng quá mệnh mang,
Càng yêu một lối về làng con con!
Trèo non, khuất khúc chon von

Càng thêm ưa cảnh ao chuôm bình thường!

*

Hoa cau thơm đến suốt đường
Biết đâu thơm tự Chùa Hương thơm về,
Mái tranh nghèo Bến Đục Khê
Biết đâu năm ấy thành quê hương mình!

1974

Đôi dòng tiễn đưa bà nội

"Một bếp lửa chồn vờn sương sớm..."

(Bếp lửa - 1963)

Mười năm rồi, bà ạ,
Cháu chẳng có gì hơn trong phút tiễn đưa bà!

*

Rất nhiều điều giản dị, sâu xa,
Bà mong ước, cháu còn chưa đạt được,
Bà trầm lặng hơn ngày trước
Đau ốm nhiều, vất vả cũng nhiều hơn...

*

Đôi mắt càng già, càng thấm thía yêu thương,
Dù da dẻ khô đi, tấm lòng không hẹp lại,
Giàu kiên nhẫn, bà còn hy vọng mãi
Chỉ mỗi ngày dần lại, ít lời thêm.

*

Nhớ năm Giôn-xơn đánh phá liên miên
Cháu sơ tán tận trên Hà Bắc,
Ba mươi Tết, đạp về quê cập rập,
Đêm không trăng, bà đi nấu xoong chè
Bếp nhỏ lui cui che chắn bốn bề
In hệt túp lều năm xưa kháng chiến
(Có con chim xa kêu mùa vải chín
Đom đóm bay xanh đặc cả cây vườn!)

*

Cái năm cuối cùng bom đạn Ních-xơn
Bà sơ tán tận trên Triều Khúc
Làng xa vắng, nằm kề bên Bến Đục,
Giếng khơi xa, đi kéo nước một mình!

Cháu lên thăm, thắc thỏm mãi không đành,
Sắp đặt vội, để còn vào Quảng Trị,
Bà an ủi: “Dào ôi! Mà y cứ vẽ,
Vào trong kia còn bom đạn bao nhiêu! “

*

Bãi cỏ lau già, bà đứng, dáng xiêu xiêu,
Cành xoan mảnh trên tay làm gậy chống.
Gió xa tấp, đồng tháng Năm lỏng lẻo,
Tóc phơ phơ, hắt đỏ ráng chiều...

*

Và cháu đi, không kịp nghĩ chi nhiều
Đến những ngày bà bắt đầu đau yếu...
Tháng Tám nước to, chỗ bà khuất nẻo,
Tháng Mười hai, dồn dập B.52!

*

Mười năm rồi, bà ạ!
Cháu chẳng có gì hơn trong phút tiễn đưa bà!

*

Giờ bà đã nằm trên đất đồng làng
Con đường cũ cháu về. Gắt gao màu nắng đỏ.
Cuộc đời bà đã qua tất cả
Lẳng lẳng, khiêm nhường, không dấu tích gì!

*

Mười năm
Cháu dần lớn, nên người.
Rất nhiều điều phải đi đến tận cùng,
Chỉ có lòng bà thương
Đi bao giờ hết được?

Xứ sở của niềm hy vọng ở tận cùng²⁸

Người anh em phương Nam, chiếc mũ cói rộng vành,
Da như chín dưới bầu trời nhiệt đới
Nơi ngày xưa ngã tận cùng thế giới
Se sắt đồng hun màu sa nguyên,
Đại dương một bên. Núi lửa một bên.
Nơi cái nóng ép chặt vào cái lạnh,
Đời nọ nối đời kia
Mảnh đất mang cái tên kiêu hãnh:
“Xứ sở của Niềm Hy vọng ở tận cùng!”

*

Chilê, ôi Chilê!
Ngày xưa tôi chỉ biết
Dải đất Magienlăng cập bến lần đầu,
Bốn thế kỷ sục sôi khát vọng
Máu những người Tây Ban Nha đổ xuống
Hòa với máu những người da đỏ,
Mảnh đất của xương rồng và những cánh hoa
tình yêu màu huyết dụ...
Tôi đâu biết đến ngày chính lòng mình sôi lên ở đó
Trước hàng trăm nghìn người bị bắn, xích thành dây!

*

Bọn phát xít xống chuồng! Máu đã đổ hôm nay!
Cơn xoáy dữ ba ngàn cây số đất:
Antôphagaxta... Punta Arênat...
Những ốc đảo xanh và những cánh đồng ngô,
Rừng đại ngàn dọc núi Andơ
Đến núi đá Cực Nam lồi lõm lửa...

Bọn phát xít bắn tràn lên tất cả!

*

Và Xanchiagô thành thủ đô của bắt cóc, thủ tiêu,
Những hố chôn chung đào ngay dọc phố
Sân vận động thành trại giam quá cỡ
Xe xích đi như chó dại trên đường!

*

“Xứ sở của Niềm Hy vọng ở tận cùng”

Những năm tháng tự do vừa mới là hiện thực!
Tám biển những Công ty độc quyền vừa mới bóc
Có thể nào lại để chúng treo lên?
Và những xuất sữa tươi quà sáng trẻ em
Vừa mới được phát không, kẻ thù liền hắt đổ!
Phải buộc chúng đền bù tất cả
Không để phút chần chừ, không có phút buông tay!

*

Và tôi lại nghe tiếng hát những ban mai
Trên đá, trên sông, trên doi cát mặn mòi,
Nghe vượn dấu chân xuyên rừng, xuyên biển,
Tiếng rậm rịch những bưng biển kháng chiến.
Khúc hát yêu đời người du kích Ghêvara:

*“Phải tạo ra ở Tây Bán Cầu lấy một, hai, ba,
Hay nhiều nữa những Việt Nam, nhiều nữa!”*

*

Một bên đại dương. Một bên núi lửa.
Người anh em phương Nam, chiếc mũ cói rộng vành,
Dáng lưng thô bất chấp mọi nhọc nhằn,
Hồn sâu thẳm rút lên từ ruột đất.
- “Chúng ta phải còn! Kẻ thù phải mất!”

Họ chỉ thể như thế, một câu thôi!

*

“Ôi Chilê, cánh hoa dài...” ²⁹

Lại cũng giống lưỡi gươm trần sắc lạnh,

Mang lửa của Hôm Nay hòa với lửa

cả thời xưa kiêu hãnh,

Xứ sở trong tôi xiết bao gần gũi:

“Xứ sở của Niềm Hy vọng ở tận cùng!”

*

(Viết khi nghe tin Nêruđa vừa mất ở Đảo Đen)

1974

Hương mùa thu, phố biển...

1

Tôi có gì thêm khi đến Hải Phòng
Thành phố của bọn bề cần cầu thép
Của những trục, những đà, những xà ngang, tời dọc,
Của màu khói xi măng, những ánh chớp lửa hàn,
Hàng cây số dài, búa máy râm ran,
Lại cả của mùa thu, ngăn ngắt xanh sương biển,
Con hải âu lượn chao như niềm vui hiển hiện,
Một bờ cát nguyên rờn ánh một vết chân in.

*

Giữa náo nhiệt lạ lùng, tôi bỗng muốn lặng yên
Hơi thở trong tôi như dồn nén lại
Hơi thở sâu đằm, hơi thở ngày bé dại,
Trong cảm giác yêu đời như bỏng cháy trên da.

2

Tôi thức giấc lần đầu từ tiếng vọng khơi xa
Con tàu mới xuống đà như tiệc cưới
Màu sơn thắm lao xao triền nước nổi
Sóng cồn lên mùi hăng lạ - hương dầu.

*

Hải Phòng buộc tôi thức giấc lần đầu
Để từ đó không sao còn ngủ được
Biển mê mải mùa thu đầy ắp nước
Suốt đêm ngày vỗ sóng lớn không thôi!

*

Và vị mặn cần lao bỗng xộc đến trong tôi
Vị mặn của mồ hôi, bến tàu, gỉ sắt,

Của bụi trắng trên đầu, của gió se trên mặt,
Của hơi người đi, hối hả nối nhau...

3

Phố thợ nằm chen trên những chiếc cầu
Mùi khét những hỏa lò động lâu trên vỉa hè quanh quất
Khói bếp chập tủa ra đường nghi ngút
Tiếng thùng tôn va gõ tối lạnh canh
Những lối vào nhà ngoắt ngoéo vách ngăn
Quay trở lại, đã khuất đường, cách phố.

*

Những tấm lòng thủy chung đón tôi trong mỗi ngõ sâu
chẳng chịt đó
Ngõ trải bao la tình nghĩa bạn bè
Có ngõ tưởng hết đường, chỉ tới tận cùng mới lóa lên ánh
điện
Nơi bà mẹ đi làm về, nửa đêm đang ngồi nấu cháo,
Nơi người cha cần mẫn lam làm, nửa đêm còn đi gánh nước
cho con.

*

Tôi đi lên cầu thang
Thang gác ngăn đôi, một lối xuống lưng chừng trở ra cửa sổ,
Trần cũ còn vết bom, nứt nẻ từng khoang vôi loang lổ,
Hai miếng gỗ kê chéo nhau, lấp chỗ hở trên sàn³⁰

*

Trong lòng tôi mừng tủi, bàng hoàng,
Cánh cửa đã mở ra: Tôi gặp lại một bàn tay nóng ráp,
Gặp lại nụ cười trẻ hơn khuôn mặt,
Và khuôn mặt trẻ hơn dáng hình!

*

Những dáng người của mình đây. Thành phố của mình!
Tôi khám phá, tri ân những gì dung dị nhất,
Thành phố bần hàn, dẫn thô, chân thật,
Những em bé phơi cá tôm, da cháy nắng, chân trần,
Hoa mướp xỉn than đen trên những mái tôn nghèo,
Thủy triều rút, những con thuyền đậu cạn,
Những vỏ hến vỏ hà nhô ra trên dòng sông khô nhám,
Những cánh lưới, cánh buồm vá lại trước khi đi...

*

Cuộc sống cần cù, vật lộn, say mê,
Vật lộn, cần cù... đến làm rơi nước mắt.
Vâng! Tôi đã gặp ở đây những điều rung động nhất
Dẫu chỉ gặp một lần, sẽ mãi mãi đem theo!

4

Thành phố bất ngờ, như xoáy lốc tình yêu,
Như trong câu thơ tự chín mươi năm trước,
Những câu thơ, thuở đầu đời quen thuộc
Tôi viết ra, tôi cũng đã quên rồi!
Một buổi chiều đi dưới bóng cây râm
Em lặng lẽ mỉm cười và đọc lại...

*

Em yêu nỗi khát khao những khoảng trời hoang dại
Yêu những cơn mưa đông tràn hạnh phúc mùa hè
Những ngọn tầm xuân quăn quýt gỡ không ra
Những đỉnh thông cao, choàng nắng thu lổ đổ...
Em - Cô bé mảnh mai của suốt thời gian khổ
Vẫn ngủ mê thấy một cánh buồm!

*

Chút thao thức trẻ trung, tươi rói tự trong hồn

Như cơn bão của mùa thu xứ biển
Như bắt chợp bình minh, con tàu ủa cập bến,
Con tàu trắng một màu, lẫn với sắc trùng khơi!

*

Và tuổi thơ đầu, không có thực trong tôi
Bỗng thức dậy bất thần như chớp lóe,
Tôi đâu biết lòng tôi yêu cuộc đời đến thế,
Nếu chẳng phải vì em - mùa thu ấy, Hải Phòng!

5

Mai đây
Bến cảng đang xây - sẽ đóng xong những chân móng cuối
cùng
Bãi mới ven sông - sẽ mọc dậy lúa cây đầu bé nhỏ
Xưởng máy phục hồi - sẽ lợp nốt dẫy cuối cùng ngôi đỏ
Những thủy thủ thực tập nghề đi biển lớn đầu tiên!

*

Đây là Hải Phòng
Những cái đầu tiên và cái cuối cùng
Xen lẫn nhau như nghìn mối chỉ màu trong tấm dệt,
Đây cũng là thơ ca
Xáo trộn bao điều đã hình thành, bao điều chưa rõ nét,
Đây là chỗ tiếp giáp tuổi thơ ngây và tuổi trưởng thành.

*

Hay đây cũng là tình yêu,
Nơi tôi tưởng có chỗ dừng
Lại tiếp nối, trở thành bất tận!

Hải Phòng, 1974

Tiếng ru và ngọn gió

Ôi tiếng ru rất dài trong ca dao
Đi giữa gió Lào, nghe, lại nhớ
Một vòm trời nắng lửa
Cánh chuồn bay, năm đã xa rồi!

*

Gió khắt khe, nóng bỏng, không lời,
Táp vào mặt, vào hồn ta, khô dần.
Quê mẹ mênh mông những cồn cát trắng
Ngậm nước trong, gánh những mây trôi đường!

*

Đã quen bao chiến trường
Mùi khói khét lẩn mồ hôi mặn đắng,
Những đồi xém, cỏ khô trần trụi nắng
Một tiếng chim kêu cũng xót lòng...

*

Đã quen sức vun trồng
Tùng luống rau khoai bên lề công sự
Bắc máng nước tự khe nguồn rỉ nhỏ
Gây giống gà nuôi giữa núi cao...

*

Nhưng dấu qua bao nhiêu gian lao
Vẫn chẳng thấm khi bước về quê mẹ
Ngó sững niêu cơm bên lành bên mẻ
Nhớ hết từng tên kẻ mất, người còn!

*

Bốn phía hố bom. Những cánh chuồn chuồn
Bay dờn nắng, chẳng tìm ra chỗ đậu

Đâu lối cỏ may, đâu bờ rào giậu
Gió thổi trơ ra đất đá gồ ghề...

*

Nhưng tiếng ru đã lại trở về!
Đi giữa gió Lào, nghe, lại nhớ
Cuộc đời từ tuổi nhỏ,
Mồ hôi, nước mắt quê nhà...
Đi giữa gió Lào, nghe, lại nhớ
Tâm hồn cứng cáp ông cha...

1970

Quảng Bình, đêm nghe bom tọa độ

Một đêm thức dậy dăm lần
Tọa độ xa, tọa độ gần - bom rơi,
Cầm canh, pháo kích liên hồi
Dưới trăng sông, thấy cây đồi sém đen...

*

Bỗng nghe... róc rách triều lên
“Huầy dô” - Lại tiếng đẩy thuyền ra khơi,
“À ơi” - Lại tiếng ru hời
Râm ran sông nước, cuộc đời... vây quanh.

*

Nằm trong thao thức bình minh,
Tiếng gà - quen đến giật mình: Quê hương!

1972

Đêm cuối cùng trên đường 20

Ngọn đèn nghìn thước miền Tây
Chia tay đêm ấy, ngập đầy xa xanh...
Buồn, vui... dâng hết trong mình
Sớm mai ra... đã hòa bình, thật sao?

*

Bụi mù từng đám xe vào
Hàm răng trắng, nụ cười trao... vội vàng,
Rừng còn đang cháy ngổn ngang,
Xô cây mà vượt, dập tàn mà đi!

*

Con đường thông giữa hai quê
Ai qua lối đó, ai về lối đây?
Đầu đường, lửa khói liền mây,
Cuối đường, đã rộn nhịp chày khua đêm!
Đầu đường, thư bóc nhá nhem,
Cuối đường, mới dám rọi đèn, thử soi!

*

Hai miền, vẫn một mà thôi
Nghĩa tình bên đó, chẳng với bên này,
Đói no mấy thuở xum vầy
Nghìn ngày trận mạc, nghìn ngày thương nhau!

*

- “Anh về ngoài đó lâu lâu
Đừng quên muối nhạt, cơm rau, măng rừng,
Đạn bom dù biết tạm ngừng,
Đất chưa sạch giặc, tuy mừng, vẫn lo...”

*

Đi trong tíu tít dạn dò
Càng thương người ở chiến khu trong này!
Ngọn đèn nghìn thước miên Tây
Buồn vui đôi ngả... ngập đầy xa xanh...

*

Suốt đêm... Rừng cháy một mình,
Có hay đâu, cuộc chiến tranh ngưng rồi!

Đêm vừa ký Hiệp định Paris, tháng 1 - 1973

Em hãy đến cánh đồng Mường Thanh

1

Em hãy đến cánh đồng Mường Thanh
Năm trận đánh xảy ra, em chưa đầy bảy tuổi
Có thể trên đường tản cư, em còn ngồi trong thúng
Mẹ quảy gánh gập ghềnh qua bao lối chân trâu
(Em chưa thể ngờ mười tám năm sau
Vào trận Điện Biên trên không mới nữa
Em lại bế đứa con đầu lòng đi sơ tán
Dưới bầu trời đỏ xác B.52...)

*

Phải, em hãy đến cánh đồng Mường Thanh
Nơi có những đường hào từ tuổi thơ sông nước
Những trận mưa tháng Ba rét dài căn cứ
Đồng cỏ sém hai mươi năm xanh lại từng ngày
Lại vỡ đất, trần lưng trên ruộng cháy
Có tấm lòng nào xa lạ với nơi đây?

*

Biết bao mồ hôi, sức lực đổ ra
Để phá hết kềm gai, san bằng lô cốt,

*

Để lật hết những hầm ngầm bí mật,
Tháo hết những kíp mìn, gỡ hết những kho bom!

*

Nhưng rồi mùa mơ, mùa cam thứ nhất, thứ hai,
Vẫn còn người hy sinh khi đi hái từng chùm quả ngọt,
Những mùa lúa đã vàng lên óng mắt
Dưới chân rạ cày sâu còn bắt chợt thấy xương người!

*

Giành chiến thắng xong rồi
Còn phải sống cho xứng tầm chiến thắng!
Em hãy đến cánh đồng Mường Thanh
Để hiểu hết đời mình vào tuổi lớn:
Giành đất với quân thù, dẫu nhiều năm, nhiều tháng
Nhưng nuôi đất nảy nở sinh sôi, là trận đánh đời đời!

2

Anh biết em rất muốn trả lời
Câu hỏi của bao người ngã xuống:
Họ phải chết cho đời ta đẹp hơn thời họ sống,
Cao cả hơn và cũng vẹn toàn hơn!

*

Nhưng trận tuyến thời nào mà chẳng
giống Mường Thanh?
Mỗi thế hệ đi qua đều trải đủ niềm vui và nỗi khổ
Điều chủ yếu là
dám can đảm đào tiếp đoạn chiến hào bỏ dở
Dù chỉ nhích lên thêm từng mét
Như ở Mường Thanh
Dưới mảnh bom và đạn pháo
Dưới mưa dầm và bùn đặc
Kỳ cho tới đích
(Cái đích tưởng trong tầm ngắm, nhưng còn lắm gian nan
mới tới!)
Để chắc chắn cầm được ngọn cờ, tiên lượng hết hy sinh và
hạnh phúc,
Trước một vạn sáu ngàn kẻ thù chính quy phải cúi mặt ra
hàng!³¹

*

Giây phút ấy phi thường
Nhưng được làm nên từ mỗi đoạn hầm hào vô danh,
từ ngàn vạn viên đạn súng trường bắn tủa,
Từ mỗi gánh nặng oằn lưng - mà mỗi người chĩa vai dám
nhận,
Từ mỗi chịu đựng phi thường - mà mỗi người quả quyết giờ
tay!

3

Con cái chúng ta hôm nay
Sau hai mươi năm, vẫn gọi Bé Văn Đàn và Phan Đình Giót
bằng Anh
(Khi chiến thắng không cũ đi, những anh hùng không có
tuổi!)

*

Em hãy đến cánh đồng Mường Thanh
Đừng cốt để tự ngắm mình trên đỉnh cao vọi vọi
Mà hãy ngắm sâu vào từng cảm xúc thân quen...

*

Em sẽ càng thấy thiêng liêng
Từng chiếc xẻng tâm thường, từng ca sắt tráng men,
Từng mảnh áo bông thô chân quả trám,
Từng giọng hò đã quên đi trên núi đèo sâu thẳm,
Từng khúc quân hành đóng đánh như búa bổ, dội câu thề...
Em càng thấy nóng lòng hơn:
“Sau kỳ tích Mường Thanh, giờ phải có thêm gì?”
Hai mươi năm rồi, vẫn câu hỏi ấy thôi!
Em hãy đến...

1974

Kỷ niệm 20 năm chiến thắng Điện Biên Phủ.

Một chút thăm thì trong tình yêu Hà Nội

Nơi tựu trường ngày thơ, trang giấy thơm đầu thu
Tán bàng vô tư không quên được bao giờ,
Chuông xe điện trong màn sương rạng sớm
Và nắng nhỏ trên hàng cây rét muộn
Có thể nào không xui tôi nhớ em?

*

Những con đường dạ hương làm tim đập không yên
Tôi đi một mình dưới chiều xanh buổi rồi
Thành phố thăm thì trong tình yêu vừa nhen!

*

Qua năm tháng chiến tranh, nét dầu dãi dần quen
Những con đường phòng không, hầm ngổn ngang gạch đá,
Em đã vào ca đêm, việc cần cù vất vả,
Nắm bàn tay sương giá, lại thương em!

*

Nơi hò hẹn ban đầu, ta chẳng thể nào quên
Bao từng trải về sau càng gắn liền ta lại...
Thành phố của tình yêu tươi tắn mãi
Nơi cuối cùng lắng lại, hóa hồn tôi!

Về Huế, đêm rằm...

Gặp lại cô giao liên áo tím N.K.K.B.

Mùa trăng ấy, thật lâu rồi,
Dáng em nhỏ xíu qua đôi sim mua,
Đôi hoa tím lạ lòng chưa
Thân thương sắc Huế, ngẩn ngơ lòng mình!

*

Tám năm... Biết mấy ân tình,
Thừa Thiên, Quảng Trị, Quảng Bình... vô, ra,
Chiến khu đùm bọc thành nhà
Lòng quê canh cánh, xót xa chưa gầy!

*

Đêm nay về Huế, bất thần
Người xưa, cảnh cũ... tần ngần mãi chi!
Trăng tràn ngập hết đường đi
Trăng viên mãn quá! Nói gì cùng nhau?

*

Rừng rưng khúc hát ban đầu,
Con sông xa ngái, nhịp cầu mỏng manh...
Thở phào... Đi hết chiến tranh,
Mùa trăng tím Huế vẫn dành cho ta!

*

Nhắc chi tan hợp... phôi pha...
Ngờ đâu... chắt chứa vui òa về đây!
Em đi... thuở ấy, vai gầy,
Em là Huế - của đêm nay trăng tròn!

Chùa Từ Đàm, Huế, 6 - 1975.

Xóm nhỏ trên cồn...

Sông giữa hoàng hôn êm lặng, nước đầy,
Con đò lắc lư về tuổi thơ ngây,
Căn nhà gỗ mới làm che chắn vội,
Cửa sổ còn lưu vết nắng cuối ngày.

*

Cồn mênh mông đón gió mênh mông
Trăng yêu thương vô tận trải trên dòng,
Con sông cũ, chút vầng dầu xưa cũ
Có hiểu gì hạnh phúc mới này không?

*

Nhà em ở đơn sơ thuần vách gỗ
Rau mới trồng, dưa cũng mới ươm thôi,
Đêm trở dậy, ba bề ran sóng vỗ
Chân trời trong, êm lặng đốm sao rơi!

*

Không còn súng, còn bom, còn hỏa châu nhấp nháy,,
Không còn xe xích khuya lạo xạo nghiêng trên đường,
Không cả tiếng người kêu, tiếng thở hắt của những đêm bóp cổ,
Đời trở lại hiền hòa, trên mặt đất thông dong!

*

Em bỗng nói về Thơ, như đòi uống lại những ngọn nguồn
nguyên thủy,
Để con người ăn ở cùng nhau cho có nghĩa tình...
Ừ! Em nhỉ! Sau nhiều đau khổ thế,
Thơ của cả đời người - thực sự sẽ khai sinh!

Sông Nhà Bè, mùa Thu 1975

Đất trẻ

Tới Cực Nam rồi... Trời, nước, bãi, bờ... đâu?
Một giải sông xa óng ánh hai màu,
Bên tả ngạn thắm mùng tràm đỏ lựng
Bên hữu ngạn ngời ngời muôn lớp sóng
Như mây báo hừng đông, như vô tận sắc cờ!

*

Sông Cán Gáo nối vào sông Ông Đốc mùa mưa,
Nối sang Chắc Bạng, nối vào Đất Mũi,
Một giải U Minh trải dài phía dưới
Xanh ngút ngàn xanh, kênh rạch xẻ trùng trùng
Nước bao la ôm lấy bãi lấy đồng
Đất sinh nở hàng ngày, nước đổi thay từng phút,
Lách tách đàn cá trên, long bong đàn thác lác,
Cá lóc to trúi trúi sục trong bùn,
Nghe gió bắc lên, cá trảy hội ùn ùn,
Bọt lấm tấm như cơm sôi trên nước
Sức trẻ quẫy bùng bùng nơi đất dâng tinh chất
Có gì trực quan hơn sức trẻ ở nơi này?

*

Những bãi Cò, trắng rợp cánh cò bay,
Những bờ bụi Láng Le, đầy le le, bìm bịp,
Nước phèn đọng, chưa dễ dàng cấy được,
Đã trở dần rừng dứa lựng hương thơm,
Chỉ ba mùa, cây mẹ đẻ cây con
Dứa chen khít tầng tầng không lách được!

*

Tôi đứng giữa bao la... Đất cồn cào sinh lực

Chờ những bàn tay đến khai phá hết mình...

*

Chân tôi quánh trong mùn đất bãi sình
Ngực tôi thở mùi nguyên sơ tạo lập,
Ngây ngất hồn tôi với tuổi thơ của đất
Tới Cực Nam rồi... Vẫn chẳng thấy chôn chân!

1975

Hòn Khoai

Tên quen thuộc, rất nôm na, dân dã
Ai hay đâu tận cuối đất, cùng trời!

*

Hòn Khoai
Hòn nhỏ xíu giữa mù khơi
Cách Rạch Tàu hai giờ xuống máy,
Có gì lớn với đời tôi vậy
Mà tôi xúc động không cùng?

*

Hòn đảo xa bờ, vắng vẻ, không dân,
Mười gian nhà cũ xây bằng đá,
Mười gian nhà Mỹ mới làm vôi vữa,
Mái xám đều hiu, cửa xám cũng đều hiu,
Con rắn ngo ngoe trong hốc đá buổi chiều,
Con tu hú kêu, nhớ đất liền quê cũ...
Có gì gần với đời tôi ở đó
Mà tôi xúc động khôn cùng?

*

Con đường lên tới đỉnh, xoáy vòng
Rồi tiếp một cầu thang bốn mươi một bậc,
Lên tới chót, ngẩng đầu, bỗng ngỡ:
Cả bờ Nam Tổ Quốc: Mũi Cà Mau!

*

Gió bao la phóng túng ở trên đầu
Con chim biển phập phồng bay giữa nắng,
Bóng chim trải loang to trên hòn đảo lặng
Sóng liên trời, tí tắp cảnh bình yên...

*

Anh du kích trẻ măng, bỗng khẩu tiểu liên,
Khắp mình anh, hai mươi tám vết thương còn nhức,
Trên bản đồ, một hòn đảo chỉ bằng chấm mực
Đã qua bao thử thách phi thường!

*

Bỗng rừng rừng: Đến ba chục năm trường
Chưa có phút nào tôi đứng cao đến thế!
Trên chỏm Hòn Khoai, sừng sững đầu vịnh bể
Nhìn Mũi Cà Mau đang rạch sóng trùng dương!

*

Tôi như con chim bay hết tâm vỡ cánh
Để được đỗ xuống đây, ngày đất nước trùng phùng,
Cái đích của bao đời, hôm nay tôi đã tới,
Còn biết lấy gì đo những xúc động khôn cùng!

1976

Nghe trong trưa Bát Tràng

Đất dựng làng năm trăm năm
Lớp ngói cũ, thắm một màu dân dã,
Năm trăm năm - lửa chẳng tắt bao giờ!

*

Ngọn lửa ù ù ăn gió quạt lò
Âm thanh chuyên cần, tỏa đầy trưa yên ắng,
Bóng nắng lim dim... đúng là bóng nắng
Có tự thời quả thị gặp bà tiên!

*

Cơm bát đàn mộc mạc nên duyên,
Canh sớ sánh bát con gà men trắng,
Bát bún cổ truyền - chiết yêu, miệng rộng,
Thành bao thấp xòe hoa, chân gọn chắc tay cầm.

*

Như lụa bay, phơn phớt sắc men chàm
Lấm tấm điểm: thông, mai, cúc, trúc,
Dáng bát cứ vững bền, chân thật,
Mà màu men thanh bạch, gợi cao xa!

*

Năm trăm năm trôi qua...
Bao vẻ đẹp tạo nên từ thớ đất:
Đất mịn dẻo, mát lòng tay thấm nước
Đất định hình trong lửa chói chang
Hiện màu sành: nâu sáng, nâu đen,
(Sành dẫn các lát đường, gót trâu đi không vỡ!)
Nhặt một mảnh sành từ trăm năm chịu lửa
Càng hiểu sức tìm tòi... từ lớp lớp cha ông.

*

Lối xóm hẹp lâu đời, tường kết chặt đá ong:
Hào đánh cướp - một thời xưa loạn lạc,
Lối du kích ra quân thời kháng Pháp,
Nơi trẻ tránh bom, thời đánh Mỹ gần đây...

*

Thăm thía tình làng qua lắm đổi thay,
Buổi trưa bình thường bỗng khiến tôi ngỡ:
Hoa cau rơi vào chum nước cổ,
Đàn sẻ bay lách chách đầu hồi.

*

Và những ấm chuyên, chén, tách, bát, nồi,
Chum với vại, lọ với bình... mộc mạc,
Nằm khô ráo, gió thổi vào như hát,
Tình yêu đời - như tự đất ca lên!

1976

Ú tim một chút, chùa Hương...

Em giống như cơn mưa, như trận gió cuốn sang hè,
Làm thức tỉnh hồn tôi nhiều biến động...
Tôi im lặng, bàng hoàng khi được sống
Một ngày vui không dễ nói ra lời!

*

Lối rất dốc, màn sương và một chút mây trời
Một chút nắng, làm hồng hào gương mặt
Một chút lặng thinh, khi nhìn xa tít tắp
Một chút đợi chờ sẽ thổ lộ... băng quơ.

*

Ta cứ lên cao, cao mãi đến bao giờ?
Bỗng phát sợ - nhớ chúng mình biến mất!
Đá đẹp quá, tưởng chừng không có thật,
Hoa dập dờn, nhưng chứa tới tầm tay...

*

Có chút gì thích thú rất thơ ngây
Là dự đoán về nhau, mà không cho nhau biết,
Là nghĩ ngợi nhiều điều, nhưng nghĩ chưa tới hết,
Hạnh phúc gieo từng chuỗi ú tim dài!

*

Và bến đò vui, thành khúc nhạc không lời,
Ba cây số ta qua, nước với trời đồng vọng,
Sau rớt, đến buổi chiều... Khi tất cả đều yên lặng
Thì em lại như cơn mưa, như trận gió cuốn sang hè!

Trích tập thơ: *Khoảng cách giữa lời* - 1984.

Đích

Tôi ao ước bao năm cái đích tận cùng!
Năm 73, giữa rừng
Một ban trưa, cây thưa, bóng sáng,
Tần ngần nghe lặng phắc tiếng bom
Hết tiếng súng thông đường như nhịp cầm canh,
Trời quang lóa và ve kêu rộ.

*

Nhảy ùm xuống tắm sông Xê Ca Máng,
Lần đầu tiên sau bao năm ròng
Không ai còn cần che lá ngụy trang,
Phơi trắng xóa bìa rừng những may ô, khăn mặt,
Cứ cởi trần, té nước mà vui!

*

Rồi người về đồng bằng, người lên Tây Nguyên,
Phát đường mới và trồng rẫy mới,
Nhưng tới vùng da báo giáp ranh, tôi sững lại,
Khi gặp lại hàng rào thép gai cắm chốt đen sì!

*

Năm thần tốc 75, năm không ai ngủ...
Chúng tôi băng như lốc xuống Sài Gòn,
Cuộc bộ suốt mười cây, xông vào Dinh Độc Lập,
Ôm choàng những anh lính trẻ
Đang rở hàng rào, bao cát, kẽm gai,
Xiết chặt tay bà con
Tủi tủi mừng mừng sau nửa đời xa cách,
Ăn bữa cơm đầu đoàn viên háo hức
Chưa ai nghĩ gì giá gạo những ngày sau!

*

Một chú bé ôm lưng tôi
Hát rạo rức những bài ca mới
Những bài ca dù chú chưa thuộc kỹ
Vẫn yêu vẫn say, vì điệu hát thực lòng.

*

Hai tháng sau, vẫn ở Sài Gòn
Giữa lòng bùng cơn mưa đêm tháng Bảy
Tôi nghe nhói tiếng rao khuya: *sức tắc!*
Em bé gõ hai thanh tre, đi ướt át trên đường,
Chính em bé đã tủi mừng ôm tôi hôm nào,
Sau giải phóng, lại hằng đêm đi rao: *sức tắc,*
Bỗng đứng tôi chóng mặt,
Cái đích hãy còn xa, cuộc chiến đấu chưa hề xong!

*

Năm sau, ở Tây Ninh,
Sông Vàm Cỏ vừa yên, đã lại nghe tiếng súng,
Huyện mới Dương Minh Châu vừa gỡ rào gai Mỹ
Lại phải cấm chông, lại phải đào hầm!
Dưới mái vòm chợ Châu Đốc đông vui
Tôi vừa ngồi nếm trái cây, uống nước dừa xiêm,
Vị ngọt chưa tan hết,
Rời khỏi đó chưa đầy mười phút,
Bọn Pôn Pốt bất ngờ đã nã pháo tan hoang!

*

Tôi lặng lẽ căn răng
Cắn lặng lẽ đến chùng bật máu!
Cuộc đời đâu có xuôi chiều, dễ dãi,
Những biến cố có bao giờ đơn giản

Và cái đích của Đời có thể nào gói gọn
Như món quà phong bao của tuổi lên mười!

*

Tôi ao ước bao năm cái đích tận cùng,
Cho đến bây giờ vẫn còn ao ước,
Chỉ có một điều, cứ dần vỡ lẽ
Điều trong tuổi thơ chưa thể hình dung:
Rằng cái đích ta nhìn thấu, khi chưa đi,
Chỉ là một chặng trao cờ, trong cuộc chạy
đường dài tiếp sức,
Chỉ là khúc rẽ cửa sông, khi mở dòng ra biển,
Tới đó, sông không dừng lại bao giờ!

*

Ngay khi tới đích rồi, ta lại nhìn ra đích nữa xa hơn,
Nhiều bình diện hơn, nhiều sắc màu hơn...
Và lại phải lấy đà, ngay từ tầm cao mới,
Để đi tiếp, không được quyền mệt mỏi,
Vì cái đích hôm qua, nay mới chỉ là bộ phóng khởi đầu!

Thành phố Hồ Chí Minh, cuối 1977.

Khoảng cách giữa lời

Biết làm sao! Chúng ta quá nhiều lời
Ngay ở chỗ lẽ ra cần nói ngắn!

*

Bao lần em lẳng lặng
Đủ khiến tôi bàng hoàng!

*

Khi phần nói lặn hết phần được sống
Lặn hết mọi điều tiềm ẩn giữa câu,
Thì vụn câu thơ cũng thành rẻ rúng
Liệu còn gì vang vọng nữa trong nhau?...

1983

Thời đại của tốc độ lớn

Chúng ta sống vào thời căng sức nhất
Hơn mọi thời - sáu chục vạn năm qua!

*

Hãy giả định: Lịch sử loài người dài 60 cây số³²
Thì 58 cây số đầu là đất bãi, rừng hoang,
Cây số thứ 59 mới tạo được những chiếc rìu bằng đá
Cách ta 200 mét, mới có đế chế huy hoàng La Mã,
100 mét - bắt đầu những thành trì Trung cổ nhon lô nhô,
50 mét - mới thấy Lêôna đơ Vanhxi ngồi vẽ bức tranh La
Giôcông nổi tiếng,
Và 10 mét - hãy còn sợi bắc thắp trên đĩa dầu leo lét,
Chỉ tới 5 mét cuối cùng - ánh điện mới bùng lên!

*

Trong 5 mét ấy thôi, loài người đã tạo ra xe hơi, máy bay,
radiô và vô tuyến truyền hình,
Đã làm nổ hạt nhân, đã bay lên vũ trụ,
Đã chế thử chất sống nguyên sinh và bộ óc phi thường điện
tử,
Tuổi trẻ chúng ta chính ở giữa thời này!

*

Đâu đáng kêu ca gì về tuổi trẻ chẳng bình yên?
Về thế giới vùn vụt tăng tốc độ?
Chỉ đáng tiếc: Cuộc đời mình quá nhỏ
Để khám phá tận cùng bao bí ẩn hôm nay!

Dọn về làng cũ

Già lắm rồi! Ông cụ tóc phau phau
Hì hụi băng qua tranh lác một màu,
Bàn chân đứng xoa xoa nền đất cũ
Mười năm rồi! Vườn tược, cửa nhà đâu?

*

Da đỏ như gạch cua, cụ bậm môi nín lặng:
Đây chính thực làng ư? Đâu dấu mộ ông bà?
Lượm bát nhang vỡ đôi, ngó bờ kinh san phẳng,
Cắm giặc dẫu chạy rồi, tội ác chữa hề qua!

*

Hai phần ba đời người... Bao phen từ tay trắng
Chỉ cốt đuổi giặc xong, cho đất nước vẹn toàn,
Hai phần ba đời người, mới là gậy dựng tạm,
Ngày thắng giặc, rồi ra... mới vĩnh viễn ăn làm!

*

Mái tóc bạc rung rung, sáng bùng trên bãi rậm,
Cụ bình thản ngó nhìn, che xúc động bên trong:
- “Này chú tính... ”- Cụ nhìn tôi, hắng giọng -
“Liệu tháng này, lão kịp dựng nhà không?”.

*

Câu hỏi quá bất ngờ! Tôi ngổn ngang trong dạ...
Cụ đã cười, giòn giã đến vô tư:
- “Ấy! Cái sức của con người, lạ lắm,
“Trở hết mình ra, ai đã biết bao giờ!”

Quảng Nam - Đà Nẵng, 1975.

1

Trước tiên là màu hoa
Màu đỏ chói, bay nồng nàn như lửa,
Mùa hè này cộng với màu đỏ ấy
Không gian xao động lạ lùng!

*

Xao động của lòng tôi
Thành phố thực quê hương!
Thành phố của Nam Bình, Nam Ai, Vọng Cổ,
Những lăng dài đi hết cả tuần trăng...
Rêu xanh với thông xanh, đá xám trầm và màu son cũ,
Sen nở lặng thầm thôi, nở rục rở và tàn đi cùng một chỗ,
Tiếng chuông mai đập đổi tiếng chuông chiều...
Mái tháp bảy tầng cao, leo chân trần đi lên như lạc vào cổ
tích,
Sực tỉnh trở về đời, nghe một trái me rơi!

*

Thành phố tuổi ấu thơ, truyền thuyết cũ trong tôi,
Màu áo trắng, màu tường vôi cũng trắng,
Hàng cau đứng lơ mơ bao buổi chiều tĩnh lặng,
Mái nhà cong, uốn giọng khê khàng ru!

*

Vâng! Vẫn có gì quen thuộc như xưa,
Lại có gì không còn giống nữa!
Lao xao quá, những dãy hàng phố chợ
Chợ rong suốt Đông Ba ra thầu chân cầu,
Một trăm những mặt hàng khác nhau,

Vẻ bận rộn của hàng trăm khuôn mặt,
Mua và bán, bán và mua... vội vàng đổi chác,
Những dòng người hối hả, lăm ầu lo...

*

Thành phố ba mươi năm xa,
Ba mươi năm... khóc cười khi gặp lại...
Hoa phượng chói, ghim lòng tôi nhớ mãi,
Những lãng rêu long lở dấu buồn vui
Và phố chợ xôn xao, lam lũ của đời!

2

Các em nữ sinh đi bách bộ trên đường
Gương mặt các em chính là thành phố,
Có gương mặt rất thông minh đỉnh ngộ,
Có gương mặt u hoài như đá cũ lăng vua!
Có gương mặt tưng bừng, hồn nhiên như sắc phượng,
Có gương mặt dòn nén, ngập ngừng, như phố chợ ầu lo!

*

Tất cả, rồi sẽ bước cùng ta
Từ chú tiểu lánh đời trên gác chuông Thiên Mụ,
Đến những cụ già, vùi đầu mân mê chồng sách cổ,
Những nhân sĩ trùm chần, đóng cửa, nhạo quân thù!

*

Tất cả, rồi sẽ bước cùng ta
Từ bà cụ coi lăng, quen suốt đời ngủ trong tịch mịch,
Lau từng cái án thư, cái sập gụ của một thời đã mất,
Đến những người vun lá, thả sen trong
Đại Nội, Cố Cung,
Tháng năm quét chi ly từng bậc đá sân rồng!

*

Tất cả, rồi sẽ bước cùng ta
Những bà mẹ dọn hàng trên sạp chợ pha màu loang lổ,
Những em bé chân không, đi rao báo, đánh giày...
khản cổ,
Những cô gái phấn son lặng lẽ cạnh chân cầu...

*

Huế của lòng tôi, chộn rộn sắc màu,
Huế đâu chỉ bình yên, vô tư hàng tượng đá!
Trong giấy lát, bỗng ủa về tất cả
Bao cảnh huống, buồn vui... và tôi phải trả lời!

*

Tôi đi giữa Huế phân ra bao mảnh rất rời
Mà Cách mạng hôm nay về tập hợp...
Sẽ cùng ta - cả những ai bán khoán từ thuở trước,
Sẽ cùng ta - cả từng người trần trở tiếp... hôm nay!

3

Viễn cảnh đổi đời làm tôi mê say:
Những dự định cải tạo thiên nhiên, những sáng kiến làm
giàu du lịch,
Vẻ đẹp Huế kiêu sa được tôn vinh trong lớp lớp nhà vườn
tĩnh mịch,
Sức trẻ Huế, như điều sáo bay cao trong hòa hợp đất trời!

*

Hoa phượng những trang thơ sẽ tươi rói đời đời,
Thanh thảo giữa lăng vua, sẽ rộn rã những người lao động,
Chợ vẫn chợ đông vui, nhưng sẽ không còn lọc lừa, hỗn độn,
Những em bé học trò, gương mặt sáng hòa nhau!

*

Xa Huế ba mươi năm, bao cảm nhận lần đầu,

Vừa lạ lẫm, vừa cổ xưa, vừa bình yên, vừa trăn trở...
Hoa phượng thắm ngời ngời khắp lăng vua, phố chợ,
Thành biểu tượng cuộc đời đang đổi mới quanh tôi!

Huế, mùa hè 1975

Bến Ninh Kiều

Lội rừng, ngày ấy có em,
Đôi bờ đá ẩm, vắt sên bám nhiều.
“Quê em có bến Ninh Kiều...”
Bỗng dừng em kể suốt chiều tung tăng!

*

Tháng Giêng trời giá căm căm,
Đôi con cua cáy nhỏ bằng ngón tay!
“Anh ăn găng khở đợt này,
“Phải chi về miệt dưới đây cá tôm...”

*

Cánh rừng tận chót Trường Sơn
Từ đây xuôi xuống Mê Kông đâu nhiều,
Xa xôi chi bấy... Ninh Kiều,
Giặc tan, thả một mái chèo, là quê!

*

Thế thôi, sao chẳng kịp về...
Giá như... qua khỏi mùa hè ấy thôi!
Tôi ra ngoài Bắc xa xôi,
Ninh Kiều - tên ngủ trên môi, thầm thì...

*

Cần Thơ... Giây phút dừng xe,
Ngẩn ngơ bến cá, bốn bề đông vui...
Em như ngọn gió yêu đời
Thổi vào tôi... thổi về tôi... “Ninh Kiều”!

Cần Thơ, 1977

Tây Ninh

Nơi ngõ hấp dẫn tôi bằng ngọn núi Bà Đen,
Cô tu sĩ làm thơ chỉ đường cho Giải phóng,
Tòa thánh thất vàng son, thâm u và bí ẩn,
Hay rừng cao su trùng điệp tới chân trời...

*

Biên giới một màu xanh, như dấu nói không lời
Dải đất ba mươi năm, bao lối mòn trùng điệp,
Đầu não chiến khu, khiến kẻ thù kinh khiếp,
Nơi khai sinh lá cờ Mặt trận đánh vàng sao...

*

Những trắng cỏ miên man. Những đồn điền đất đỏ.
Vườn hồ tiêu và cây trái ngọt ngào.
Cô dân quân áo đen, cài dao và mắt xích,
Chiếc xe ngựa buổi chiều lộc cộc giữa đồi cao...

*

Nhưng đây là Tây Ninh trong lòng tôi tưởng tượng
Dãy phố thực lúc này tôi gặp dịu dàng hơn:
Con sông chảy xanh trong, chiếc cầu vòm cũ kỹ,
Mái nhà ngói nhỏ nhói dưới bóng lá xanh rờn!

*

Có gì thật thiết tha trong nụ cười bình dị
Trong dáng bước táo tợn bà mẹ áo gầy vai,
Dáng em gái đi học về, buổi chiều đang cuốc đất
Một chút nắng dịu dàng trên tóc, mãi không phai!

*

Và thương cảm xiết bao những vật hăm trú ẩn
Y như những năm còn bom đạn quân thù,

Vừa hậu phương, vừa chiến trường, hạt gạo đem sẻ nữa,
Biên giới sát tầm tay, đâu có dễ làm ngơ?

*

Tôi quên đi mọi dấu tích vàng son, mọi cảnh trí lạ kỳ,
Chỉ còn thực lòng mình, với gian khổ, buồn vui, phần nộ,
Đến gần cùng các anh - những người kẻ cửa ngõ,
Làm mũi khiên che cuộc đời đầy ưu ái sau lưng.

*

Vườn hồ tiêu đang lên, nồng cay đến rưng rưng,
Mía đọng mật ngọt ngào, màu tươi dâng mát mắt...
Đơn giản quá, Tây Ninh! Đất này đâu thể khác,
Tôi trở lại những gì mộc nhất của hồn tôi!

1977

Những ngày trấn giữ giặc Pôn Pốt ở biên giới Tây Nam.

Thời lá đỏ

Nhớ những kỷ niệm cùng Phạm Tiến Duật

Có một thời lá đỏ của chúng mình,
Thời rất lắm ước ao, thời quá thừa xúc cảm,
Thời của tình yêu bao la, thoáng đãng...
Chúng mình yêu rừng tự đáy yêu đi!

*

Sống với rừng nguyên thủy
Nếp nghĩ trở về quy luật thiên nhiên
Mưa với nắng đo bằng mùa đặng đặng
Những cây số đường rừng đo bằng lớp chai chân
Tiếng hoẵng tiếng chim đo lối mòn liên lạc
Ánh lửa đo nghị lực trong ngàn ngàn hốc đá
Và mọi dự định của tương lai trĩu nặng
Chắt chiu chín dần tự đáy ba lô.

*

Mùa đông rét căm căm
Ý nghĩ ngợp trong một trời lá đỏ
Lá ngon mắt, như rắc giấy phong bao ngày Tết
Lá nồng nàn như thắp nến kết hoa cho lứa tuổi yêu đời,
Giữa sắc lá tung bùng
Rừng lắm dốc lắm đèo mà vui như phố xá,
Có bao giờ và ở đâu, chúng mình còn gặp lại
Cơn say đỏ au ngày ấy của rừng?

*

Rừng vụng dại, cộc cằn, nhưng tuôn trào sức sống
Những bãi B.52 trụi trần, chớp mắt lại lên xanh!
Một trời bướm, một trời hoa, một trời phấn bay, thoát một
trời lá rụng,

Đều thâm lặng như không, mà mãnh liệt khôn cùng!
Chúng mình học cách sống của rừng, vượt trăm đỉnh mù
sương không biết mệt,
Người trước ngã, người sau lại tiếp,
Không ai so đo vì giới hạn của đời mình!

*

Chúng mình yêu rừng tự đáy yêu đi
Mang nếp sống thiên nhiên cả khi về thành phố,
Không chịu nổi những tiện nghi chật chội
Không trơn tuột, phảng phiu trong ý nghĩ ươn lười,
Ghét cay đắng mỗi lời chai đá, vô tình,
Tiếc đứt ruột nếu từng ngày không đổi mới!

*

Đây là hàng cọc tiêu chỉ đường, không bao giờ xóa nổi,
Suốt tự thời lá đỏ của chúng mình!

Tây Nguyên, 1979

Gương mặt

Đất nước từng trải nhiều, nên đất nước chẳng đắm chiều,
Nụ cười các lão nông vẫn nụ cười quảng đại,
Đất nước chẳng đắm chiều vì đất nước nhiều từng trải,
Vai áo sờn không chịu gánh thần linh!

*

Con gái, con trai hát đúm, hát giao duyên
Không che mặt vẽ mày, không bó chân bó ngực,
Thả cua cặp sư mô vờ đạo đức,
Bắt đom đóm trêu phù thủy sợ ma...

*

Tất cả mọi tín điều, mọi giáo lý sâu xa
Vào đất Việt, dần nhập cùng gốc Việt,
Được nhào nặn, hòa tan vào ngọn nguồn tinh khiết
Của Trạng Lợn, Trạng Quỳnh trong trí tuệ dân gian.

*

Cha ông ăn miếng trầu từ Âu Lạc, Văn Lang,
Dạy giữ lấy sắc tươi của nghĩa tình thắm đỏ,
Đóng chiếc khố chung từ Chủ Đồng Tử
Dạy sống thẳng ngay mà cưới được Tiên Dung,
Gói thật vuông tròn tấm bánh dày, bánh chưng,
Dạy cách nghĩ ưu ái, hài hòa về Trời và Đất
(Tấm bánh nục nà, như tấm lòng chân thật,
Có thể bóc ra cho rõ ngọt bùi!).

*

Dân tộc lam làm, thảo lão bao đời
Mà lận đận suốt ngàn năm đánh giặc,
Dành dùm phút yên hàn, nai lưng thời bóp chặt,

Để gậy dựng cơ đồ, qua bao bước gieo neo!

*

Dân tộc không hằn thù, dân tộc thích thương yêu,
Khi bịn rịn chia tay còn luyến láy: “Người ơi, người ở...”
Mà cứ phải rầu lòng, cứ phải mím môi phần nộ,
Để cảnh giác giữ mình, sau phút đã bao dung!

*

Nhưng dân tộc phải điềm nhiên, coi mọi thứ như không,
Lúc cần thiết, thì ba tuổi đã vươn vai lên ngựa,
Đánh gãy dáo, thì nhổ cả rừng tre mà xông vào trận lửa,
Để hết giặc, lại mỉm cười: “Bốn bể vẫn anh em!”

*

Ngàn tai biến bất ngờ, đất nước thấy đều quen,
Lại chụm núi từ cây, lại gây mầm từ cội,
Và giữ mãi màu tươi trong nếp nghĩ không hề cần cỗi:
Đất nước từng trải nhiều, nên đất nước chẳng đắm chiêu!

*

1979

Sau những ngày đuổi hết quân giặc bành trướng.

Đọc lại “Đế mèn phiêu lưu ký”

Chia sẻ với bác Tô Hoài chút cảm nhận của tuổi thơ.

Một chút buồn trong vắt và mong manh
Như dĩ vãng xa xưa thức dậy,
Bỗng phấp phồng yêu đời biết mấy
Trong nỗi bồn chồn ao ước băng quơ!

*

Không biết nên cười hay khóc
Nôn nao vội vã lạ lùng,
Nhớ da diết một hàng rào dâm bụt
Một mảnh đời thu vén bên trong...

*

Nhớ sao ánh vàng hoa bầu hoa bí
Ánh vàng bảng lảng chiều quê hương
Con đế phiêu lưu bờ gai bụi cỏ
Tiếng ếch ương thức ngủ đêm trường!

*

Cỏ gà đầm sương trông mát mắt
Áo đỏ áo xanh trảy hội cào cào...
Âu yếm quá! Hồn la đà xóm ngõ,
Bướm trắng, chuồn kim thơ thần bờ ao...

*

Xứ cỏ may mùa xưa yên tĩnh thế!
Hoa cúc vàng thơm nức ráng chiều hồng,
Và gió đưa đi mùi hương thoảng rợn,
Hoa cau lất phất mềm như bông...

*

Xứ sở của lòng trẻ thơ dịu ngọt,
Dĩ vãng xa vời, ngan ngát, thanh thanh...

Đút đã lâu! Lòng bỗng dưng chấp nối
Một chút buồn trong vắt và mong manh!

Quê nhà, 1961 - Sửa 1973.

Trò chuyện với thành phố của đời mình

1

Tôi có những ước mơ trong thành phố cũ
Như những ngôi sao tự tuổi chín mười...
Sau hai mươi năm
Chúng vẫn nhìn tôi bằng ánh mắt xanh ngần ngắt

*

Lá bàng non ngày ấy đỏ lạ lòng
Ước mơ chín, ngõ chùng ăn thấy ngọt,
Bàng vàng ươm rụng đầy lối đi,
Người bạn gái nói với tôi một điều gì thật lạ...
Thuở màu phượng dễ làm say, cánh bướm dễ làm duyên!

*

Thành phố tuổi hoa niên. Thành phố ấy là em.
Em - với màu áo hoa mơ, chân trần trên cỏ ướt,
Đứng thẳng thốt reo lên bên bờ sen ngập nước:
“Trời ơi! Sen sớm quá chùng thơm!”

*

Không bao giờ tôi quên
Em đã khắc hương sen ngày ấy vào vĩnh cửu!
Tôi chưa hề biết yêu em
Chỉ biết yêu thành phố
Trong ánh xanh lạ lòng buổi ấy dâng lên...

2

Người anh họ thâm trầm dịu dặt tôi đi
Đã kể tôi nghe về nhiều tên ngõ cũ,
Anh yêu Hà Nội bằng tình yêu rất cổ
Sau nộp đơn thi vào Đại học Nhân dân.

... Tôi nhớ hết những chuyện về ngõ Gia Ngư,
Cấm Chỉ, Sầm Công,
Nhưng vô tình quên anh - sau không hề gặp lại!
Anh về dạy ở một huyện nghèo quê ngoại,
Và mất năm 36 tuổi đầu,
Vì cơn bệnh bất ngờ...
Mãi giờ tôi mới biết!
Duy tấm lòng anh nồng nàn, da diết,
Tự bao giờ vẫn động mãi trong tôi...

3

Tuổi trẻ, bao nhiêu là buồn vui...
Khi cha mẹ tôi trở về Hà Nội,
Cả gia đình ở trong căn phòng 16 mét,
Một cửa sổ bị cầu thang chắn hết
Không sao đọc được sách trong nhà!
Những bạn bè họp nhau
Rộn rã tuổi quàng khăn đỏ
Ngồi xõm dưới bóng cây cơm nguội,
Học bài ngoài sân đất đến khuya
Rồi chuyện trò say mê,
Tưởng tượng đến mười mười lăm năm sau
Mình sẽ sống giữa cuộc đời lớn lắm!
Đứa nào cũng xoa tay háo hức
Rất nhiều đêm thao thức giữa lo mừng...

4

Hà Nội ơi! Không biết bao lần
Tôi đi vắng rất lâu, trở về gặp lại,
Hà Nội vẫn làm tôi ngỡ ngàng mãi

Giữa nhịp phố thở dịu dàng, mặt phố quá bình tâm!

*

Tôi đi quanh Hồ Gươm
Nhớ một con rùa cổ ngày xưa đã chết
(Được ướp nguyên trong hòm kính bảo tàng),
Lòng hồ còn bao nhiêu rùa
Vật chứng của nghìn năm thân hoại
Không ai đoán hết,
Chỉ nổi lên trong những lúc động trời!

5

Thành phố vui buồn của một đời,
Ở đây, chúng ta yêu nhau và có thể đã xa nhau!
Nhưng thành phố vẫn đầm gương mặt ấy...
Ở đây, tôi đã đọc, đã quên, đã buồn khổ rồi hy vọng,
Đã lo lắng rồi yêu tin,
Đã khinh bạc bản thân mình, rồi rộng mở với anh em,
Để lại tìm ra mình trong bước đi chan hòa tập thể.
Cây cầu bắc cheo leo qua hai bờ tuổi trẻ
Tôi với bạn bè đều vượt qua, ở chính nơi đây!
Thành phố nuôi lớn bao lớp người, bao ước vọng mê say,
Nhưng thành phố vẫn đầm gương mặt ấy!

*

Bao nhiêu năm qua
Đột nhiên nhớ một góc đường Yên Phụ
Vị bánh tôm thơm nóng tuổi thơ đầu,
Đột nhiên nhớ một cơn mưa đêm Trung thu,
Chiếc đèn giấy thả nến ướt rồi,
không bao giờ còn tuổi đi rước nữa!
Đột nhiên nhớ vết bùn khô trên ngực áo

Vết bùn đẩy xe, đắp đất, san nền,
Chỗ mình dựng công viên, hoa đã nở bạt ngàn,
Mười lăm năm... chỉ còn mùi hương của những giờ tình tự,
Cho lớp con em ta mới lớn
Mắt sáng hơn và môi đỏ hơn!

6

Một thế hệ người làm thơ lại đã đi qua...
Thầm thì hoa sấu rơi, quả sấu rụng bàng hoàng trên mái cũ,
Năm lại chồng năm, với những ngọn đèn mãi cần cù không
ngủ,
Những gác xép nhỏ teo, mà ao ước mở không cùng!
Có thể, cái mặc cái ăn trong đời... vẫn vất vả thế thôi,
Nhưng xúc dậy cả tâm nhìn thật chín!

7

Bây giờ lại vào mùa sen
Cô bé ngày xưa với chiếc răng còn sún
Nay đã thành bà mẹ có hai con,
Tôi lại gặp rất nhiều lứa đôi
Đi trên đường cỏ mới,
Có thể một cô bé nào lại sẽ kêu lên sung sướng
Như chúng tôi, mười mấy năm xưa:
“Trời ơi! Sen sớm quá chừng thơm!”...

*

Một thế hệ lại sẽ bắt đầu như thế đấy!

Hà Nội - Viết 1974, sửa xong 1978.

Giao hưởng số Chín³³

Trước chiến tranh... Một lần, em thắng thốt
Khi bất ngờ nghe “Giao hưởng của Niềm Vui”
Em như lửa, em không rời được lửa,
Thúc em yêu mọi khát vọng trên đời!

*

Đây là chiều mùa đông. Bom chưa rơi xuống phố,
Chỉ thấy hạt cây cơm nguội rơi đầy...
Em mặc áo bông chần, chưa nhuộm màu cỏ úa
Mắt rạng nguyên màu trắng mới thơ ngây!

*

Nét nhạc cuốn em đi. Tâm hồn bừng sáng dậy,
Tới lúc ngẩng cao đầu, sầm sập thác đồng ca,
Như sấm chớp trút niềm vui bão táp
Da thịt cũng rưng rưng giữa ánh sáng chan hòa!

*

Những ràng buộc xóa đi. Đất trời cao rộng quá,
Niềm vui từ nét nhạc hư vô, người rút ruột mà thành!
Trải yếu đuối, ngập ngừng, dào lên, còn vấp ngã,
Qua ngàn đợt sóng trào, lật xới mọi âm thanh...

*

Cho tới phút cả nhân loại kề vai, bỏ hết mọi lo âu vô ích,
Phá sạch mọi bất công, cuộn cuộn thác người reo³⁴
Niềm Vui - tưởng Trời ban, kỳ thực cũng chỉ Người tạo nổi,
Người trút bỏ đau thương, Người dẹp hết khổ nghèo!

*

Thoắt đó, mười lăm năm...
Hai lần chiến tranh, hai lần sơ tán,

Hai lần yêu rồi vĩnh viễn xa chồng!
Không lần nào em nghe bản nhạc ngày xưa lại nữa!
Buồn vui hết cỡ rồi, còn xúc động gì không?!

*

Ấy thế mà chiều nay, giữa thị trấn chỉ toàn tre nứa,
Bản giao hưởng hiếm hoi đột khởi đến, không ngờ!
Úp mặt trong lòng tay, em chẳng nhớ mình già hay trẻ nữa,
Chỉ biết đích thực mình! Và em khóc như mưa...

*

Không, không! Không thể dừng đứng, khi biết chắc Niềm Vui
cứ đến,
Những nghệ sĩ tiên tri đâu có nữ dối lừa!
Cuộc sống chẳng chai đi vì phải mất quá nhiều trả giá,
Chỉ hạnh phúc muộn mằn càng thúc bách hơn xưa!

*

Có thể nào người quên mọi khát vọng con người?
Mỗi thế hệ liên tiếp truyền tay, như bụi nhùi nhóm lửa,
Còn gì bất ngờ đâu, trong bản nhạc thuộc lòng kia nữa?
Nhưng lửa vẫn bùng lên, ngay ở chỗ không ngờ!

1980

Tắm màn đỏ chói chang vụt hắt lửa vào mình
Chiếc đầu bò tót buông dài mười mét,
Đột nhiên, cả dàn nhạc rướn lên
Âm thanh nổ bùng thành tràng sấm giập
Từng chùm đèn pha biếc xanh ánh chớp
Một bông hoa trắng ngần trên cát bỏng lăn tròn...

*

Plixetxcaia hóa thân làm Cacmen
Yêu như điên, cuồng nhiệt sống như điên
Khốc liệt hết mình, dám sẵn sàng trả giá,
Lóa mắt như ánh sáng
Trụi trần như đất nung
Bột phát và kiêu ngạo đến tận cùng!

*

Mọi cung bậc tình yêu đều bóc ra trước mắt
Không nhân nhượng, nước đôi, vờ vĩnh,
Hết như tội phạm quần tằm khăn đỏ chót
Bị thả xuống đấu trường man rợ, cổ sơ,
Phải bẻ gãy sừng bò điên, hoặc sẽ bị bò húc chết!

*

Plixetxcaia lao vào những tình cảm song song
Như lao giữa những đường ray thẳng băng
Chỉ tiệm cận khi đến gần vô cực.

*

Plixetxcaia bay trong lực tổng hợp ba chiều,
Không gian với thời gian kết hợp,
Chóng mặt và dịu dàng

Gân guốc và tinh tế
Chỗ tiếp giáp điều có thể và không thể
Chỗ một đời người vươn tới nhiều đời...

*

Những người trung niên bỗng chốc xót xa
Khi nghĩ lại miếng cơm manh áo
Những sầu muộn lẽ ra không đáng có
Trước vẻ đẹp thiêng liêng không vụ lợi tới cùng!

*

Đám người trẻ trung tiếc nuối há mồm
Kính ngạc nhận rõ rằng
Khi thế hệ họ hiểu được Cacmen
Sẽ không tìm nổi những Cacmen trong đời thật!

*

Còn những người già giật thót
Khi giác ngộ hết tầm chống trả lớn lao vô giá
Của nghệ thuật trước thời gian:
Nghệ thuật không cho phép ai già
Không cho phép nửa chừng vấp ngã
Không nhân nhượng và không mặc cả!

*

Chẳng ai bảo ai, cả Nhà hát khóc ròng,
Nước mắt cùng trào lên nổi hăm ớn sâu sắc,
Nghe rõ Plixetxcaia thở dốc
(Tiếng thở Cácmen trước giờ phải chết)
Để dồn sức bay lên và ngã xuống,
Nét mặt tái xanh trong giấc mơ quá cỡ:
Giấc mơ Tình Yêu - năm mươi bảy tuổi đầu!

Nhà Hát Lớn Maxcova, 1982

Đỉnh Prômê-tê³⁶

Đỉnh cao vợi. Núi vươn lên vô tận,
Nơi Prômê-tê ăn cắp lửa bị xiềng.
Tiếng xích như còn âm vang trong đá.

*

Đã có một thời, lần cùng giọng hú,
Mặt người không xa khuôn mặt sói rừng
Nhai thịt sống, rồi lấy tay chùi mép!

*

Đêm cuối cùng trước khi có Prômê-tê
Chưa ai nhận: Mình còn là muông thú!
Chưa ai nghĩ: Mình vẫn thời tiền sử,
Lạc trong đêm dày ức triệu năm qua...

*

Bỗng chốc, lửa xòe lên... Nhìn lửa chớp trời xa,
Nào có ngờ đâu: Lửa ủ từ ruột đất!
Soi vào lửa, bỗng dưng rơi nước mắt:
Chân lý giản đơn thay! Ai hồ dễ đi tìm?

*

Ấm áp với bếp đun, thân thuộc với ngọn đèn,
Miếng ăn hết tanh hôi, chỗ ở thôi mục nát,
Hôn lên môi người yêu, chỉ thấy thơm ngây ngất:
Chân lý giản đơn thay! Ai hồ dễ đi tìm?

*

Nét đẹp trong ánh lửa - quá thân tình,
Để khiến ta quên: Lửa chính là cứu cánh!
Chỉ hai miếng đá con - đập vào nhau kiêu hãnh,
Đã đủ mở đầu cả một kỷ nguyên!

*

Lịch sử thời nào không khao khát Prômê-tê?
Đứng ngay trước đỉnh trời, không còn gì che khuất,
Càng hiểu rõ tầm nhìn của Con Người đích thực:
Con Người đầu bị xiềng - vẫn nắm lửa trong tay!

Trên đỉnh Kavkaz, 1982.

Hoa tường vi

Tặng bạn Tường Vi

Bỗng chốc, hoa làm tôi dịu lại,
Sau nửa đời, trên những chuyến tàu xa...

*

Trưa lặng thầm, hoa tường vi thức dậy,
Nắng đọng mật ngọt ngào, ngõ vắng được trên tay,
Những vĩa hè ngân vang trong lòng thành phố
Những thao thức ngây thơ trong mắt lại dâng đầy!

*

Lại thấy lại một màu trời nguyên vẹn
Thuở đứng trước Hồ Tây, mười sáu tuổi rụt rè,
Lại thấy lại một chòm sao xa lắc
Mở trên đầu bao bí ẩn si mê.

*

Lại thấy lại góc sân với đầu hồi yên tĩnh
Chuông xe điện leng keng, vị kẹo kéo ngọt bùi,
Lại chợt nghĩ tuổi thơ là bất biến,
Khoảng vườn nhỏ trốn tìm bao sung sướng nhỏ nhoi...

*

Lại sẽ có phút giây chớm đầu đông ớn lạnh,
Phố sạch sẽ như lau, trong gió chạy bởi bởi,
Lại sẽ có cái rừng mình khó hiểu
Khi chỉ thoáng hình dung... những ao ước lứa đôi.

*

... Vẫn như có y nguyên mọi điều từng bỏ mất
Thơ - đã tưởng qua đi, bỗng lại khiến se lòng...
Thơ có giống như em, giữa cuộc đời quá tĩnh?
Thơ có gì đích thực với tôi không?...

Thành phố Hồ Chí Minh, cuối 1982

Trích tập thơ: *Cát sáng* - 1985

In cùng Vũ Quần Phương

Những điều giản dị

Đồi sắn xanh mênh mông
Gió thổi vô tư trong lá
Gió thổi như từ tuổi thơ trở về.

*

Sáng đẹp trời... Ôi những năm đầy nhớ thương,
Ai cũng nghĩ lại đời mình, những khát khao đẹp nhất,
Đi qua bao chiến hào mong tìm ra hạnh phúc
Chúng ta nhìn nhau, đôi mắt thương hơn xưa!

*

Anh lại xa em, chẳng kịp một dòng thư
Trong im lặng, tự biết mình chung thủy,
Cuộc đời lớn, dạy dần ta biết nghĩ,
Chiến tranh đo tầm vóc của tình yêu!

*

... Chúng ta quen nhau, nào có chi nhiều
Đồng mới gặt. Đời miên man đất rộng...
Em đã đến như một mùa gió lộng
Giục lòng anh thao thức tới trăm nơi!

*

Chúng ta tin nhau, chỉ một đôi lời
Bình dị lắm trước mọi điều khốc liệt
Trước những con đường bom chưa gỡ hết
Những căn nhà mái sụp, tường long,
Hay trong cơn mưa, thác lũ xô găm,
Hun hút gió về, én bay loạn đảo,

*

Những đêm thức, canh bên bờ biển bão,

Ngắm đóm lửa cuối trời, biết chỗ sẽ đi qua!

*

Đất nước xôn xao trong ta
Tiếng của máy bơm bên đồng rạ mới
Tiếng trẻ sơ sinh dưới đèn dầu nóng hổi,
Cả tiếng búa choòng, tiếng dệt vải, quay sa,
Tiếng những chồi cây mở mắt ra hoa...

*

Đất nước rì rầm trong ta
Tình yêu mộc với sắc màu chân thật,
Em đã đến cùng anh bằng con đường ngắn nhất
Để rất nhiều suy tưởng nối dài thêm...

*

Anh có bao điều phải nói cùng em
Bao điều găn lo toan cùng đất nước...
Có thể những buồn vui không giống như thuở trước,
Nhưng tình yêu mãi mãi vẫn ban đầu!

*

Ta đi qua cuộc chiến đấu muôn màu,
Những năm tháng cần nhiều can đảm nhất...
Lúc nhìn lại đời nhau, qua khóe mắt
Anh hiểu, vì sao anh biết yêu em!

1

Đôi Trung du phơ phất bóng thông già,
Trường sơ tán, hồn trong chiều lặng gió,
Những trang sách suốt đời đi vẫn nhớ
Như đám mây ngũ sắc ngủ trong đầu!

*

“*Lặng quả thông*” trong suối nhạc nhiệm màu
Hay “*Chuyến xe đêm*” thăm thì mê đắm,
Mùi cỏ dại trên cánh đồng xa thăm
Một bầu trời vĩnh viễn ướp hương hoa...

*

Có thể ngày mai ta cũng đi qua
Một cánh cửa nao lòng trong truyện “*Tuyết*”,
Có tiếng chuông rung và con mèo Áckhíp
Ánh nến mơ hồ như hạnh phúc từng mong...

*

Xa xôi sao... Thời thơ ấu sau lưng!

2

Nhưng không phải thế đâu, không phải thế đâu, cuộc đời
không phải thế!

Giọt nước soi trên tay không cùng màu sóng bể,
Bể mặn mòi, sôi sục biết bao nhiêu
Khi em đến bên anh trước biển cả dâng triều...

*

Ta thu hết xa khơi vào trong lồng ngực trẻ
Dám thử mọi lo toan để vạch dấu chân trời,
Dấu xanh thắm khi bình minh vụt đến

Dấu đen râm khi đáy bóng đêm trôi...

*

Và hạnh phúc vỡ ra như một nốt đàn căng,
Nốt cao quá trong đời xao động quá,
Hạnh phúc cực hơn mọi điều đã tả
Lại ngọt ngào, kỳ lạ, lớn lao hơn!

*

Anh đã đi qua bão lốc từng cơn
Cây rung lá trong chiều thanh thảo nhất,
Anh qua cả màu không gian ngây ngất
Một tiếng thầm trong nắng mới lao xao...

*

Em đã đến rồi đi như một giấc chiêm bao!

3

Bây giờ, anh biết nói gì hơn?
Có thể, ngày mai thôi... Có thể...
"Hoa tóc tiên ơi! Sớm mai và tuổi trẻ..."
Lật trang nhật ký nào cũng chỉ xót lòng thêm!
Pauxtốpxky là dĩ vãng trong em
Thành dĩ vãng hai ta. Bây giờ anh ngoảnh lại:
Nhưng không phải thế đâu, không phải thế đâu, anh hiểu
rằng không phải,
Như tuổi thơ, vừa đó đã xa vời!

*

Đưa em đi... Tất cả thế xong rồi...
Ta đã lớn. Và Pauxtốpxky đã chết!
Anh vẫn khóc khi nghĩ về truyện *"Tuyệt"*,
Dẫu chẳng bao giờ mong đợi nữa đâu em!

Viết cho em, dọc Trường Sơn

Em ở lại thu này. Anh đi suốt mùa thu,
Mùa hái quả... Quanh em, thành phố cũ,
(Lá rục sáng trong những chiều nắng đỏ
Lối đi về quen quá, hóa băng khuâng!)

*

Còn anh qua mùa nước lũ đang dâng
Nước xối xả những đường ngầm sâu hút
Xe vật vã trên đường lầy mưa trút
Rừng đại ngàn thăm thẳm một vòm đen...

*

Đường tiếp đường, vô tận, trải từ em,
Ngã bảy, ngã ba, bom đào, núi lở,
Những trạm gác, thét gào khản cổ
Những bữa ăn hối hả bên lèn...

*

Những đồi trọc không cây. Những xóm mạc không đèn.
Đất trải mênh mông, đổ hực trong tàn phá,
Anh yêu thương xót xa mảnh đất tươi hồng quá
Như thớ thịt non ròn, chảy máu dưới chân đi!

*

Trái tim anh từng lúc đập như mê,
Dồn dập, trẻ trung, như ngày em gặp,
Mỗi xúc cảm thẳng căng, tới tột cùng cung bậc
Tới tột cùng từng mong đợi, lo toan!

*

Nhớ về em - từng giây phút gian nan,
Từng bữa đói ăn, từng đêm mất ngủ,

*

Dễ suy tưởng đắm say, như ngày xưa, tuổi nhỏ,
Thích những gì mơ mộng nhất về em...

*

Đất nước trở mằm cho triệu triệu niềm tin,
Mặt vắng trán già đi, chỉ tình yêu trẻ lại,
Áo bạc hết hai vai, nhà cháy tro hai mái,
Nhưng trận tuyến nào cần, còn tiếp bước còn đi...

*

Trái tim anh từng lúc đập như mê
Trước nườm nượp từng đoàn quân ra trận,
Xe nối đuôi nhau trên đường bất tận
Hàng cây số dài, máy thúc rền vang...

*

Những chuyến phà đêm xé nước râm ran,
Những phao bắc đập dềnh ngang suối đổ,
Những cô gái làm đường hồn nhiên, bé nhỏ,
Nụ cười nào xui nhớ nụ cười em?

*

Anh chạy dọc mùa thu, mùa hai đứa mình quen
Nghĩ trở lại mọi niềm vui tuổi nhỏ,
Anh được gặp trên đường bao niềm vui cõi mở
Anh lặng thầm chia sẻ hết cùng em!

*

Em như đường chân trời mỗi buổi nắng lên
Như búp lá trên đôi cây thưa thớt
Như mái lán che mình giữa cơn dông mưa trút,
Em là chỗ anh đi, và cả chỗ anh về...

*

Anh muốn nói cùng em hết thấy những gì

Em muốn biết trong những ngày cách biệt,
Nhưng đất nước - làm sao đi thấu hết...
Tình yêu em - vô tận, nổi theo đường!

Đường mòn Hồ Chí Minh, 1972.

Thơ tình ngày biển động

“Giọt nước soi trên tay không cùng màu sóng bể”

(Nghĩ lại về Pauxtôpxky, 1969)

Chưa bao giờ anh ước đâu em
Một ngôi nhà, bão dừng sau cánh cửa...

*

Trời ơi! Buổi sớm quá chừng thơm!
Anh hít thở mùa sen, năm anh mười tám tuổi,
Một ánh vui táo tợn của mùa hè
Khi những vệt ong hôn vào nhụy hoa cháy bùng như vệt lửa,
Những trận lốc, những cơn mưa trước hồn anh bỏ ngỏ...

*

Và ngôi nhà, bão dừng sau cánh cửa,
Đã bao giờ anh ước đâu em?

*

Rất nhiều chuyện qua rồi.
Rất nhiều chuyện giống như quên,
Sau tuổi hai mươi, ngỡ không cần đến nữa:
Chút xôn xao trong hàng cây nắng nhỏ,
Giọt nước tròn rung rinh trong lá sen
Cả gợn sóng mơ hồ trong ánh mắt riêng em
Màu trời xám mênh mông ngày động biển
Cánh bướm mai hồng, cơn mưa chiều tím,
Một cửa sổ lặng thầm chỉ chút đếm sao rơi...

*

Hạnh phúc ta cần, thực cũng giản đơn thôi
Như chỉ ở trước ta trên một tầm tay với
Ngỡ rằng bước là sớm chiều sẽ tới
Suốt một đời, sao vẫn giục mình đi?

*

Em có thể là gì sau trang sách Pauxtôpxky?
Là một ánh bình minh xanh mờ không thể tắt,
Hay hương mát rừng thông cao ẩm ướt,
Một bóng mây khắc khoải cả mùa hè?

*

Anh không biết dãy phố ta đi hôm ấy gọi là gì?
Không biết lá cây trên đầu sao buổi chiều phát sáng?
Giọt nước mắt khác xưa giữa tình yêu, tình bạn,
Những kỷ niệm nơi này xáo trộn với nơi kia...

*

Anh và em (chỉ thế thôi). Mà không có Pauxtôpxky,
"Ta đã lớn. Và Pauxtôpxky đã chết!"
Chỉ còn lại cuối cùng những cảm thông da diết
Của tất cả những gì vừa có lại vừa không!

*

Tất cả có vậy thôi! Em - màu trong suốt của trời xanh trên
phố thợ,
Chỗ mặn nhất của đầu bọt sóng tự khơi xa...

*

Lại cũng là vết thương của anh, tuổi thơ của anh, nơi ẩn kín
của hồn anh bão tố,
Lá cỏ bông gió ru trên bãi cát khô cằn,
Đốm lửa nhỏ bất ngờ trong một đêm ngủ rừng, hai bàn tay
lạnh cóng,
Hay màu ngói đỏ đầu tiên, sau cả cuộc chiến tranh dài!

*

Em thao thức mãi trong anh Tình Yêu lớn - Yêu Người,
Yêu những thứ bị tàn phá đi, bây giờ cần dựng lại,
Yêu một cái cây, tự lúc gây mầm cho đến khi ra trái,

Yêu mọi nét đẹp của Đời, để bồi đắp, sản sinh thêm...

*

Chưa bao giờ anh ước đâu em
Một ngôi nhà, bão dừng sau cánh cửa!

Hải Phòng, 1975

Trích hai tập thơ tình yêu: Phía nửa mặt trăng chìm,
1995 và Thơ trữ tình, 2002.

Rung động thuở đầu

Nếu coi em như cô em gái
Tôi sẵn lòng dạo phố cùng em,
Nếu coi em như trẻ nhỏ dịu hiền
Tôi đủ bạo - hôn em lên trán,
Nếu coi em như tấm tình bè bạn
Tôi dễ dàng chuyện văn bình thường,
Cùng lắm, coi em như khách qua đường
Tôi vẫn có thể sẵn lời thăm hỏi...

*

Nhưng tôi lặng ngắm hoài em, không nói
Lẽ nào... tôi đã yêu em?

1960

Tiền thức

Trưa nằm nghe bao tiếng rất xa xôi
Tiếng gà gáy âm âm tình dĩ vắng,
Xóm nhỏ sâu sâu, bờ ao lặng lặng
Tàu cau vàng trong nắng biếc ngẩn ngơ...

*

Tưởng còn nghe cả tiếng lá xoan rơi
Mùa nắng đỏ, nghe rì rào phượng nở
Mùa ẩm gió, lá me bay đầy chợ
Tàu chuối ngoài hiên sột soạt áo tơ xanh.

*

... Trưa nằm nghe bao tiếng rất xa xôi
Những tiếng ủ hồn hương hoa dĩ vắng,
Như giữa thình không nhập vào gió thoảng
Gợi dậy tâm hồn và thức dậy tình yêu!

Một khúc tình ca lâu rồi không lặp lại!

Bần thần nghe động chồi Xuân
Tưởng quê nghìn dặm xích gần bên ta,
Ngọt se lòng phút nhớ nhà
Ngỡ đâu chút lửa chiều xa lạ lòng!

*

Chốn xưa, em có bận lòng
Giống như ta, thuở mây hồng lên đèn?...
Dẫu sao cũng một mối tình
Ngày chưa đúng bóng, trời xanh thật rồi!
Trời xanh... đôi ngả bồi hồi,
Có còn kỷ niệm, hay nguôi lòng chờ?

*

Thuyền em cầm bến hững hờ
Để chùng... em cũng chưa ngờ Xuân sang!

Không đề

Anh mất những gì trong em thuở nhỏ
Mất sự bình yên hay những niềm vui?
Mà đến giờ vẫn tưởng còn nguyên vẹn
Vẫn tưởng còn nguyên cả cuộc đời!

*

Anh đã buông qua nhịp đập trái tim thơ
Như chim bay qua nỗi buồn một thuở
(Ôi đến nhiều khô là nỗi buồn tuổi nhỏ!)
Áo ướt chẳng em? Trên áo động xuân về!

*

Giá như là ta đã yêu nhau
Hẳn mộng ước vòng tròn hơn có phải?
Nghĩ hối tiếc những ngày phung phí mãi
Ta đi quanh mà chẳng đến bao giờ!

*

Em có còn nhớ lại nữa không em
Ngày nắng, ngày mưa, bụi lấm gót đỏ,
Hoa tím ngát thở dồn trong ngọn gió,
Ta đã mất gì suốt tuổi nhỏ trong nhau?

Quá khứ buồn làm chi

Thành phố vẫn như xưa. Mọi xa lạ lại trở thành xa lạ,
Em lại đi đếm bước giữa đường đông...
Chút gió động lòng kia rồi cũng thành êm ả
Rồi sẽ quên đi tất cả chuyện tương phùng!

*

Rồi sẽ quên đi một vòm cửa sổ
Một lối dạo nhiều cây, một chiếc ghế tâm tình,
Rồi sẽ quên đi nỗi buồn tuổi nhỏ,
Qua sắc chói chiều xanh là sắc chói bình minh...

*

Quá khứ để làm chi? Bây giờ không hiểu nữa,
Chỉ biết cái cần qua thì cũng phải qua rồi!
Quá khứ buồn làm chi, cho lòng nhiều trăn trở,
Gợi lại mảnh đời con ngơ ngẩn nửa buồn vui...

1965

Lạnh

Chỗ em qua, gió bắc đã thay mùa,
Chân rạ mới se lòng mong lúa ấm
Những lá bàng rơi, càng khô càng thắm,
Lá khô hoài, có trút xuống nơi em?

1967

Sông

Anh ngỡ màu xanh sông rất yên
Đôi nét mi em chớp thật hiền...
Đâu biết lòng sông trầm lặng thế
Mà em thổi được thủy triều lên!

1967

Bài hát ru giữa trận B.52

“Không ai có thể bẻ gãy những chiếc cầu đưa ta vào giấc ngủ, từ giấc ngủ đi tới những giấc mơ, và từ những giấc mơ sẽ đi tới ngày trường cửu”.

Paul Eluard (Nhà thơ Pháp).

Trận bom vụt xé ngang trời
Cỏ gianh rực cháy, cây đôi tan hoang,
Bình tâm, em! Trước tro tàn
Trái tim vẫn đập đàng hoàng - là em!

*

Ba hồi bom trút cuồng điên,
Bốn lăm phút nữa, lại thêm ba hồi...
Tóc em, đất lấm như vùi,
Cứu thương, ánh mắt trong ngời, vẫn em!

*

Bên ngoài hỏa ngục - là đêm,
Ta dồn sang cánh rừng yên, ngủ bù.
Từ trong lửa táp, bom mù,
Em ra, chớm lạnh rừng thu, gai mình...

*

Ngủ đi em, ngủ ngon lành,
Sức em trẻ lắm, còn dành ngày mai!
Trận bom gần sáng xa rồi,
Ngủ đi em, có anh ngồi thức ru...

Miền Tây Quảng Trị, 1972.

Một chút bụi ngùi bên biển

Trống Mái vẫn như xưa
Không ai nói đến lúa đôi bên bờ biển bão...
Những em bé gầy đen đi nhặt cá ven bờ
Tất cả đều đắm lên những tổ dã tràng và những viên bi vô
tận,
Không ai ngạc nhiên trước vẻ đẹp những con sò!
Chúng ta biết quá nhiều điều vô ích
Trong cuộc đời vất vả, vội vàng thôi,
Chúng ta chẳng bao giờ đi vòng quanh Trái đất
Dù đôi khi biết vượt quá chân trời!

*

... Thôi em chớ trách anh phút này sao lặng lẽ,
Biển dữ dằn mà gió lại vô tâm...

*

Trống Mái vẫn như xưa!
Nhưng có ích gì đâu những mối tình của đá!
Sóng chưa chạm vào ta mà sóng đã như găm!

Sầm Sơn, 1969.

Mùa mưa

Tháng Ba, sáng lễ vừa ra lá,
Rừng lại mù mưa... Nước ngập rồi!
Xe đi trầy trượt, đường trơn quá
Áo quần mốc hết, bạn gửi ơi!

*

Kho bắc cao lên sát mái nhà
Từng đàn kiến cánh nối nhau ra,
Những chùm mốc trắng lan theo gió
Cơn lũ vừa im lại thốc qua.

*

Vắng tiếng người đi phía cửa rừng
Núi đặc sa mù, buốt thấu lưng,
Cây dựng thành cao, che kín mắt
Lũ suốt đêm ngày, lội nhóp chân!

*

Em vẫn như xưa, thâm lặng thế,
Giữa rừng sáng lễ, nhựa trào dâng...
Hoa trắng từng bừng như tuổi trẻ,
Em với rừng sâu, suốt tám năm!

Bình trạm 12, xuân 1973.

Hoa vòng vang

Tặng Như Tâm, nhân vật chính của bài thơ “Nghĩ lại về Pauxtôpxky”, và cũng lại là người từng rất yêu tập truyện ngắn “Hoa vòng vang” của nhà văn Đỗ Tố.

Trước chiến tranh, ngày mới biết vô tư,
Em yêu sắc vòng vang - những buồn vui quá khứ...
Anh bỗng gặp hôm nay trong ngôi chùa Lào cổ
Hoa - như điều chưa nói đã qua đi!

*

Cuộc sống bộn bề thay đổi nhường kia
Xa xôi quá là mối tình ngày trước!
Nhưng dầu chẳng dễ tới bờ hạnh phúc,
Còn lại gì... trong những khóm vòng vang?

Atôpơ, 1973.

Nhớ

Lá gồi lợp kín ba gian
Rừng sâu, những buổi chiều càng lắng sâu...
Ước gì cơn sốt qua mau
Để ngồi yên được lâu lâu cùng chiều!

*

Cây cao chi động nắng nhiều
Em xa chi, nặng lòng yêu thế này!
Ngỡ như cách mấy tầm tay
Mà ra thành mấy ngàn ngày đạn bom!

*

Ngược xuôi, đá núi đã mòn,
Chút phân vân tuổi trăng tròn đã qua...

*

Em như một bóng cửa nhà
Sau gian nan, đủ ngỡ là bình yên!

*

Em như đốm lửa ưu phiền
Biết lo toan để nói liền ngày vui.

*

Em như lớp lớp sóng dồi,
Đắng cay đọng lại, ngọt bùi theo đi!

Trạm xá Trường Sơn, 1972.

Năm anh gặp em

Năm anh gặp em,
những cơn bão liên miên đang đổ vào Hà Nội,
Bến xe mưa bay, em đứng đợi một mình...
Chân sưng khớp và đoạn đường xa ngái!
Đưa em lên ngọn sông Đà giá trải
Cứ mỗi lần trở rét, biết em đau...

*

Năm ấy, ta biết thế nào là yêu nhau:
Một bức thư đi hai tháng ròng, run tay khi nhận được,
Đọc nét chữ thuộc lòng, nhưng tưởng tượng hoài mà không
rõ mặt,
Hai trăm cây số đường vòng, đâu dễ đến bên nhau,
Nơi sơ tán rất xa... vô số những phà cầu!

*

Bóng tối những nhà ga, ta cùng gặp cùng quen,
Anh đi chuyến tàu nào cũng loáng thoáng mong em,

*

Trong ánh lửa đèn dầu, trong ánh chớp chợ bùng, chợ tắt,
Nụ cười nào thoáng qua, anh cũng đều bắt gặp,
Đôi lứa nào chia tay, anh cũng hóa băng khuâng!

*

Thăm thoát mà đã bấy nhiêu năm,
Ta đếm được hết từng lần gặp gỡ...

*

Đi dọc sông Hồng, bao vết lũ, vết bom,
dấu nhà mới vá chồng lên nếp cũ,
Ta cùng thấy mắt nhau thắm sâu, trầm lắng lại,
Chất chứa bao điều về tình yêu và cuộc sống giống in nhau...

*

Và đó là những gì duy nhất sẽ bền lâu!

1973

Em đừng ghen với quá khứ

Em đừng ghen với những thoáng say mê
Trong giấc mơ hoa niên, chỉ bay mà chẳng đứng!
Cơn gió nhỏ giữa chiều thu lơ lửng
Búp lá bên đường cũng thức dậy tình yêu!
Và mùa hè đầy ắp tiếng ve kêu
Hoa sen thả hương mười sáu tuổi,
Và những cái nhìn rất vội
Suốt cả mùa trăng, mùa trăng, mùa trăng...

*

Em đừng ghen với quá khứ trong anh
Những khuôn mặt đi qua, nụ cười và nước mắt,
Tuổi trẻ rì rầm những đêm không tắt
Thuở tình yêu như cánh gió không bờ!

*

Nhưng chỉ tới hôm nay, lạnh hơn hết bao giờ
Khi chỉ có em thôi, mới thành đời sống thật,
Em ghen chỉ những điều đã mất
Như ánh sáng cầu vồng, bong bóng những cơn mưa!

*

Em từng khêu bắc dầu, những năm tháng gay go
Không phải để đọc thơ, mà để ngồi vá áo,
Em từng xách ba lô vẹo người trong mưa bão
Cho kịp chuyến xe tàu đi công tác nửa đêm...

*

Khi chia tay, em chỉ biết lặng nhìn
Chân trời đỏ, ánh đèn pha dữ dội...
Đôi mắt thăm sâu, không còn có tuổi

Vừa gan góc lạ lòng, vừa yếu đuối, ngây thơ...
Thiên liêng sao những phút ấy bây giờ!

*

Quá khứ đâu làm bận bịu hai ta,
Mà chỉ có hôm nay, những ngày đang sống thật,
Khi ta chỉ là ta, sau nhiều phen đánh vật
Cuộc đời càng khó khăn, càng phải biết thương đời!

*

Quá khứ đã thành xa xỉ lâu rồi
Tất cả tâm hồn anh có dừng đâu ở đó!
Chỉ tụ lại trong em mọi vui buồn sướng khổ...
Em đừng ghen với quá khứ trong anh!

1971

Bách Thảo

Bách thảo hồn xưa cũ
Công viên đã quá già
Hoa còn gì đâu nữa
Lá khô đầy lối qua!

*

Ngựa voi về vườn Láng
Núi rêu phong một mình
Hàng rong chiều quạnh vắng
Leo lét ngọn đèn xanh.

*

Nhưng có phải không em
Có một thời, ở đó...
Có một mùa, ánh trăng...
Có một chiều, tuổi nhỏ...

*

Thế đủ là tất cả,
Dẫu công viên đã già
Dẫu cây giờ trụi lá
Dẫu cỏ giờ không hoa!

Giải thích

Anh dễ bị thương vì miệng lưỡi người đời
Và em cũng thế!

*

Nhưng anh muốn sống cho thật đúng mình
Và em cũng thế!

*

Anh đến được tình yêu khi anh là anh
Và em cũng thế!

1991

Quá chùng

Biển quá chùng say, chuếnh choáng men,
Đồng quá chùng tươi, đất xộp mềm,
Trời quá chùng xanh, trời cổ tích,
Hút mắt trùng khơi, tôi với em!

*

Tôi *quá chùng tôi* trong sóng lớn
Thỏa thích như quên hết tuổi mình,
Em *quá chùng em* trong gió cuốn
Gió vụt nâng thành đôi cánh tiên!

*

Cảm giác bỗng bênh theo sóng đi
Trôi mãi trong không chẳng vướng gì,
Trôi mãi trong thời gian bất tận
Nắng ngời trên má, sóng trên mi...

*

Vui quá chùng vui, sao quá ngắn
Chót đỉnh mong manh quá phập phồng,
Ta *quá chùng ta*, còn trở lại
Bãi biển thần tiên buổi ấy không?

Cứ như không

Lòng yêu đời có thật dễ đâu em?
Khi anh có, anh biết là thực khó,
Anh trả giá bằng rất nhiều cực khổ,
Để được *cứ như không*, thư giãn, nguyên lành!

*

Em lo lắng mà không hề trách móc
Chỉ nhìn anh, đoán được hết vui buồn,
Em mềm mại mà không hề khiếp sợ
Vượt thác rồi, chờ dốc khác cao hơn...

*

Từng đau đớn vì lòng người phản trắc,
Từng xót xa vì lắm nỗi ty hiềm...
Ta lại vẫn còn nhau, không mất mát,
Lòng yêu đời - có thật dễ đâu em!

Bài học từ cây

Mười lăm năm trước, tôi cùng em qua đây,
Hàng cây mới ươm, khô gầy, mỏng mảnh,
Hai ta không nỡ lòng dám ví
Rằng hàng cây *như tình yêu chúng ta!*

*

Mười lăm năm sau, tôi cùng em qua đây,
Hàng cây đã già, xù xì thân mầu,
Hai ta lại càng không dám ví
Rằng hàng cây *như tình yêu chúng ta!*

*

Có lẽ ngày xưa, chúng mình quá tự kiêu
Xem thường quy luật của thiên nhiên vĩnh cửu,
Còn bây giờ, chúng mình quá đần đo và nhát sợ
Không dám nhìn xa hơn chính bản thân mình!

*

Nhưng cây cứ lặng lặng, cứ điềm nhiên
Tiếp tục mãi ra hoa và đậu quả!

Ngẫu nhiên và tất nhiên

Tôi có một con tàu,
Em có một vì sao.
Tôi có một vầng trăng,
Em có ngày nắng ráo.
Tôi có một cơn mưa,
Em có dải rừng xa.

*

Tôi đem *vầng trăng* khớp lại với *trời sao*,
Đem *cơn mưa* đặt trước ngày *nắng ráo*
Đem *con tàu* chạy qua *rừng hư ảo*...

*

Và bất ngờ, em nói đến Tình Yêu!

1986

Thơ tình viết muộn

Tôi đã qua rồi tuổi dễ khổ đau,
Tuổi dễ ưu tư, tuổi hay giận dữ,
Tuổi hình dung tương lai trong lòng tay
Giữ thật kín như vật gì dễ vỡ!

*

Tôi đã qua rồi tuổi dễ kiêu căng
Tưởng cuộc sống dễ dàng làm đổi khác,
Tưởng những gì mới phát minh trong óc,
Ắt ngày mai, nhân loại đã làm theo!

*

Em đến bên tôi, ngồi nghiêng không nói
Trên má em, vệt sáng của mùa đông,
Em cười thật khiêm nhường, nhỏ nòi, trung thực,
Nào có gì đâu mà đau nhói tận lòng!

*

Em là *chân lý của đời thường* mạnh mẽ
Nét môi chẳng còn cong vì trái đắng cay rồi,
Em là *vẻ đẹp của đời thường* vĩnh cửu,
Là những gì quên mất ở trong tôi!

Trích tập thơ: Ném câu thơ vào gió - 2001.

Ném câu thơ vào gió

Ném một câu thơ vào gió thổi
Lời bay đi, tôi nhớ lại đời mình:
Có lắm buồn vui, có nhiều lắm lỗi
Nhưng không có gì xảo trá, gian manh!

*

Có đôi lúc nực cười thời trẻ quá
Chưa hết tung tăng đã muốn bạc đầu!
Có đôi chút bùng nhùng thời bả lả
Chơi hơi nhiều, rút cuộc có gì đâu!

*

Có nỗi đam mê một thời trang trọng
Lo nỗi lo khuôn thước của muôn nhà,
Quên mất câu thơ quá chừng bé bỏng
Thẩn thức trong lòng không thể thoát ra...

*

Nay lại ném câu thơ vào gió thổi,
Tin - không tin! Vẫn còn lại riêng mình,
Còn lại tấm lòng mong manh, dễ vỡ,
Cát đã qua lò, nay hóa thủy tinh!

2000

Ngày đã đứng trưa

*“Ngày đã đứng trưa.
Trời có lẽ xanh rồi!”
(Louis Aragon)*

Yên tĩnh thế, khiến lòng run rẩy mãi
Trưa lan xa, bóng nắng dầm vui buồn
Trưa đang đứng, còn đời mình đang chín
Giọt nắng vàng như mật sáng rưng rưng...

*

Đã đứng rồi ư? Sao ngày ngắn vậy
Nghĩ chưa xong, thời khắc điểm xong rồi!
Đã chín rồi ư? Sao đời ngắn vậy
Quay lại nhìn, bao việc vẫn buông xuôi!

*

Yên tĩnh thế, khiến lòng run rẩy mãi
Phút giây thiêng thức tỉnh lại bao điều,
Nhìn thấu suốt nhỏ nhen và vĩ đại
Càng bình tâm rồi tới đích mình theo!

Tuổi giữa chừng

Mưa phùn... Đường bám chân trơn
Đi qua, nhìn lại màn sương khuất rồi,
Tách mình ra một khung trời
Nửa quên gánh nặng, nửa vơi nỗi buồn!
Trái tim chừng đập mau hơn
Nửa như thấm mệt, nửa còn thanh xuân,
Non xa dừng lại, tần ngần
Nửa phần tiếc nuối, nửa phần đam mê!
Chưa lên chót đỉnh, chưa về
Nửa nhìn chưa thỏa, nửa nghe ngậm ngùi!

1991

Sự nhậy cảm không có chỗ

Những nhà thơ mau chóng già đi
Trước việc kiếm ăn vo tròn đều đặn,
Cây xanh hóa thờ ơ giữa mặt trời mọc lặn
Tiếng chim chuyền trên phố cũng thờ ơ!

*

Con trẻ quá đông vui, hàng xóm hóa phiền lòng,
Cả nước lo âu vì khẩu phần hẹp lại!
Bao đôi lứa không nhà cứ xếp hàng thêm mãi
Bay tới đỉnh tình yêu, rồi biết đậu vào đâu?

*

Những mái cũ rêu phong thêm cơi nới bịt bùng
Thiếu dần ánh trời trong, thiếu dần không khí thở,
Cái nhậy cảm dư thừa biết tìm đâu ra chỗ,
Những nhà thơ mau chóng già đi...

1985

Năm cuối, trước thời Đổi Mới

Vọng hải đài

*“Đưa tay ta vẫy ngoài vô tận
Chẳng biết xa lòng có những ai?”*

Phạm Hầu *Vọng hải đài*

Sóng táp lô xô vào đất rộng
Hồn thắm theo màu nắng biển xa,
Lớp người chinh chiến, quen rừng rậm
Giặc đã tàn xong, trở lại nhà.

*

Ô hay! Đài xưa còn như xưa
Mà kiểng chân lên, thấp chẳng ngờ!
Có gì khao khát mệnh mông quá
Vọng hải đài - cao đã đủ chưa?

*

Mây cũng mây mình! Nắng cũng ta!
Lòng băng khuâng muôn dặm một nhà,
Yêu đến se lòng nơi sẽ tới
Thương đến se lòng nơi đã qua...

*

Bờ cát vòng cung ôm nắng mai
Đời kết liền nhau suốt dặm dài...
“Đưa tay ta vẫy ngoài vô tận”
Biết trải tình thân tới những ai?...

1975 - 1976

Một ý nghĩ về quê cũ

Những ngôi nhà trong ấn tượng bé thơ
Cũ kỹ, bền lâu, tưởng chừng bất biến,
Những Xóm Đình, Xóm Giếng,
Cong queo đường đất ổ gà,
Xóm đầu làng dẫn tới tha ma
Xóm cuối làng - hút chân trâu khắp khểnh
Lầy lội mùa mưa Chợ Điểm
Cây bàng già trút lá xuống ao con...

*

Tôi thường học bài dưới mái tam quan
Hiên đình cũ, bao năm làm lớp học,
Tay quệt mực, mũ ca lô, chân đất,
Lũ trẻ tản cư, bảy tám tuổi đầu,
Lứa bạn bè, bao sướng khổ chung nhau!

*

Cứ thế, tôi dần gắn chặt quê hương,
Mảnh đất định hình dáng thời thơ ấu,
Trong tiềm thức, tới giờ còn nung nấu
Con đom đóm khuya ẩn hiện khóm trầu
Hương thơm tần ngần nắng mới hoa cau
Tiếng vót dừa, chuốt nan... rì rì tĩnh lặng
Thậm thịch nhịp chày ban trưa dai dẳng
Quạt giấy phất giòn, khô tí tách sân phơi...

*

Bao màu sắc tạo thành ký ức quê tôi
Mãi cũ kỹ, bền lâu... tưởng chừng bất biến,
Nhưng không phải! Màu sắc rồi hình tiếng

Đều có tuổi nhỏ tuổi già, sống chết với con người!

*

... Phong bánh khảo nhỏ nhoi ngày xưa bao giấy đỏ
Chùm hạt cườm nhiều màu, trẻ lồng khít cổ tay...
Tìm đâu thấy, cùng tuổi thơ tí tắp?
Biết còn có ai cần?... Nếp sống đã đổi thay!

*

Mấy thế hệ qua rồi... Các cháu vào lớp mới
Bài lịch sử dài hơn - từ thuở đó đến giờ!
Ruộng đất “hợp tác” rồi, lại “khoán, chia”... lần nữa,
Lễ hội ngõ quên dần, lại tập nập như xưa...

*

Bỗng chốc giật mình, thấy râu phong bám vào kỷ niệm,
Với ký ức nhạt nhòa, đọng cách nhìn bất biến từ xa...

*

Khi quê cũ không ngừng xóa đi, dựng lại,
Yêu bằng ký ức thôi - đủ khiến hóa thành già!!!

Sơn Tây, 1977 - 1986.

Bánh chưng, bánh dày

Thuở tám tuổi trái đào
Tôi thức ngủ giữa rất nhiều truyền thuyết
Truyền thuyết sao mà đẹp:
Trời đất vuông tròn như bánh dày, bánh chưng,
Thế giới mỡ màu, đậm đà như nhân đỗ!

*

Bà tôi chỉ thích việc đời có hậu
Suốt đời cả tin chuyện thuở Lang Liêu...

*

Tôi vẫn nghe
Không nở lòng cãi lại
Bà còn thọ bao năm, thôi chớ để bà buồn!

*

Nhưng năm lại chồng năm
Sống gần bó cùng bà
Có nhiều lúc tôi muốn tin là thật
Muốn tắc lưỡi cho việc đời đơn giản!
Tự ru mình bằng quan điểm ấu thơ
Ưa bám níu mãi niềm tin nguyên thủy...

*

Tôi mất nửa đời để thoát ra truyền thuyết
Tám bánh mang nhiều suy tưởng hơn xưa!

1989

Năm bức tường Berlin sụp đổ.

Hội An, một lần tôi đến

Phố và nắng ngõ cùng ngưng đọng
Tự thời nào, cuối thế kỷ XV.

*

Thương cảng xưa còn gì,
Khách buôn đổi khác rồi, dòng sông hầu cũng khác,
Biển đâu đó một tầm tay, lặng phắc
Tiếng guốc mòn vang tận cuối đường trưa,
Hoa nở đẹp mà không lan tỏa gió
Nước mênh mang kè lại, giống như hồ!

*

Tâm hồn phố cũng chùng chùng cất lại
Tự bao đời đâu dễ gọi thành tên...

*

Em gái ngược nhìn tôi, đôi mắt đen lay láy,
Rợp bóng nhà mái ngói cũ âm dương
Mái quá đẹp, gánh thời gian quá nặng
Biết cách nào gánh nổi tới mai sau?
Cả dãy phố đã tường xiêu cửa mục
Chỉ giữ mái ngói kia làm chứng tích tự hào!

*

Dĩ vãng đời trên đầu, âu lo và sống động,
Không dám đổi thay gì, không được phép đổi thay,
Cả thành phố đã trở thành di vật
Du khách đến rồi đi... Còn em sống sao đây?

*

Em gái khẽ nhếch môi, nụ cười như mộng ảo
Hiền dịu đến như em, đâu dễ muốn tỏ bày!

*

Cả thành phố vẹo xiêu, cần đầu tư bạc tỷ
Quá khứ đẹp vô cùng, treo giá cũng vô song,
Nhưng làm giá cho ai, nếu thiếu đời sống thực,
Nếu chỉ còn những chứng tích rỗng không?

*

Tôi đứng trước Chùa Cầu, ngắm mãi con chó đá,
Suy ngẫm những phé hưng vô định, chẳng nên lời!
Đường rất vắng, mà tôi thì rất vội,
Đi một vòng, thảng thốt những buồn vui...

*

Không thấy có chút gì nên mua làm kỷ niệm,
Phố ban trưa đã cửa đóng, then cài.
Thôi đành vậy... Biết khi nào trở lại
Ăn một miếng “*cao lầu*”- riêng của Hội An thôi!

Lịch sử và uy tín

Sông cũng sông, nước lơ lửng thế thôi!
Phố cũng phố, quét vôi vàng quen thuộc!
Nhưng đây là sông Xen,
Là cửa ô Xanh Āngtoan, Xanh Đơni, là gò Môngmác... ³⁸
Những địa danh làm ta thót giật mình!

*

Lucxămbua³⁹ mùa thu: Rộng, thoáng và buồn,
Những pho tượng vai trần sẽ có ai để ý
Nếu không có trang văn, từng khắc sâu đến thế:
Bầu trời trập trùng mây, lay động buổi tựu trường... ⁴⁰

*

Cây “Cầu Mới”⁴¹, bắc từ thời Trung cổ,
Như còn đó linh hồn, không ai thích đổi tên!
Phố vẫn giữ đèn lồng, đá lát hè mòn vẹt,
Dấu tích trải nhiều đời, để nhớ, quý hơn quên!

*

Những giá trị bình thường không chói lên tự nó,
Giá trị được nhân lên từ sách vở bao đời,
Tự lớp lớp phế hưng của thời gian trầm tích...
Di tích có hồn chăng? - Cũng nhờ chính con người!

*

Từng hiện vật rêu phong buộc tôi dần thấu hiểu
Lớp dây rợ nhiều đời, dằng dịt nối xưa - sau...
Không thể thích háo danh mà vẽ nên huyền thoại,
Nếp ăn xôi ở thì - đâu tính được dài lâu!

Paris, 1997.

Thành phố thật vừa tầm với con người
Có đủ chỗ cho mọi điều tinh tế,
Hoa tảo nở vô tình, tỏa giấc mơ trinh bạch,
Màu hoàng hôn bản thân, lặng lẽ đến rồi đi...

*

Thành phố thật vừa tầm với con người
Có đủ chỗ cho mọi điều giản dị,
Quán giải khát vô vàn những quả chuông thanh nhã:
Những tán nhỏ che đầu từng đôi lứa yêu nhau!

*

Không thấy ai khoe khoang về chiến tích thần kỳ
Về lịch sử 2000 năm cực lớn,
Em gái quá nhu mì đến mức không nói nổi
Rằng mai sau em ước sẽ thành gì!

*

Chẳng thấy thành lũy nào sừng sững chắn ngang đây
Chỉ lắm tượng nhà thơ và các nhà hiền triết,
Vô tận những đường cây, có thể đi tới chết
Đi suốt đời toàn hưởng bóng râm thôi!

*

Chợ búa không ồn ào, xe cộ không bụi bặm,
Người Đức, người Triều Tiên ra ngõ gặp nhau cười...
Thành phố ủ mình trong cách sống Âu cùng Á
Thành phố dấu mình đi để trả chỗ cho người!

*

Nhưng đến lượt con người lại ẩn dưới cây xanh,
Ẩn trong những khát khao muôn thuở yên bình,

Tôi cứ thế băng quơ hòa nhập vào thành phố
Rồi tỉnh dậy giữa đêm, nằm thấm thía thương mình!

1988

Casablanca⁴³

“Ôi cái hôn, vẫn là cái hôn như ở Casablanca ngày ấy.

Nhưng cái hôn còn là cái hôn đâu, khi không còn hơi thở của em...”⁴⁴

Đây là thời chiến tranh, thời tưởng chừng xa lắm!

Em - Đôi mắt nâu to với nét buồn sâu thẳm

Đến phỏng vấn tôi về đất nước, về thơ...

*

Em sinh ra mãi tận Casablanca

Dòng máu Việt thừa hưởng từ mẹ Việt,

Nhưng chỉ biết quê hương từ những gì mẹ biết

Xứ sở mù tằm, ngõ tận cùng trời!

*

Trên chuyến bay xuyên đêm

Qua sa mạc châu Phi nóng bỏng

Em khẽ hát như ru một lời ca tràn đầy bọt sóng: - *Casablanca*.

*

Em bỗng bật gửi tôi lá đơn

Xin tình nguyện về Việt Nam chiến đấu.

(... Đây là thời chiến tranh, thời tưởng chừng xa lắm,

Những ý tưởng viễn vông không đến được bao giờ!)

*

Em đành tìm một cách bói cầu may:

Cắt lọn tóc, gói vào phong thư nhỏ,

Gói một chiếc hôn gửi vào ngọn gió

Cầu Đức Allah... cho được thấy quê nhà!

*

Chao ôi! Đây là thời quá chừng lãng mạn,

Đôi mắt nâu to, với nét buồn sâu thẳm!

Tôi mắc nợ nỗi buồn, chẳng bao giờ trả được... - *Casablanca!*

2000

Ấn tượng Hirôshima

Xung quanh Đài tưởng niệm
Những hàng cây dậy tiếng ve kêu!

*

Ngỡ bao linh hồn bé thơ
Nhập vào tiếng ve kêu trong ấy
Ve kêu đời đời kiếp kiếp
Kêu đến khi nao trở lại làm người...

*

Tiếng kêu cửa lòng, xé họng,
Mấy mươi mùa hè nóng bỏng
Ngày càng vang xa mãi...
Những hàng cây dậy tiếng ve kêu!

Hirôshima, 1997.

(Kỷ niệm 52 năm Hiroshima bị bom nguyên tử. Lễ kỷ niệm và cầu siêu cho những nạn nhân đã hy sinh trong thảm họa bom nguyên tử 1945).

Vườn Nhật Bản

Đá và rêu
Cách ta đã bảy trăm năm
Huyền hoặc và ám dụ.

*

Đá ngồi thiền, thẩm thấu lẽ tử sinh,
Rêu lặng lẽ xuất thế và nhập thế,
Ngõ nước chảy, mà thực không có nước
Sóng cuội, sóng khô, vô tận, vô cùng...

*

Thanh tĩnh đến mức nghe được chính mình
Vườn ẩn hiện bất ngờ theo nhịp bước.
Những tham, sân si... đã bỏ quên ngoài cổng
Chút ghen tỵ hóa công cũng rơi nốt dọc đường.

*

Cỏ hữu hạn xanh veo thành bất tử
Lòng hoàn nguyên rửa sạch với thinh không!

Trung du

Tặng nhạc sĩ Dương Thụ

Ba mươi năm
Dần xa mãi Trung du
Xa tiếng gầu va thành giếng cạn
Xa ngọn gió tỏa hương chè hương trầu
Cây trám quanh hiu lặng lẽ bên trời...

*

Về lại ngẫu nhiên thời sơ tán cũ
Vẫn nắng ôm cây, vẫn gió ôm đồi,
Bóng cây thị có gì như cổ tích,
Thị rụng bị bà chăng?
Bà mất đã lâu rồi!

*

Cây trám của ngày nao giờ ngỡ cây trám đại
Hắn trách ta quên bằng vị thơm bụi,
Quên lối sỏi mùa thu, hoa tóc tiên lốm đốm...
Thời ấy quá chừng nghèo, mà sao quá chừng vui!

*

Xin tạ lỗi cùng cây, cùng cảnh cũ,
Đất đá ong khô dẫn của đời ta,
Dẫu đi suốt nửa đời trên trái đất
Chẳng mất được Trung du, chẳng đốt vị quê nhà!

2000

Sen Hồ Tây

Anh đi mười năm trở lại
Phố xá làm anh bất ngờ,
Nhưng riêng chỉ đường sen ấy
Một đời anh vẫn ngỡ ngơ,
Cuối thu, sen tàn lá rụng
Anh như hóa đá ven hồ!

*

Chông chất sắc màu khối phố
Riêng anh thiếu vắng mùi sen,
Mùi hương tuổi thơ vĩnh viễn
Cũ càng, tình nghĩa không quên,
Hương thơm đầu đời Hà Nội
Chỉ từ xa, đủ khát thèm!

*

Anh đi mười năm trở lại
Làng hoa biến mất như đùa!
Ví thử hồ sen cạn nốt
Làm gì cho thấy ngày xưa?...

Sự tạm bợ

Cái bàn gỗ tạp, cái ghế long chân,
Ý nghĩ và việc làm đều vá vúi...
Chỗ ở cứ khất lần tạm bợ,
Chúng ta tưởng
thời thanh xuân chỉ mới bắt đầu!

*

Nhưng thời gian cứ trôi
Thời gian thẳng thừng dễ sợ...
Cái tạm bợ đã thành một đời
Cái tạm bợ đã thành vĩnh cửu!

1979

Độc lại Nguyễn Du

*“Nhất sinh từ phú tri vô ích
Mãn giá cầm thư đồ tự ngu...”⁴⁵*

Nguyễn Du

Quá khuya, chợt thấy mình già,
Nhìn ra cửa sổ, mưa sa kín trời,
Một đời gọi mãi: Người ơi!
Một đời khát vọng, một đời bồng bềnh,
Mê say là chuyện đã đành
Biết đâu tỉnh lại, nhân tình trắng phau!
Áo cơm se sắt mái đầu
Thương nhau mà giận, ghét nhau mà buồn!
Rạc rài chút phận văn chương
Cao sang nhòe lẫn tầm thường... ngẩn ngơ!

1993

Lặng lẽ

Lặng lẽ ngồi nghe cây biết nói
Cây thấm hồn đêm, tĩnh lặng buồn,
Lặng lẽ chờ tan cơn buốt nhói
Nỗi nhớ dần xa như khói sương...

*

Nhưng có gì đâu... không có đâu,
Đêm muốn xui ta chóng bạc đầu!
Lặng lẽ ngồi nghe cây biết nói
Lặng lẽ thu về nỗi nhớ nhau...

1997

Muộn...

*Em nhỏ và trong như nước mắt
Chia tay còn mặn mãi môi cười...*

Trích nhật ký

Muộn rồi em... mùa thu
Muộn rồi em... đốm lửa,
Lá một thời đã úa
Lửa một thời đã phai...

*

Còn có ai chờ ai
Bao mùa đông gió ấy,
Kỷ niệm nào thức dậy
Trong bếp sắp tàn tro!

*

Muộn rồi em... thu,
Muộn rồi em... đốm lửa,
Muộn rồi chẳng... Nỗi nhớ?
Muộn rồi chẳng... Cuộc đời?

1996

Tự sự

Những ý nghĩ phù du như bóng sáng
Thoắt bay qua, thoắt chạy đến vô cùng,
Thơ chưa chín, quên đi, đầu đã bạc,
Em một thời, ngó lại, đã hư không!

*

Nhanh quá thế, mà cũng buồn quá thế,
Chớp mắt xong, là đã một đời người!
Day dứt lắm, bao điều từ tuổi trẻ
Chưa kịp làm, hẹn đó, để rồi thôi!

*

Lại muốn trở về khát vọng thiên nhiên
Quên hết mọi ưu tư từ sách vở
Để hòa nhập với những gì chưa có...
Cần một thời sau nữa của mình chẳng?...

Ngôi nhà

*Thơ có còn chăng? Cho ta lại đến...
(Ngôi nhà tranh giữa ngã ba đường!)*

... Thời thanh xuân, mắc chiếc võng tăng
Ngủ giữa rừng già, gió rung phần phật,
Nửa đêm thức, nhìn hỏa châu xanh lét
Vui vì mình được thực làm người!

*

Tháng năm như cát trôi qua kẽ tay
Bè bạn đã nhiều anh tóc bạc
Tẩn mẩn than thân trách phận
Quăng chén giả say, chửi vung tán tàn!

*

Lại cũng không hiếm kẻ vung vinh
Nói rin rít kẻ răng, cười ngô nghê hợm hĩnh,
Ấm cật rồi, chạy vạy làm kẻ cả,
Luồn lọt nhờ tài đóng kịch ba xu...

*

*Thơ hẳn còn gì... Cho ta lại đến...
(Ngôi nhà tranh giữa ngã ba đường!).*

Thơ vui đùa bạn

Tặng Yên Đức

Thôi anh cứ vui đi, bạn của thời mơ mộng,
Cuộc đời khiến anh thành Giám đốc Ngân hàng⁴⁶
Quay trở lại, nhiều điều qua hết cả,
Thế sự với đầy, ngăn chằng tầy gang!

*

Thơ để lại dăm câu, người tri kỷ hãy còn
Thị xã dâu da xoan, mùa tiếp mùa lại chín...
Thị xã thuở trẻ trai, xót xa và bịn rịn,
Hóng gió bụi than về, ngoáy lỗ mũi còn đen!

*

Lịch sử đã sang trang, cuộc sống khá lên nhiều,
Những vất vả chiến tranh, hầu như dần xóa hết,
Mọi giá trị thuở xưa, quen đo bằng sống - chết
Thì hôm nay gắn chặt với giàu - nghèo!

*

Thôi anh cứ vui đi, bạn của thời mơ mộng,
Gắng làm chủ đồng tiền, như làm chủ trang thơ..
Để đến lúc - mọi trò chơi khép lại,
Thì đời ta không hổ thẹn bao giờ!

1993

Nghệ thuật thu nhỏ

Là Vạn lý Trường thành hay thác Niagara,
Là kênh rạch Vơniđơ hay lâu đài La Mã,
Tháp Ai Cập, tháp Epphen, thạch động và rừng đá,
Tất cả chỉ thu vào một tầm nhìn!

*

Những kỳ tích văn minh 5000 năm nhân loại
Xếp đúng vừa diện tích một công viên!
Vài dãy nhà, bé như hộp diêm
Chứa cả Hàng Châu, Tô Châu trong đó!

*

... Tôi giống chuông (phiên bản) chùa Hàn San,
Tiếng chỉ quẩn trong sân, không lan cùng sóng nước,
Tôi chụp ảnh (mô hình) lầu Hoàng Hạc
Có mây trắng nào đâu trước ô cửa chuồng chim?
Vẫn biết rằng đây chỉ là mô phỏng
Nhưng tưởng tượng bay đi, mình đứng sững - im lì!

*

Thu nhỏ mọi cảnh quan, làm bé từng hiện vật
Tinh xảo đến tột cùng, bất quá vẫn trò chơi!
Điều tâm niệm xa hơn cho mọi nền nghệ thuật
Là chớ để lùn đi mỗi nhân cách Con Người!

*

Từng ép kiệt ước mơ, từng kìm chặt nỗi buồn,
Từng gọt bớt cảm quan, từng xén mòn suy tưởng...
Nhân loại đã trải qua mọi luân hồi, nghiệp chướng,
Để trở lại chính mình, đừng chịu bé đi hơn!

Công viên "Cửa sổ Thế giới" ở Thâm Quyến.

1999

Rồi sẽ tới...

Rồi sẽ tới một thời em mỗi một
Khi nhấp xong vị mặn chát của đời!
Nhưng tôi chỉ nhớ về em trước hết
Ở nét cười tinh nghịch - mắt cùng môi...

*

Rồi sẽ tới thời em khinh bạc nữa,
Khi đủ vinh quang, ấm lạnh, chán chường...
Nhưng tôi mãi giật mình vì ngọn lửa
Của hồn em, ngày mới biết yêu thương!

*

Rồi sẽ tới thời ta cô độc lắm,
Bè bạn thì xa, tri kỷ khó tìm!
Tôi xin được giữ trong lòng lẳng lặng
Khuôn mặt hài hòa duy nhất - là em!

Phố trụi

Em thuộc về một thế kỷ xa rồi,
Khi hoa cỏ với con người hòa nhập,
Con bỗng con bang sống cùng cô Tấm
Và bức tranh chớp mắt hóa ra người...

*

Em quên rằng: *thế kỷ ấy xa rồi!*

*

Có gì trong em gắn với buổi mai này
Dãy phố trụi bê tông, không còn chim đến đậu!

*

Em nhắm mắt, thả cho lòng ỉn náu
Một lối nào, *như thế tiếng chim qua...*

Hà Nội, 2000

Hoa phượng

Hoa phượng rung mình như bóng sáng
Gợi chút hồn em không phút yên,
Mưa suốt ban trưa còn trĩu hạt,
Hoa thấm màn mưa, chói sắc thêm!

*

Giá như níu cả mùa xuân lại,
Hoa tuổi thơ ngây mới nhú cành!
Em tỏa làm chi nhiều quyến rũ,
Chỉ làm búp nhỏ thấp hồn anh!

1999

Lục bát cầu may

Biết đâu, say đắm vẫn còn,
Thoảng cơn gió lạ, nắng dồn sang mưa,
Xế chiều, quay lại giữa trưa,
Ngậm ngùi nổi lại thời chưa biết gì!
Ngậm ngùi ư? Ngậm ngùi chi?
Ngậm ngùi xong để quên đi ngậm ngùi...

*

Biết đâu, sau lớp tro vùi,
Ngón tay em có phép cời lửa lên
Vô tình thoát tục thành tiên
Một đời Từ Thức, một duyên Giáng Kiều,
Viễn du... thay kiếp bọt bèo
Chân mây, đầu sóng cũng liêu... Biết đâu?

*

Cuộc đời đâu luận trước sau,
Biết đâu hạnh phúc, biết đâu họa đầy...
Nếu làm mây, cứ như mây
Một mai tan xuống đất này, được không?
Nếu em là kiếp bèo bọt
Thì tôi vĩnh viễn phải lòng phù du,
Nếu em khoát mở sa mù
Thì tôi vĩnh viễn hóa bờ bến xa,
Cầu may tới cõi giao hòa
Cầu may có được ngôi nhà biết yêu!

Em và tôi

1

Em có nét buồn sâu như ngọn gió
Thổi lang thang qua năm tháng hao gầy,
Tôi có chút buồn xa như vạt cỏ
Khuất chìm sau cát bỏng đến chân mây...

*

Khi quay lại nhìn nhau trong khoảnh khắc
Gió qua tròng thương cỏ cháy ven trời,
Chỉ em biết, cỏ rồi xanh mướt mắt,
Chỉ một mình em biết - cỏ là tôi!

2

Em có thể có gì xa cách lắm
Những ưu phiền chưa nói hết cùng tôi,
Mưa sau núi trải về xa thăm thẳm
Lối em đi, mù xóa dấu chân rồi...

*

Nhưng gương mặt qua sa mù trở lại
Tươi như sương mà lạnh đặng như sương...
Có thể hóa hồ ly trong truyện cổ
Có thể hóa nàng tiên trong cuộc đời thường.

*

Tôi chớp mắt... chờ phút giây huyền hoặc!?!
Em vẫn vô tâm, lạnh lẽ như thiên...
Nếu hóa nước, hẳn hóa nguồn trong suốt,
Chỉ một mình tôi biết - đó là em!

Trong rừng

Trong rừng... như có tuổi thơ
Ban mai nắng thắm đón chờ bao năm,
Trong rừng... như có vầng trăng
Tròn xoe, vụng dại... đêm rằm quê xưa,
Trong rừng... như có sim mua
Ăn không biết chán, buồn chưa biết buồn!

*

Có gì... run rẩy tình sương
Ru ta tới lẽ vô thường... nhẹ không!

2000

Trích tập thơ Nheo mắt nhìn thế giới, 2008

Nheo mắt nhìn thế giới

Trên ba nghìn mét cao
Bóng người như hạt bụi,
Cao ốc như hộp diêm
Rừng già như tóc rối...
Nheo mắt, biết buồn gì?

*

Chỉ còn mây trắng mây
Giống vẩy rồng, vẩy cá,
Chỉ còn trời xanh trời
Chẳng đâu cùng tận cả...
Nheo mắt, biết vui gì?

*

Nheo mắt vì rợn ngợp
Nheo mắt vì bất cần,
Có thể đầy phấn khích
Có thể đầy phân vân,
Hay nhuộm màu khinh bạc
Hay chan hòa bao dung?!

*

Nheo mắt nhìn thế giới...

2006

Đồ vật cũ

Đồ vật cũ

Hay những câu thơ cũ

Mòn mỏi đi

Nhưng đã quen dùng.

*

Quen dáng, quen tay,

Quen vui buồn, nước mắt, mồ hôi...

Một chút hồn xưa

Rất nhiều xa xót!

*

Ôm mãi đồng đồ quá quen, cũ rích,

Ai nỡ vứt đi kỷ niệm đời mình?

Chỉ biết thở dài, lau vết mốc meo

Dù tích lại, chẳng có gì thiết dụng!

*

Tắm chăn tiết kiệm xuống màu

Không nỡ phũ tay quăng cho đồng nát,

Trăm mụn vải thô vá chằng vá đụp

Là trăm mụn thời gian giằng níu những gì quên!

*

Thế kỷ XX đang bước xa dần

Còn day dứt phần đời cam go, nghèo khó,

Trời ơi! Những câu thơ từng say mê thế

Chả lẽ cũng là đồ vật cũ mà thôi!?

Du lịch sinh thái

Sưu tập bướm ngàn con
Màu lạ mắt y như tranh trầu tượng
Sưu tập rùa vàng to nhỏ
Chỉ sót không tìm thấy nỏ Kim Quy!
Vỏ ốc, da thằn lằn,
Từng bó lông công sắc sỡ,
Rượu bìm bịp, cao hổ cốt,
Những thú tưởng Trời cho mãi
Hóa ra đến lúc không còn!

*

Nguồn sắp kiệt nước trong, núi lở loét đào vàng,
Không còn tiếng chim rừng nguyên sinh thăm thẳm,
Vỏ đồ hộp, lon Coca bập bênh lòng suối,
Chùa rởm, khói hương cũng mù mịt bốn bề⁴⁷...

*

Sa Pa, Mai Châu, Chùa Hương, Tam Đảo,
Trẻ con bỏ nhà đi hướng dẫn tham quan,
Xách mớ hàng tạp hóa nhôm nhوام
Thổ cẩm linh tinh, ví tay, túi xách...

*

- *Money? - Good! Service? - Yes!*⁴⁸

Em bảy tuổi đầu đã lăn lóc mưu sinh!

Cầu vượt

Xếp hàng ngang cùng lách
Hiện đại và thô sơ
Xếp hàng dọc mà len
Vượt lên là cứu cánh
Còi xe dồn lạnh lảnh
Mồ hôi tháo đầm đìa
Có kế gì phù phép
Sang được đường bên kia!

*

Xây hàng loạt bùng binh
Uốn dòng người rỗng rảnh
Đường nào cũng ngăn làn
Phố nào cũng che chắn
Xi măng dựng như thành
Bê tông làm rào cản
Thành phố như trại lính
Đường đi như chiến hào...

*

Lên cầu vượt, thở phào
Mà cười ra nước mắt!
Cầu không đưa tới đích
Cầu chỉ giúp rẽ ngang
Cầu to lớn, kênh càng
Cầu nghênh ngang, tốn phí!

*

Hóa ra cầu chỉ giúp mình có thể:
Nào vượt nổi ai đâu, chỉ để vượt chính mình!

2006

Buồn...

Có nỗi buồn bay qua lỗ kim
Có nỗi buồn lướt trên miệng vực!

*

Có nỗi buồn không hiểu được người
Có nỗi buồn tìm ra mình không được!

*

Buồn quá, dù sẵn cầm đàn
Gảy mãi tai trâu, nỗi buồn càng lớn!

*

“Bốn dây rỏ máu năm đầu ngón tay..”
Đâu phải riêng mình Nguyễn Du thấm thía!

2003

Cổ rồi...

Cổ rồi... Gió thổi mùa thu,
Tình tang nhịp võng, lời ru - cổ rồi!

*

Áo the, quần đùi, yếm sồi,
Mớ ba, mớ bảy... em ngồi cùng ai?
Cổ rồi - con vạc, con trai,
Môi trầu cắn chỉ, khuyên tai - cổ rồi!

*

Duyên xưa đã tếch về trời
Tít mù tăm... cuốn một thời lùi xa,
Cuội già buồn với gốc đa,
Đánh rơi cổ tích, trăng già tro tro!

*

Cổ rồi - khép nép, mộng mơ,
Tìm đâu áo trắng ngây thơ, chung tình!

Chợt rầu lòng vì câu thơ của Trịnh:

“Đêm thấy ta là thác đổ...”

Vậy ngày ơi, ta là gì?

*

Có khi

Một ngày ruỗi rong, một ngày tắt bật
Cũng không làm xong một việc ra hồn!

Có khi

Cả tuần lao lung, cả tuần suy ngẫm
Cũng không nhìn thấu bản thể mình!
Ngày sống vội, tuần sống vội, năm sống vội
Tuổi hoa niên, trung niên, kế tiếp tuổi già...
Chong chóng quay, rút cuộc được gì?
Được chuyển động - làm bù nhìn của gió,
Và gió, quần quanh đầu sông, cuối bãi,
Cũng một kiểu bù nhìn của nóng lạnh, Âm - Dương,
Còn Âm - Dương có từ đâu, tồn tại tới đâu,
Thì mở hết giác quan, ta vẫn là mù tịt!

*

Rầu rĩ trở về câu thơ của Trịnh:

“Đêm thấy ta là thác đổ...”

Có lẽ nào, chỉ thế thôi sao?

Lên cao

Lên cao, giảm độ sôi
Không khí loãng dần
Nhìn xa hơn, bao quát hơn,
Nhưng tức thở!

*

Trúng chỉ lòng đào, nhúng không thể chín,
Ý nghĩ trên mây càng sống sát hơn,
Vi khuẩn sống dai, rơi vào nước bốc hơi
Càng kích thích lớn nhanh, không thể chết,
Duy kỳ diệu, trên ngút ngàn núi tuyết
Xác ướp trong băng còn nguyên vẹn đời đời!

*

Lên cao
Càng lên càng cô đơn
Mạch càng đập nhanh hơn
Để chống tim đông máu!
Môi trường sạch lý tưởng
Nhưng bên trong vẫn ủ kín vi trùng!

*

Sống khép mình, căng thẳng, lạnh lùng,
Chỉ lúc chết
Là cầm chắc ướp trong băng vĩnh cửu!

Ngô đồng

“Ô hay! Buồn vương cây ngô đồng!”

Bích Khê

Cây huyền thoại đã vào văn học sử:

“Cây ngô đồng, ai trồng mà mọc...”

“Một lá ngô đồng rụng,

Cả thiên hạ hay thu!”

“Lá ngô đang mùa hạ,

Vua Ngô tỉnh chữa tỉnh,

Lá ngô sang mùa thu,

Vua Ngô sầu lại sầu!”

*

Cây ngô đồng sang trọng

Sang mãi từ thời Xuân thu - Chiến quốc,

Sang đến thế, chỉ có trong sách vở,

Nữ nào bán rao đến tận thời này:

Chậu cảnh rẻ tiền, bầu cây thô tháp,

Lá nhẵn nhúm răng cưa, xòe rẻ quạt,

Giống lai tạp bình dân, xa rời danh giá cũ,

Chỉ khiến nguội tanh trí tưởng tượng ngàn đời!

*

Ngô đồng ơi! Ngô đồng!

Có phải nhầm không đấy?

Giờ hóa hèn mọn vậy,

Biết trách ai, ngô đồng?

*

... Thất vọng với ngàn xưa hay thương xót ngô đồng

Trót được tôn quá cao, đẩy mãi vào lịch sử,

Để đến nỗi, hậu duệ giờ thoái hóa

Lưu luyến thuở vàng son xa lạ với đời thường!

*

Thất vọng trước hào quang ru ngủ mãi chính mình,
Huyền thoại đã sinh ra, phải sống cùng hư ảo!
Về lại cõi nhân gian xô bồ, nhộn nhạo,
Chỉ tổ xót xa thêm
Như số kiếp ngô đồng!

2001

Vì sao...

Vì sao lại nhớ cây bàng mùa đông,
Chẳng lẽ chỉ vì cảm thương lá rụng?

*

Vì sao lại tiếc con thuyền neo bãi
Chẳng lẽ bờ xa khát vọng lạnh rồi?

*

Vì sao xót xa màu áo em đêm ấy
Phố sơ tán vắng tanh, em về đó một mình!

*

Em mãi mãi ngủ yên, mà tôi thì sống sót,
Ba mươi mùa... lá đỏ rụng buồn tênh!

2002

Người của thế kỷ trước

*“Phục chằm bất thăng kinh tạc mộng
Hồi đầu dĩ nhược cách tiền sinh...”⁵⁰*

Nguyễn Khuyến

Vẫn nói, vẫn cười, vẫn ăn, vẫn uống,
Vẫn cao ngạo, tự tin, điềm tĩnh,
Nhưng trên gương mặt anh đã có gì khuất lấp,
Anh - người của thế kỷ khác rồi!

*

Thế kỷ dữ dằn, bão bùng, có đi và có đến,
Anh xuống cùng một bến với bao người tâm huyết,
Anh cũng đi theo đến cùng chuyến tàu có mọi người đi,
Anh vinh quang cùng mọi người,
trả giá cùng mọi người,
Anh đầy khôn ngoan, đầy so đo, đầy tránh né,
Anh sống đến hôm nay, dương dương tự đắc,
Nhưng than ôi
Anh vẫn là người của thế kỷ khác rồi!
Tôi ngồi uống với anh như uống cùng ảo ảnh,
Uống cùng bao nhiêu khát vọng không thành...
Anh đâu cần ai thương, anh bình giá mọi điều
bằng cái nhìn khinh bạc,
Anh đứng trên mọi điều để xét nét thời gian...

*

Nhưng có ích gì đâu
Khi trên khuôn mặt anh đã in vết thâm màu:

*

Dấu ấn cũ cang của thế kỷ vừa khép lại!

Cơn mê đắm mùa sen

Có phải em làm tôi cảm động
Tự thuở đầu xa lắc xa lơ
Áo hoa vàng thanh thảo thế... Ngày xưa!

*

- *"Trời ơi! Sen sớm quá chừng thơm!"*

Cơn mê đắm năm mười sáu tuổi...
Tiếng reo không hề gợn bụi
Tỏa trên gương nước mê hồn!

*

Bây giờ, hồ sen không còn đâu em
Chỉ nhà lẩn sen, tầng tầng lớp lớp,
Tiếng reo xa xưa nhói vào tiềm thức
Ba mươi năm rồi, mùa sen cũ còn thơm!

2000

Thôi hãy khoan...

Thôi hãy khoan ngậm ngùi
Những gì chưa dễ có!

*

Thôi hãy khoan ruồng bỏ
Những gì chưa dễ qua!

*

Thôi hãy khoan xót xa
Những gì chưa dễ mất!

*

Thôi hãy khoan vui dập
Những gì chưa dễ quên!

Viết 1991 - Sửa 2007

Ừ thì...

Ừ thì... vẫn đầy mỹ phẩm, hương thơm,
Chỉ ít ai thềm hương cau, hương bưởi!

*

Ừ thì... vẫn đầy sông sâu, bến đợi,
Chỉ ít ai còn nhớ tiếng gọi đò...

*

Ừ thì... vẫn còn Tấm Cám như xưa,
Chỉ ít ai nuôi Tấm trong quả thị.

*

Ừ thì... vẫn còn núi nàng Tô Thị,
Chỉ ít ai ngờ núi gấn xi măng!⁵¹

*

Ừ thì... vẫn còn vắng vặc vắng trăng,
Chỉ ít ai tìm cây đa, chú Cuội.

*

Ừ thì... đời này vẫn còn vị muối,
Chỉ ít ai còn gấn với gừng cay...

*

Ừ thì... vẫn còn chén rượu, cơn say,
Chỉ ít ai nông - thích làm Lý Bạch!

*

Ừ thì... vẫn còn đất thiêng, long mạch,
Chỉ ít ai tin: Cá chép hóa Rồng!

Cơm ai, người nấy ăn
Việc ai, người nấy làm
Bạn ai, người nấy tiếp.

*

Sách báo không hề đọc
Chỉ phần sếp, thời trang,
Hai bữa chê cơm nhà
Ngồi quán cho sành điệu.

*

Thích ngồi lê, mách lẻo
Chính trị, xin miễn bàn
Chỉ đông dài miên man
Chuyện chê chồng, bỏ vợ,
Chuyện chơi bời, trốn nợ,
Chuyện bán đất, đổi nhà,
Chơi chứng khoán ranh ma
Liệu có thu bạc tỷ?

*

Tháng tháng đi thăm mỹ
Tuần tuần đi gọi đầu
Mặt với da chăm chút
Bỏ đời mình trẻ lâu!

*

Ngồi nhà thấy chán ngắt
Mười hai tiếng đứng đường
Chơi cho đời chán mặt
Biết đủ mùi cho luôn!

*

Chỗ nào trứng cá Nga
Hàng nào lẩu nấm Nhật
Các anh rủ thì đi
Còn gì mà sợ mất!

*

Đêm về nằm mệt lả
Mãng con rồi nạt chồng
Lăn đùng ra kéo gối
Ngáy to như đàn ông...

*

Chồng để làm gì nhỉ
Để làm bung xung chơi!
Thời buổi này ngắn lắm
Ưu tư mà hết hơi!
Thời *A còn* xả láng
Đâu phải thời cơm toi!

2008

Con gà kêu “oa” một tiếng xé tai
Hai chân vừa bị bẻ
Người bán thuốc dặt cao vào chỗ gãy
Để nằm yên trên bàn.

*

Cô gái bặm môi, đưa lòng tay búp măng
Nắm vào xích sắt đang nung đỏ
Nghe rõ da tay cháy xèo một tiếng
Vội vã xoa vào thuốc mỡ kê bên.

*

Hai mươi phút sau, gà què lại chạy,
Hai mươi phút sau, tay bỗng lại lành,
Một ngày đón “tua” hai mươi đoàn khách
Ngày hai mươi lần tái diễn “cực hình”!

*

Kinh tế thị trường giá mua cực đắt
Phải biết bày trò quảng cáo độc chiêu!
Bách chiết thiên ma là nghề kiếm sống
Rát bỏng hai tay, nhưng vẫn phải liều!

*

Bán thuốc thời nay cao hơn bán thuốc!
Cao hơn thời “mãi võ” bến xe tàu,
Nếu không đến Nam Ninh nhìn tận mắt
Thì kể chuyện này, ai dễ tin đâu!

Ngôn ngữ và chính trị

Tôi đến Vácsava khi Liên Xô đã đổ
Thấy tiếc tòa nhà cao như Trường Lôônôxốp
Kiến trúc thời Xtalin, giờ bỗng bị bỏ hoang!
Tôi hỏi bằng tiếng Nga - từng phổ cập ở Ba Lan
Người qua đường đáp ngay, giọng có phần
khiêu khích:

*"You would better speak English!"*⁵³

*

Lại đến Hồng Kông, gặp một người Nga
Bỏ nước ra đi sau thời Goócbachốp
Sang đây dạy Trường Đại học Kỹ thuật⁵⁴
Tôi vui mừng như gặp lại đồng hương
Hồn nhiên, chào câu tiếng Nga thông thường,
Nhưng ông ta vẻ giá băng, khô khốc:

*"You would better speak English!"*⁵⁵

*

Về lại Việt Nam, giờ ai học tiếng Nga?
Đài Truyền hình không cần tuyển tiếng Nga thú thiết,
Thà tiếng Anh giả cây, vẫn "ô kê", dùng được!
Một tám biển "*Thể thao*"⁵⁶ giản đơn, vẫn để tiếng Nga bồi!
Cả nước xem truyền hình, nhưng không ai buồn sửa!

*

Ngôn ngữ tội tình gì, hỏi "*Rusky day dứt*"⁵⁷
Mà dẫu bề khó lường, mà giậu đổ, bìm leo?
Hay cũng nhiễm thói đời, như đồng tiền đen bạc,
Lúc thắng thế vung vinh, lúc tủi phận bọt bèo!?!

Thơ hay - Có cần phải chết?

Maiakópxky giờ cao tám hộ chiếu đỏ tươi
Ngẩng đầu hiên ngang: “Ta chính là Liên bang Xô Viết!”
Câu thơ trác việt một thời, nhưng hôm nay phải chết
Khi ngay cả Liên bang Xô Viết không còn!

*

Tố Hữu dịch bài thơ “Đợi anh về”
Bài thơ được chuyển tay, suốt thời bom rơi đạn nổ...
Cho tới lúc hàng vạn người xuất ngũ,
Người mất cũng mất rồi, người chờ đợi đã già đi,
Bài thơ kiên trung đầy khắc khoải, chia ly,
Đành thở phào ra đi, khi làm xong nhiệm vụ!⁵⁸

*

Các cô gái nếu trọn đời cứ vô danh, bé nhỏ,
Đâu phải chịu số phận ngặt nghèo như số phận Tây Thi!
*“Mỹ nhân tự cổ như danh tướng...”*⁵⁹
Đã vượt quá tầm cao, cái chết có xa gì?!

*

Thơ càng sắc, càng kiêu, càng chớ màng bất tử,
Miễn đừng để loài người hèn hạ, tối tăm đi...

Rượu của Nguyễn Cao Kỳ

Vị Thiếu tướng Công an cầm chai rượu ra bàn

- *“Ông Nguyễn Cao Kỳ mới về gửi tặng”*.

Mọi người đang vui, gật gù bảo “Uống”

Nhưng một người bảo “Không!”.

*

Vì sao không? Rượu cứ ngon là rượu!

Whisky Mỹ hay vodka Nga, giờ có mặc cảm gì,

Chiến tranh lạnh qua rồi, ba mươi năm sau chống Mỹ

Đây là chén rượu thăm quê của tướng Nguyễn Cao Kỳ!

*

Nhưng vẫn có một người không chịu uống!

*

Vì sao không? Chẳng cố chấp quá ư?

Cậu là lính phòng không, chúng tớ đều cựu chiến binh cả chứ!

Cũng bom đạn, cũng Trường Sơn, cũng vào sinh ra tử,

Sống đến hôm nay, đâu phải để hận thù!

*

Có phải tự đáy lòng không vượt qua mặc cảm?

Không vượt qua nỗi buồn của cuộc chiến tranh xưa?

Không vượt qua chính mình, không vượt qua quá khứ,

Vết thương cũ còn đau khi gió chuyển sang mùa...

*

Đám đông ồn ào của chúng tôi cứ uống

Anh bạn chỉ ngồi im, cũng chẳng nói thêm gì...

*

Và bữa rượu, bỗng dừng thành đắng đót

Chẳng phải tại vì ai, kể cả Nguyễn Cao Kỳ!

2007

Phim về Lý Công Uẩn

Tới mốc nghìn năm, còn có 900 ngày,
Phim chất lượng cao, dễ gì đạt được?
Thảo luận mãi, ngỡ chừng nát nước
Chưa ai chịu ai có sáng kiến gì!

*

Một người thăm dò: “Hay cứ thuê thầy ngoại,
Đạo diễn nước mình chưa đủ chắc ăn!”
Người khác bàn thêm, vẻ nghi ngại, băn khoăn:
“Đến thành quách, cung đình... cũng nên nhờ nước bạn!”
Người thứ ba hùng hồn hơn, lên giọng phán:
“Thế còn ngựa nghèo không thuê, các ông biết quay gì?
Bao trận đánh hào hùng cũng sẽ vút đi
Nếu chỉ kéo ba chú ngựa còm, mượn từ Đoàn Xiếc,
Chạy tới, chạy lui, thở sùi bọt mép...
Y hệt trong phim Đề Thám dạo nào!”.

*

Ba người nói xong, nhẹ nhõm thở phào
Ý kiến xem ra đã gần thống nhất.
Tôi bèn tặc lưỡi: “Thôi thuê quách nốt diễn viên Hàn Quốc,
Thật ăn khách, bánh trai, vào vai Lee Koong Wan!”⁶⁰

2008

Lại... Ừ thì...

Ừ thì... nắng, ừ thì... mưa,
Lập nghiêm mấy độ, vẫn thừa nhung nhăng,

*

Ừ thì... gió, ừ thì... trăng,
Chỉ trăng với gió cũng rằng chơi ngông!

*

Ừ thì... đục, ừ thì... trong,
Tĩnh queo thế sự, vẫn hòng được say!

*

Ừ thì... đó, ừ thì... đây,
Chưa đi xa, đã biết ngày đi xa,

*

Ừ thì... bạn, ừ thì... ta,
Một đời lắm bạn, ai là thương yêu?

*

Ừ thì... sớm, ừ thì... chiều,
Qua rồi, nghĩ lại, bao nhiêu nỗi buồn!

2008

Từ điển danh nhân

“Xin Ngài vui lòng điền vào chỗ trống:
Tiểu sử, văn bằng, tác phẩm, công trình...
Ngài sẽ vinh dự có tên
Trong Từ điển danh nhân thế giới!”

*“Who is who”*⁶¹

“Danh sách được dày công chọn lọc,
Chúng tôi tiến hành nghiên cứu toàn cầu,
Nhưng để Ngài không bị sót tên,
Xin gửi về địa chỉ kèm theo
Chỉ có 200 đô la lệ phí!”

*

“Who is who”

Tài năng nào ai đã dễ biết ai?
Nhưng nếu Từ điển “lên đời” cho “5000 danh nhân”
Thì nhà biên soạn đã bỏ túi 1 triệu đô la chắc chắn!

*

Hai “danh nhân tầm phơ” ngồi uống bia vỉa hè
Cùng chìa ra bức thư mời danh giá:
- Hai trăm đô, đủ uống bia nhòe, cậu ạ,
Đại gì mà “Hu” với chả “Hu”!⁶²

Mất ngủ

Người đàn ông đã đến tuổi buồn
Đã đến tuổi không còn gì để nói
Sao ngoảnh lại vẫn còn nhiều bối rối
Vẫn còn nhiều duyên nợ ở trần gian?

*

Người đàn ông đã đến tuổi gàn
Đã đến tuổi không còn gì để mất
Mới hiểu được góc nhìn ngoài sự vật
Thấy rõ hình hài những thứ vô vi...
Ngủ đi, ngủ đi...

“Ngủ quách sự đời thấy kẻ thức...”⁶³

Đã đến tuổi ngủ liền luôn một giấc
Sao còn quá nhiều điều bức xúc
Quá nhiều điều không nỡ để buông xuôi...

*

Ngủ đi! Ngủ ư?... Lại mất ngủ rồi!

2008

Mưa cao nguyên

Bóng râm ngủ quên trong một câu đùa...
Ngày nhẹ nắng, trời mù sa lất phất.
Mưa cao nguyên chợt bay rồi chợt tắt
Có day dứt gì đâu?... *Chỉ là mưa cao nguyên!*

*

Trong câu đùa để ngủ quên hạnh phúc,
Lời hứa hẹn yên hàn ngủ quên trong chiến tranh.
Chỉ có thế! Sao mãi còn thắc thỏm?
Mà day dứt gì đâu?... *Chỉ là mưa cao nguyên!*

*

Thời ấy thật trẻ trung! Sống trọn vẹn làm sao!
Yêu hết sức thiêng liêng, hứa quá chừng sâu nặng,
Một lời hứa chưa thành, khiến suốt đời dai dẳng...
Mà day dứt gì đâu?... *Chỉ là mưa cao nguyên!*

2000

Nước nga, sau 20 năm gặp lại

Hai mươi năm sau, một tên sách mả mai

Ghi trọn đời ta và giấc mơ đi lạc...

Louis Aragon (Đêm Maxcơva)

1

Những vỉa hè xưa cũ
Màu đá nhẵn lỳ, thân thuộc bao năm,
Đâu biết mình chuyển sang kinh tế thị trường
Mà mình đã thành vỉa hè tư bản!

*

Những bà già vẫn khoác tấm áo màu đen xưa cũ,
Khuôn mặt thuần Nga thật thà chất phác,
Lặng lẽ bước vào từng cửa hàng nhỏ lẻ
Trong khu chợ vừa túi tiền bình dân,
Rụt rè ngược nhìn dãy siêu thị sáng choang
Kênh kiệu chưng bày toàn hàng mác ngoại!

*

Bách hóa *G.U.M.* xưa tấp nập đâu rồi?
Các tầng nhà trống hoang đang còn sửa chữa!
Thế giới trẻ em *Detxky Mir*, từng rạng rỡ
sắc màu bay múa,
Cũng lại đóng cửa, im lìm quét sơn!
Dạo phố, chỉ thấy nhà thờ tôn tạo rất nhiều,
Mua vé tham quan thả cửa.

2

Nhớ thời sinh viên, thuở cả tin, đắm say, ngỡ ngàng
Nhìn Kremlin quá đổi thiêng liêng!
Bây giờ còn đây dãy tường đỏ màu son
Chỉ tháp gắn ngôi sao không còn là biểu tượng,

Hồng trường có vẻ nhỏ hơn ngày trước
Lăng Lênin không mở cửa mỗi chiều,
Mọi người đi qua, chỉ nhìn nhau đáng vẻ thờ ơ,
Chẳng ác cảm, chẳng tỏ ra thiện cảm.

3

Qua ga hàng không nào, cũng bị sờ nắn kỹ,
Lột chìa khóa thắt lưng, bỏ rọ khám giày tây,
Chắc cảnh giác nhiều khủng bố, nhiều không tặc,
Người xa lạ đến đây, đâu dễ tưởng người ngay!
Dây máy soi, tinh vi hơn thời Xô viết,
Duy máy bay T.U. vẫn xoay trở nặng nề, như
hai chục năm xưa!
Thủ tục nhà ga chẳng cải tiến gì nhiều
Lấy hành lý cũng mất gần nửa buổi!

4

Lại vào *Hermitage* đầy say sưa,
Nhưng bảo tàng cũng đang thời sang sửa!
Hành lang thêm nhiều chân dung ông hoàng bà chúa
(Ngày xưa bị dấu kín trong kho!)
Đặc biệt, chiếc ngai vàng thời Sa hoàng xưa
Đã được ung dung chưng bày trở lại.

*

Chiến hạm Rạng Đông nằm yên trể nải
Bên bờ Nêva, sang thế kỷ khác rồi,
Pháo đài cũ bên sông vẫn nổ súng báo giờ
Chỉ để gọi một chút gì hoài cổ!

*

Quá khứ - ngỡ nhiều điều tưởng chừng đã rõ

Nhưng còn rất nhiều điều cần phân định tận tương lai...
Đã quay lưng chối từ quá khứ mà đi
Thì không cách gì quay đầu trở lại!

*

Mỗi việc cứ chuyển dịch thế thôi, phải tuân theo quy luật
Chính xác và nặng nề,
Ví như chiếc cầu, đã hai thế kỷ bắc qua sông Nêva,
Vẫn gồng mình đóng mở hàng đêm, cho tàu thoát ra biển
lớn.

*

(Và thức dậy ở đây, dù vào múi giờ nào, cũng không sợ muộn,
Khi vẫn còn đây một phần sáu địa cầu - đồng hành với nước
Nga!)

Maxcơva - Xanh Pêtecbuga, 2008

Chợ vòm Maxcova

Dãy hàng hóa đủ màu không che được cái nghèo
Cái nghèo bám theo, dù đi toàn thế giới!
Nụ cười mời chào dưới nắng chiều ô trọc,
Những vết nhăn nhìn gần lam lũ hơn...

*

Ba cậu vệ sĩ Nga đi sau bảo vệ cả đoàn
Như ba chú gấu khóa đuôi đàn gà phía trước,
Có gì đáng mua trong hoàn cảnh ấy?
Họa chăng mua cầu may trước nụ cười cầu tài!

*

Tấm áo, đôi giày... đều đắt hơn ở nhà
Trả giá xuê xoa, lấy tình lấy nghĩa,
Kẻ mai kia đã cách xa nghìn dặm
Chẳng lưu nổi chút buồn vui, ghi dấu ấn Chợ Vòm!⁶⁴

2008

Cô nàng búp bê mắt để tròn xoe!
Mở lòng ra - cả bấy con nhỏ xíu...
Nước Nga mệnh mông, người là vốn quý
Một mẹ Anh hùng, nâng niu hàng chục đứa con!

*

Nhưng thời thế khác rồi!
Người độc thân nhiều hơn, thích hưởng thụ
hơn là chia sẻ,
Yêu bản thể chính mình hơn là yêu trẻ...
Đi khắp các quây, chẳng dễ tìm đâu
búp bê Matorîska!

*

Giống bấy tò he nặn bột ở ta,
Màu xanh đỏ thơ ngây, giờ còn ai chơi nữa!
Matorîska thành kỷ niệm lui về quá khứ...
Hiếm hoi như một nổi ngậm ngùi!

Thơ còn gì hôm nay?

Còn có gì to tát để tuyên ngôn?
Thơ lặng lẽ lui dần vào giải trí.
Éptushenkô thì đi sang Mỹ,
Rôjdextvenxky thì cũng chết rồi!

*

Maiakôpxky thành dĩ vãng xa vời
Cũng chả khác Êxênin là mấy...
Chỉ còn nhớ, một người thì treo cổ,
Một người thì bắn súng vào đầu!⁶⁶

*

Thơ thời đại hậu sinh vừa sắc sỡ vừa buồn,
Nhiều sexy, ít nghĩ về hạnh phúc,
Nhiều đòi hỏi, mà chả cần trách nhiệm
Dễ buông tuồng, nhưng rất ghét tuyên ngôn!

Maxcova, 2008

Thực ra...

Thực ra, cuộc đời vẫn dành một lối đi
Dù thoát nhìn vô cùng rối rắm!

*

Thực ra, cuộc đời vẫn hé ra khoảng lặng
Dù mãi mê biết mấy bộn bề!

*

Thực ra, cuộc đời vẫn hút về chân không
Dù qua hết đến muôn trùng khát vọng!

2007

Một vị tăng hỏi bậc chân tu: “Bạch Thầy, thế nào là Phật?”

Người đáp: “Chấp theo lối cũ là không đúng!”

Lại hỏi: “Thế nào là Pháp?”

Người đáp: “Chấp theo lối cũ là không đúng!”

Hỏi tiếp: “Vậy thế nào là Tăng?”

Người phủ tay, cười: “Chấp theo lối cũ là không đúng!”.

*

Bảy trăm năm sau, tôi hành hương lên Yên Tử

Đêm - nằm mơ thấy Phật.

Nhớ chuyện xưa, bèn hỏi: “Bạch Thầy, việc đời thế nào là đúng?”

Người ngậm ngùi: “Chấp theo lối cũ là không đúng!”

Lại hỏi: “Thế nào là hạnh phúc trần ai?”

Người bèn cười to: “Chấp theo lối cũ là không đúng!”

Hỏi tiếp: “Vậy thế nào là Thơ?”

Người lại phủ tay: “Chấp theo lối cũ là không đúng!”.

Tuyển thơ Bằng Việt dịch

Phần này được chọn lại từ nhiều tập thơ dịch khác nhau và trích ra từ tập: THƠ TRỮ TÌNH THẾ GIỚI THẾ KỶ XX. 2005. Mỗi tác giả chỉ chọn 1 bài, sắp xếp theo năm

(1799 - 1837)

Buổi tối mùa đông

Đầy trời bão nổi sa mù
Sâu xoáy từng cơn lốc tuyết
Lúc như thú rừng gào thét
Lúc òa tiếng khóc trẻ thơ
Lúc trên mái nhà cổ sơ
Lay lắt tầng tranh than thở
Lúc đập gấp vào cửa sổ
Như người khách chậm đường xa.
Nỗi buồn tắm tối bao la
Phủ kín gian nhà đột nát,
U già ơi, sao héo hắt,
Sao u chẳng nói nên lời?

*

Hay tiếng thở than ngoài trời
Day dứt làm u mệt lả?
Hay guồng sợi quay rời rã
Râm rì ru u ngủ quên?
U già của tuổi thơ em
Bạn của đời em cực khổ
Uống đi u vài ngụm nhỏ
Trái tim có bớt ưu phiền?

*

U hát em nghe bài hát
Về con chim biển bình yên
U hát em nghe bài hát

Cô em quấy nước dịu hiền!
Đầy trời bão nổi sa mù
Sâu xoáy từng cơn lốc tuyết
Lúc như thú rừng gặm thét
Lúc òa tiếng khóc trẻ thơ...

*

Rượu đâu rồi? Uống đi u,
Bạn của đời em cực khổ
Uống đi u vài ngụm nhỏ
Trái tim có bớt ưu phiền?

(1814 - 1841)

Bài ca ru con Cô-dắc

A ời! Con ngủ cho ngon,
Trong mơ tỏa ánh trăng tròn êm ru!
A ời! Đôi mắt bé thơ
Chờn vờn cái ngủ... sao chưa thấy về,
Còn chờ mẹ hát cho nghe
Hay chờ mẹ kể chuyện gì ngày xưa?
A ời ru... ạ ời ru!

*

Sông Têrếch đá nhô cao thấp,
Sóng đục ngầu, sóng dập ngày đêm,
Kìa quân địch tới bờ bên,
Mài dao cho sắc ở trên đá này!
Nhưng cha con, dạn dày chiến trận,
Đã một đời lặn lội binh đao
A ời! Con chớ lo âu,
Ngủ đi, khôn lớn ngày sau diệt thù!
A ời ru... ạ ời ru!

*

Phải! Con hãy còn thơ dại lắm,
Nhưng mai sau đời sẵn định rồi:
Thúc chân lên ngựa bồi hồi,
Vai mang vũ khí thành người chiến binh,
Thương con biết mấy ân tình,
Yên cương, mẹ sẽ thêu viền chỉ tơ...
A ời ru... ạ ời ru!

*

Thân dũng sĩ không thua sức vóc
Mang tâm hồn Cô - dắc cha ông,
Vẫy tay, buổi ấy lên đường,
Tiễn con đi, mẹ khóc thầm trong đêm!
A ời, con ngủ cho yên,
Thiên thần của mẹ dịu hiền đang mơ...
A ời ru... ạ ời ru!

*

Mẹ biết sẽ héo khô mòn mỏi
Trong nỗi buồn chờ đợi, vắng tanh,
Suốt ngày cầu nguyện một mình,
Bồn chồn ước đoán dữ lành đêm đêm...
Thương con dầu dãi ưu phiền,
Nắng mưa thui thủi tận miền xa khơi!
A ời, hãy ngủ, con ơi,
Khi chưa đến tuổi bởi bởi âu lo...
A ời ru... ạ ời ru!

*

Lúc đưa tiễn, mẹ cho con giữ
Một bức hình Đức Chúa thiêng liêng,
Mỗi lần làm dấu cầu kinh
Con đeo lên ngực, chớ xem làm thường!
Mỗi khi cất bước lên đường
Đem thân vào giữa chiến trường hiểm nguy,
Con đừng quên mẹ, con nghe,
A ời, lòng mẹ, ai hề biết cho!
A ời ru... ạ ời ru!

(1861 - 1941)

Những cánh chim lạc bầy

(Trích những đoạn thơ ngắn)

16

Sáng nay, tôi ngồi bên cửa sổ
Bỗng nghĩ cuộc đời như khách qua đường,
dừng chân phút chốc, cúi chào, rồi đi.

31

Bên song cửa, tôi thấy một dây leo:
Lòng đất lặng câm truyền lên khát vọng!

34

Lòng sông đã khô
Đâu còn biết hàm ơn quá khứ?

58

Chim sẻ động lòng thương con công
Đẹp để làm gì, khi gánh đuôi quá nặng!

67

Thượng đế có khi chán những vương quốc mênh mông
Nhưng không bao giờ chán từng bông hoa bé bỏng.

78

Cỏ tìm ra bầy đàn mình trên mặt đất
Cây tìm ra sự cô đơn mình tận trên trời!

101

Cát bụi chỉ nhận được sự sỉ nhục làm quà
Nhưng vẫn biết phải dâng đóa hoa đáp lễ.

118

Chiêm bao là người vợ lắm nhảm lắm lời
Giấc ngủ là người chồng âm thầm cam chịu.

123

Chim nghĩ rằng cá cũng thích bay
Bèn quắp lên không, tưởng mình làm việc thiện!

126

Búa tạ phỏng có ích gì?
Chỉ cần điệu vũ rủ rỉ của dòng suối đời đời đủ mài tròn đá cuội.

160

Hạt mưa hôn mặt đất và thầm thì:
“Mẹ ơi! Chúng con là bầy con lưu lạc nhớ nhà,
đã thành mây mãi tận trời cao, vẫn trở về với mẹ!”.

176

Nước long lanh sáng trong bình, nhưng tối sẫm dưới đại
dương không thấy đáy!
Chân lý nhỏ dễ chứng minh rõ ràng, chân lý lớn phải cảm
nhận thâm trầm lặng lẽ.

191

Trước lúc tên vút đi, cánh cung nhả lời thầm lặng:
Ta thềm tự do, nên căng hết mình, dành nó cho người!

Robert frost - Mũ

(1874 - 1963)

Sao có biết mình được chọn là sao?

Hỡi ngôi sao, chói sáng từ xa thẳm,
Dù ban ngày, có lúc bị mây che,
Nhưng giữa đêm, ánh sáng người nổi bật
Lặng lẽ, xanh trong, huyền ảo hiện về!

*

Người soi sáng mà không cần mở miệng
Không khoe gì bí ẩn của đời riêng,
Chỉ tỏ khế niềm vui, khi đôi lần nhấp nháy
Để báo rằng: Năng lượng sáng còn nguyên!

*

Ai biết ánh sáng sao nóng lạnh bao nhiêu độ
Đo bằng độ Xenxi hay độ Farenhai?
Cũng chẳng thể đo lường vật chất nào đã trải
Trong ánh sao rọi khắp Thiên hà!
Chẳng đòi hỏi gì, Người luôn lặng lẽ
Làm tấm gương kiên trì, soi vũ trụ gần xa...

*

Chẳng bận tâm, ai bỉ báng hay ca ngợi
Cũng chẳng bận tâm lời xu phụ thấp hèn,
Người cứ đứng là Sao - như thế gian đã chọn
Giữ vĩnh viễn vòng quay và rọi sáng đêm đen!

Antonio Machado - Tây Ban Nha

(1875 - 1939)

Hơi mát

Hơi mát mùa xuân phả xuống cánh rừng
Như cái hôn vô tình, Trời trao tặng Đất
Một chút gì tinh tươm, không dễ mất
Hòa quyện khói sương xanh thắm đến vô cùng...

*

Mây trên cao, bay lớp lớp trập trùng
Ngõ bốc dậy từ men say đất trẻ,
Lá non mướt, khiến tim mình run khẽ
Hạt mưa nào thấm đẫm suốt thung sâu?

*

Hoa hạnh đào ơi, đẹp thế, có ai đâu!
Cành một mình khoe tươi, hoa một mình trở sắc...
Khiến ta nhớ tuổi dại khờ ngày trước
Tuổi biết yêu mà không có ai yêu!

*

Đời hầu đã qua, mát mát đã nhiều,
Đâu có thể chọn đường nào khác nữa?
Nhưng dầu thế, rừng ơi, ta vẫn nhớ
Hơi mát đầu xuân từ giấc mộng không còn...

(1875 - 1926)

Dân ca

Tôi gần gũi lạ lòng
Với những điệu dân ca xứ Séc
Những nỗi đau u uẩn hoài không tắt
Mãi dội lên từng hồi...

*

Chỉ nghe rụt rè đôi giọng trẻ con
Khe khẽ ngân nga, ê a trên đồng cỏ
Là nỗi đau đủ làm tôi ghen cổ
Làm đập dồn co thắt trong tim!

*

Năm tháng dần xa, tiếng hát cũng dần im,
Tôi cứ mãi lang thang, lê la cùng khắp chốn,
Sực có lúc, bị nỗi buồn lôi cuốn,
Lời ca kia lại đau đáu dội về...

Carl Sandburg - Mũ

(1878 - 1967)

Ba tiếng

Ba tiếng uy nghiêm như ba hòn đá tảng:
Tự do - Bác ái - Công bằng.
Tôi nghe từ ấu thơ, và tôi tự hỏi:
Vì ba tiếng ấy thôi
Mà sao hàng vạn người tự nguyện chết trên đường?

*

Các cụ già còn vuốt râu, truyền lại tiếp cho tôi
Ba tiếng khác, khắc ghi như di chúc,
Ấy là: Mẹ - Gia đình - Trời đất,
Dẫu có quên gì, ba tiếng ấy đừng quên!

*

Nhưng một lần, cũng các bậc cao niên
Các cựu chiến binh, huân chương đầy ngực,
Lại khuyến cáo cùng tôi, giọng ngân dài như hát:
Rằng: Đức Chúa - Bốn phận, và Bất tử
Mới xứng là ba tiếng thiêng liêng, không thể xa rời!

*

Kim đồng hồ tháng năm tích tắc mãi chuyện đời:
Lại nghe từ nước Nga xa xôi, rộng lớn,
Bao nhiêu thợ thuyền, dân cày... cầm súng
Đồng thanh hô: “Đất đai - Bánh mì - Hòa bình”!
Họ sẵn sàng đánh nhau, chết vì ba tiếng ấy!

*

Tôi cũng dần già đi... sau bao lời răn dạy!
Một lần, trên bến tàu nước Mỹ

Tôi bắt gặp một anh lính thủy
Với cô gái trẻ măng, ngồi ngả ngón trên đùi.

*

Anh ta bỗng bảo: “Nếu em cho anh nói ra ba tiếng,
Coi như ba điều ước của anh:

*

Thì phút này, anh sẽ kêu to: “Trúng và xúc xích”!
“Và còn gì nữa nào?”- Cô gái đang yêu, bả lả cười tinh
nghịch...
- “Còn nữa, tất nhiên! Và em yêu, anh muốn xin em thêm một
miếng tình!”.

Guillaume Apollinaire - Pháp

(1880 - 1918)

Cầu mirabea

Dưới cầu Mirabeau, dòng sông Seine trôi
Trôi cả tình ta theo nữa
Có cần chăng để khiến lòng tưởng nhớ?
Buồn mãi rồi có tới được niềm vui?!

*

Đêm cứ đến, khắc giờ cứ điểm
Anh còn đây, dầu năm tháng qua rồi!

*

Mình từng đối diện nhau, tay nắm chặt tay,
Tay kết liền nhau, như thành cầu xiết chặt,
Khi sóng dưới kia, cứ từng làn nổi nhau mỗi một
Vỗ đập thờ ơ, mặc cái nhìn say đắm muôn đời!

*

Đêm cứ đến, khắc giờ cứ điểm,
Anh còn đây, dầu năm tháng qua rồi!

*

Năm tháng cũng như sông, như nước chảy vô tình,
Tình yêu đã ra đi, là ra đi mãi mãi...
Cuộc đời ơi, có sao mà chậm rãi,
Và hy vọng, có sao tàn khốc đến nhường này!

*

Đêm cứ đến, khắc giờ cứ điểm,
Anh còn đây, dầu năm tháng qua rồi!

*

Ngày nối ngày, tuần lại nối tuần đi,

Cả quá khứ, cả tình yêu, nào sẽ còn gì?
Tất cả rồi tan, không hề trở lại,
Chỉ dưới chân cầu, dòng sông Seine trôi mãi.

*

Đêm cứ đến, khắc giờ cứ điểm
Anh còn đây, dầu năm tháng qua rồi!

(1885 - 1912)

Năm bài tanka⁶⁸

1

Không thể hiểu vì sao
Tôi cứ mãi ước mơ
Được đi trên tàu hỏa
Để đến lúc rời tàu bước xuống
Thì không biết về đâu!

2

Giọt nước mắt nhẹ tênh
Ướt đầm trên hạt cát
Hạt cát bỗng mong manh sống dậy!
Giọt nước mắt tình cờ kia
Đâu biết mình nặng đến ngần nào?

3

Trời xanh quá mênh mông
Một ngọn khói tan đi,
Tan nhẹ bỗng, cô đơn lặng lẽ,
Ngọn khói giống gì đó nhỉ?
Hay là giống hết đời mình!

4

Lại được trở về quê hương
Làng cũ yêu thương ruột thịt,
Có gì trong ta lạ lắm:
Gót chân thì như bắc
Trái tim thì như chì!

Ánh trời tinh khiết đầu thu
Dòng nước long lanh trong vắt...
Tưởng ngập mình vào đó
Mọi ý nghĩ cũ càng
Đều sẽ khác hôm qua!

Marina Tsvetaeva - Nga

(1892 - 1941)

Em có lẽ nào không muốn sống cùng anh

Em có lẽ nào không muốn sống cùng anh
Trong thành phố xinh nhỏ ấy
Nơi có những hoàng hôn vĩnh cửu
Và tháp chuông bắt tử đến muôn đời!

*

Một khách sạn mảnh mai, tất cả đều bằng gỗ,
Tiếng chuông đồng hồ điểm thánh thót xa xăm
Như từng giọt thời khắc cổ xưa còn rớt lại...
Trên gian gác nhỏ nhói áp mái
Tiếng sáo buổi chiều như có như không!
Đôi khi, người thổi sáo hiện ra
Cùng những bông uất kim hương thật to bên cửa sổ.

*

Anh có thể không còn yêu em nữa,
Nhưng ở thành phố xinh nhỏ ấy
Em có lẽ nào không muốn sống cùng anh!?!

Paul Éluard - Pháp

(1895 - 1952)

Những kẻ giống nhau

(trích)

Anh đổi thay ý định anh rồi
Khi ấy em đi ra phố
Trong cơn lốc của mặt trời
Anh gặp em và anh dừng lại
Anh trẻ lắm chắc em còn nhớ mãi

*

Anh đổi thay ý định anh rồi
Miệng em đã thành xa vắng
Em đang ngủ và anh đành im lặng
Những ngọn lửa kinh hoàng trong đêm của riêng em
Giấc mộng của riêng em
Cánh đồng sáng trong nước mắt
Đôi ta không cùng buồn khổ như nhau
Anh quên em từ đây...

*

Anh đổi thay ý định anh rồi
Em không thể lại còn ngủ được
Trên những nấc thang biếng lười
Những nấc thang giữa hoa và trái
Kéo dài vô tận mãi
Em lại đi tìm giấc ngủ cho em
Sắc trắng menh mông hơi giá đầu tiên
Em quên anh từ đây...

Serguei Essenin - Nga

(1895 - 1925)

Thư gửi mẹ

Mẹ già ơi! Biết mẹ có còn không?
Con vẫn sống, gửi lời chào tạ mẹ!
Mái nhà cũ, ôi mái nhà nhỏ bé,
Ánh chiều tuôn như suối lặng không lời...

*

Có phải, mẹ ơi, như người ta bảo:
Mẹ dẫu buồn lo, khổ mãi vì con!
Có phải mẹ vẫn ra đường mỗi buổi
Choàng trên vai chiếc áo cũ bông sồn!

*

Có phải mẹ trong bóng chiều chạng vạng
Trong ánh xanh lơ, trông ngóng bồn chồn,
Tưởng ai đó, giữa cơn say quán rượu
Cắm mũi dao vào tận trái tim con!

*

Con van mẹ. Mẹ đừng lo mẹ nhé,
Cơn mê đề nặng trĩu cũng qua đi,
Con chẳng phải hạng người điếu đứng thế
Phải chết khi chưa gặp mẹ dài đời...

*

Con vẫn thế, như xưa, mềm yếu lắm,
Chỉ có một điều mơ ước khôn nguôi
Là mau thoát cơn đau buồn dằng dặt
Về bình yên dưới mái nhà yêu đời!

*

Con sẽ về khi cành tơ bén lá
Mảnh vườn quê lại trắng xóa màu xuân...
Nhưng mẹ đừng như tám năm xưa cũ
Mỗi bình minh, đừng đánh thức chi con!

*

Đừng đánh thức, mẹ ơi, cơn mơ đã tắt
Đừng khơi những nôn nao đã lạnh tanh rồi!
Từ sớm lẩm, nỗi chán chường mất mát
Đã buộc đời con thử thách khôn nguôi!

*

Cũng chớ khuyên con nguyện cầu nữa, mẹ!
Ích chi đâu, nẻo cũ khép lâu rồi
Chỉ mẹ biết niềm vui và cứu giúp
Chỉ mẹ là ánh chói lói không lời!

*

Thôi hãy quên đi nỗi lo mẹ nhé
Và cũng đừng đau xót mãi cho con...
Đừng mỗi buổi lại ra đường mãi thế
Choàng trên vai chiếc áo cũ bông sồn!

Federico Garcia Lorca - Tây Ban Nha

(1898 - 1936)

Bài ca

Bài ca

Chưa bao giờ được hát
Ngủ trên môi tôi rất đổi u buồn

Bài ca

Chưa bao giờ được hát!

*

Trong khu vườn hoang sơ đầu đó
Con đom đóm đầu tiên lập lòe
Mặt trăng như tấm lưới bằng vàng
Tuôn ra trên con sông nhỏ

*

Và bài ca tôi mơ khi đó

Là bài ca

Chưa được hát bao giờ!

*

Bài ca những đôi môi trầm tư
Và hơi ẩm băng khuâng sương giá

*

Bài ca những phút giây quên lãng
Lạc đường đi trong bóng đêm dày

*

Bài ca của ngôi sao du mục
Trên buổi bình minh không tàn.

(1898 - 1956)

Thời con trẻ sống tồi tệ quá!

Đáng lẽ con có thể đi chơi cùng bè bạn trong rừng
Con nhỏ của cha, con lại phải vùi đầu
vào chồng giấy lộn!
Để hàng ngày mất thì giờ phải đọc
Về mọi chuyện lọc lừa, chuyện gian xảo làm giàu,
Chuyện cướp giật, giết người
của bọn có quyền, tướng lĩnh,
Chuyện pháp luật chỉ cấm những điều vô nghĩa:
Ví dụ người giàu với người nghèo,
không ai được ngủ dưới chân cầu!

*

Bỗng dưng cha nghe, cha nghe tiếng con cười,
Con như vỡ lẽ ra: Sách báo thời nay đều
buông mình bán rẻ!
Gương mặt ngây thơ bỗng đỏ bừng lên một tý...

*

Một tý tẹo ấy thôi, nhưng cha thấy bằng lòng!
Nhưng con ơi, dầu sao
Cha vẫn tiếc tuổi thơ - không cách gì trả lại được cho con,
Cái tuổi thơ có vùi vĩnh gì đâu
Chỉ cần được dung dăng đi chơi trong rừng cùng bè bạn!

Maurice Carème - Bỉ

(1899 - 1978)

Vết hoen ố lương tâm

Đập chết nó đi! Nó chỉ là con ong bò vẽ
Vò nát nó đi! Nó chỉ là cọng cỏ non tơ
Vặn cổ nó đi! Nó chỉ là con chuồn chuồn ớt
Dẫm chết nó đi! Nó chỉ là một chú ấu trùng!

*

Cái ác cứ thế bắt đầu
Từ những điều tưởng như vô nghĩa
Mà mỗi sinh linh nhỏ nhoi đều có thể có hồn!

*

Vết nhơ bẩn vô tình cứ loang to ra mãi
Thành một vệt đen bầm, làm hoen ố lương tâm!

(1900 - 1977)

Không đề

Người đàn ông và người đàn bà
Chưa bao giờ được hiểu nhau một phút
Vì họ sống xa nhau quá
Tận hai tỉnh tí tít mù tăm trên mặt địa cầu!

*

Một lần, họ cùng được đọc
Cùng một dòng, cùng một trang
Của cùng một cuốn sách lớn trong đời,
Và cùng cảm thông đồng thời
Những gì - trước đó chưa hề biết!

*

Nhưng trở trêu thay, đó là vào giây thứ hai
Của phút ban đầu
Trong giờ cuối cùng
Cuộc đời của họ!

(1902 - 1963)

Năm mới

Ngoài song sao tuyết rơi nhiều
Nhẹ sa như bắc, sa đều suốt đêm,
Thành xa, một phố thân quen,
Một căn nhà gỗ, xa biên biệt xa...

*

Con ơi! Con có chờ cha
Ôm con voi ngủ, hay là ngủ không?
Có ai thăm hỏi mà mong
Một thành phố cổ, khốn cùng xung quanh!

*

Còi tàu có rú? Sang canh...
Như nhà tù dựng bức thành cô đơn
Màn sương xa lắm còn buông
Mẹ con gấp sách có buồn, khóc theo?

*

Ngoài song tuyết cứ rơi nhiều
Nhẹ sa như bắc, sa đều suốt đêm...
Thành xa, một phố thân quen
Một căn nhà gỗ, xa biên biệt xa!

(1902 - 1967)

Điệu Blues già biệt

Hãy cho tôi một chiếc vé già từ
Trên chuyến tàu đi đâu cũng được,
Hãy cho tôi lên được chuyến tàu kia
Cầm chiếc vé chia tay quá khứ!
Cốt sao tôi đừng lỡ cuộc hành trình...

*

Hãy đừng buồn, dù cuộc tình quá ngắn
Cuộc tình ngọt ngào, tươi tắn nhường kia!
Hãy đừng buồn, dù cuộc tình quá ngắn
Đủ để tìm ta chói sáng một lần!
Hãy đừng buồn, dù cuộc tình quá ngắn
Ghi dấu đời mình trước lúc đi xa!

*

Và đây cũng là điệu blues già biệt!

(1903 - 1977)

Tiếng của quá khứ

Con ốc con trai nhuyển thể
Chưa một lần mở miệng với con người
Sống kiên trì, câm lặng suốt đời...
Nhưng khi chết, ngã tan trong đại dương
Lại biết hát u u, rót vào tai con trẻ
Những bí mật của khơi xa gió lộng!

*

Em nhỏ áp vào tai, thốt kinh ngạc, kêu lên:
- Ô! Sao lúc sống, chúng lại lặng thinh?

*

Kể cũng lạ cho đời trai, đời ốc!

(1903 -?)

Người lạc quan

Sáng sớm, tôi vô lo
Thư thái nhìn ra cửa sổ
Một đám trẻ con ồn ã đi qua...

*

Một tiếng sau, thấy người lớn đi làm
Tất tả và nóng vội...
Một tiếng nữa, thấy toàn người cao tuổi
Chậm chạp và nhăn nheo
Tập hít thở bên đường...

*

Nếu coi đây là bức tranh đời người
Thì kiếp sống mỗi mòn, già nua nhanh quá!

*

Trong khi tôi còn chưa hết lạc quan!?!

Pablo Neruda - Chi Lê

(1904 - 1973)

Bài ca về xanchiagô

Đừng rút tôi ra khỏi thành phố đã nuôi tôi
Chiếc nôi ru từ thời thơ ấu
Đừng rút tôi ra khỏi phố phường tôi ẩn náu
Nơi tôi trưởng thành từ những khổ đau...
Tôi không thể nào quên những mái nhà ở Mapôchô
Trong hoàng hôn tĩnh lặng
Quán cà phê thâm đặc màu buồn
Và thành phố, khi thấp lửa lên,
Lập lòe như một ngôi sao lớn...
Cái ánh sáng dần dà đã làm tôi thức tỉnh
Những người đi qua, nào dễ hay đâu!

*

Xanchiagô là một con tàu
Mười bảy tuổi, tôi tập làm thủy thủ,
Mùi hương của Xanchiagô không thể mất
Mùi thơm hắc của dây leo
Bị xéo chết trên những ngã tư
Nhưng chết đến tận cùng, vẫn không chết được,
Chúng bám sâu trong đất
Cho đến những ngọn khô gầy, vươn tới nơi héo hắt
Cũng nở lên thành chồi biếc những ngôi nhà...

*

Xanchiagô, tôi say mê ở đây từ màu tuyết phủ
Đến ánh mặt trời rực rỡ mùa thu,
Say cái huyền ảo của những giờ chạng vạng...

Tôi yêu khi ngọn gió đung đưa
Uốn nhánh ngõ cong đi,
ngiên từng đường phố nhỏ
Cho chúng dạt ra khe khẽ
Tách khỏi những đường hình học trang nghiêm...
Tôi yêu những đồi núi choàng hoa
Quanh khối thẳng những ngôi nhà chữ nhật,
Yêu những pho tượng trần ngời sáng
Tinh khiết như màu muối mỏ rắc lên
Còn rung động bao giấc mê của đá!

*

Biết bao lần, từ nơi xa lạ
Tôi vội vã lao về, như có cuộc hẹn hò,
Tôi như bay trên đôi cánh hiếu kỳ
Để tìm lại những vĩa hè thành phố...
Chỉ ở đây thôi, tôi mới rõ
Con người tôi thực là tôi!
Xanchiagô! Tôi tìm kiếm khắp nơi
Để lại tìm ra chính mình ở đó,
Xanchiagô! Tôi dẫu già đi cùng thành phố
Nhưng kỷ niệm lâu đến bao nhiêu
cũng vẫn không già!
Cánh những bầy chim và mái những ngôi nhà
Không mỗi một, cứ xoải ra bay mãi!
Trên cái gối chúng ta nằm vĩnh cửu
Mãi choàng lên cơn trần trọc sau xa...

*

Ôi Xanchiagô!
Tôi là ký sĩ của những dòng nước lũ

Đã ập đến cùng Người theo vó ngựa
Từ những cánh rừng rậm rạp của Miền Nam
Tới đây, như một bức tượng đồng
Muốn chết đứng cùng Người trên bệ đá!

*

Ôi Xanchiagô!
Tôi đã yêu Người đến nỗi
Tôi đau khổ cả khi không cảm thấy
Rằng Người còn có thể đánh tôi!
Một chút lạnh đăm của Người thôi
Đủ thành mũi dao đâm tôi đau nhói...

*

Có thể nhớ về Xanchiagô, không có tôi trong đó,
Nhưng không thể nhớ về mình, mà không có Xanchiagô!

(1909 - 1990)

Đảo hoang

Ở đây chúng ta quên mất nhiều điều
Quên khung cửa sổ tựa nhìn ra biển,
Vì biển có thể ngấm theo nhiều cách
Chúng ta chỉ ngấm qua hàng rào thép gai.

*

Không buổi chiều nào có tiếng trẻ con
Không người phụ nữ nào ngồi chờ trên ngưỡng cửa
Cả chỗ gọi là nhà, cũng không còn thấy nữa!

*

... Dãy phố ngày xưa, có một con mèo đen
Trong đôi mắt thoáng nét gì buồn bã
Bộ lông nó thường thơm mùi băng phiến
Một cái bóng dịu hiền im lặng đến ngồi bên
Ngoe nguẩy đuôi, đùa với bóng trắng
Con mèo ấy bây giờ đâu mất nhỉ?

*

Ở đây, những con mèo cũng khác,
Chúng lạ người và không thích vuốt ve
Chúng chỉ ngồi yên trên đầu gối đôi khi
Để nhìn sâu vào mắt chúng tôi khi sắp chết,
Nhìn vào sự lạnh căm và lòng cương quyết,
Nhìn vào vết khổ đau và nỗi hằn thù,
Cũng có khi, ở đó có lòng yêu thương
Nhưng chúng vẫn chỉ biết nhìn xét nét,
Những con mèo hoang ở đảo Macrônixốt

Luôn soi mói chúng tôi như thế đó, dữ dằn.

*

Đêm tháng Tám, trăng rất to
Trăng như một lời ước ao, chưa thể được nói lên,
Chẹn vào cổ họng của đêm đen,
Lên cao mãi, mà đêm không nuốt nổi!

Alexandre Tvardovsky - Nga

(1910 - 1971)

Thư mẹ, vì sao...

Trước chiến tranh, như dấu hiệu hiểm nghèo
Như báo trước những ngày lo lắng đến
Những cơn rét tốt cùng tai biến
Đã thui đen vườn tược lụi tàn!

*

Và trái tim tôi bỗng co thắt lại
Khi giữa màu xanh phồn thịnh mãi đâu
Sức nhớ vườn quê vắn mình thương tật
Qua xuân, không kịp đổi màu!

*

Dưới vỏ nứt cần, khô rắn
Lõi nâu từng lớp héo dần...
Khắp chốn, cây vườn lay lắt
Tả tơi vì trận tai ương...

*

Bao nhiêu năm qua, cây tưởng xem khô rồi,
Bỗng trở sức không ai ngờ, sống lại!
Những cành cũ đâm chồi tươi mới mãi...

*

Nhưng mẹ, vì sao vẫn khóc, mẹ ơi?...

(1910 -1975)

Mùa lá rụng

Mùa thu ở Maxcova người ta thường treo những tấm biển trên các đại lộ, với dòng chữ:

“Tránh đừng động vào cây, mùa lá rụng”.

*

Những đàn sếu bay qua...

Sương mù và khói tỏa...

Maxcova, lại đã thu rồi!

Bao khu vườn như lửa chói ngời

Vòm lá sẫm ánh vàng lên rục rỡ,

Những tấm biển dọc treo theo đại lộ

Nhắc ai đi ngang, dù đầy đủ lúa đôi,

Nhắc cả những ai cô độc trong đời:

“Tránh đừng động vào cây, mùa lá rụng!”

*

Ôi trái tim tôi, trái tim của một mình tôi

Đập hồi hộp giữa phố hè xa lạ,

Buổi chiều kéo lang thang trong mưa giá

Khẽ rung lên bên khuôn cửa sáng đèn,

Ở đây tôi cần ai khi xuôi ngược một mình

Tôi có thể yêu ai, ai làm tôi vui sướng?

“Tránh đừng động vào cây, mùa lá rụng!”

Nhắc suốt đường vẫn chỉ bấy nhiêu thôi...

*

Nếu không còn gì ao ước trong tôi

Thì có nghĩa chẳng còn gì để mất!

Anh từng ở nơi đây, từng là người thân nhất

Sao phút này làm người bạn cũng không?
Tôi chẳng hiểu vì sao, cứ ngùi ngẫm trong lòng
Rằng tôi đã phải xa anh vĩnh viễn...
Anh - Con người không vui, con người bất hạnh,
Con người đi cô độc quá trên đời!

*

Thiếu cần trọng chẳng? Hay chỉ đáng nực cười?
Thôi hãy biết kiên tâm. Mọi điều đều phải đợi...
Dịu dàng quá, dịu dàng không chịu nổi
Mưa thâm thì rơi mãi lúc chia ly,
Mưa tối rầm, nhưng ấm áp nhường kia
Mưa run rẩy trong ánh trời lấp lóa,
Thôi hãy cứ vui lên, dù con đường hai ngã,
Tìm hạnh phúc yên bình trong ấm áp cơn mưa...

*

Tôi ra ga, lòng lặng lẽ như xưa,
Một mình với mình thôi, không còn ai tiễn biệt!
Tôi không biết nói cùng anh tới hết
Nhưng bây giờ, còn phải nói gì thêm?
Cái ngõ con đã tràn ngập màu đêm
Những tấm biển dọc đường càng thấy trống:
“Tránh đừng động vào cây, mùa lá rụng!”.

(1915 -?)

Tuổi thứ năm

Tình yêu là thời điểm thứ năm của ngày
Không phải sáng hay trưa, không là chiều hay tối!
Khoảnh khắc có tình yêu vụt hóa thành sáng chói
Khi đánh mất đi rồi, buổi sáng hóa đêm thâu!

*

Tình yêu là mùa thứ năm của năm
Không chỉ giống xuân, hạ, thu, đông,
chẳng mùa nào thật đúng!
Mà phụ thuộc vào hai người yêu sung sướng
Say đắm, yêu đương và sáng tạo ra mùa!

*

Tình yêu không phải đoạn đời nào đã trải
Chẳng phải tuổi thơ, tuổi thanh niên,
tuổi trưởng thành, hay cả tuổi già!
Cũng không giống chút nào
các tuổi chiêm nghiệm trong sách vở,
Tình yêu là tuổi thứ năm trong cả cuộc đời ta!

(1919 -?)

Trí nhớ

Ngôi sao sông trời
Lặn vào đáy nước
Ánh sáng thắm sâu
Làm tôi thao thức
Lại nghĩ về anh!

*

Sâu hơn cuộc đời
Dài hơn cuộc đời
Chỉ còn trí nhớ!

*

Đêm dài trăng trở
Sắp rạng sáng rồi
Vết nâu là đất
Vết xanh là trời.

*

Ai nói cùng tôi
Hết điều bí ẩn
Trong cuộc đời anh?

*

Hai sừng trăng non
Bữa nay quá nhọn
Tưởng chừng xuyên thủng
Bờ chấn tim tôi

*

Trí nhớ nóng hực

Đốt cháy trong lòng
Kỷ niệm còn đó
Bồn bề lửa nung!

(Sinh 1922)

Bao nhiêu thứ không cần thiết!

Giả sử, bạn còn nhớ đến tôi
Hãy bỏ qua - nếu được! -
Hình ảnh tôi sớm sớm
Vừa thoát ra khỏi giấc mê nặng nề
Hình ảnh tôi chiều chiều
Tất bật giữa dòng người chợ búa!

*

Hãy bỏ qua - nếu được! -
Các mốt áo quần tôi mặc trên người
(Những thứ đổi thay nhanh như thời tiết)
Và áo váy từng hàng treo trên mắc
Như bao khát vọng cụt đầu!

*

Hãy bỏ qua - nếu được! -
Hàng chồng sách vở, va ly,
Hàng mớ chìa khóa, ô che,
Hàng đồng đồ lễ, ví thũ mất đi
Cũng chẳng đáng gì tìm lại!

*

Hãy bỏ qua - nếu được! -
Bao lời lẽ tôi từng nói ra
Nói nịnh đời hay nói xấu đời,
Có lúc hiền hòa, có khi độc địa,
Những lời nói phụ thuộc vào tình thế
Buộc phải nói ra, dù chưa đúng ý mình!

*

Nếu quả thực bạn còn nhớ đến tôi
Hãy bỏ qua mọi điều ấy đi
Những thứ bạn đầu đập vào mắt bạn,
Mà chính chúng lại che lấp tôi khỏi bạn!
Khi bạn trút giùm tôi những thứ không cần thiết ấy
Và quên hẳn chúng đi, không thương tiếc,

*

Thì lúc ấy, bạn sẽ nhìn ra tôi!

(1922 - 1953)

Tĩnh lẻ

Mỗi nhà thơ có một tĩnh lẻ trong mình
Những yếu đuối, lỗi lầm, những băn khoăn bé nhỏ...
Nhưng mọi điều ngăn ngại sẽ được dễ dàng tha thứ
Nếu anh viết những câu thơ trung thực tận cùng.

*

Số phận thế hệ tôi,
khắc khổ và cay cực,
Cũng mang theo một tĩnh lẻ trong mình,
Tĩnh lẻ không tên trên bản đồ địa lý:
Tĩnh lẻ đã xa vời -
Là cả cuộc chiến tranh!

(Sinh 1922)

Con đường lớn

Trong chiếc lều dã chiến

Những đêm đông rất dài...

Mẹ ơi

Nếu có khi nào con còn được về nhà

Con không biết sẽ làm sao ôm mẹ

Để mẹ nấu cho một bát cháo hành

Và trải lại chiếc đệm giường đã rách,

Chiếc đệm giường, tuy thế, chả sao đâu,

Đấy, tất cả những gì con định nói!

*

Nhưng mẹ hãy nhìn con, đừng bối rối,

Đừng lấy tay che mặt bàng hoàng:

Cuộc đời

Như một con đường lớn

Bằng cách nào cũng có thể đi qua,

Dù chỉ trên đôi nạng gỗ của con...

Kìa, mẹ!

Sinh 1923

Tiếng động

Tiếng con chim đập cánh bay qua
Tôi tưởng vậy!
Hay chỉ là tiếng buổi chiều thức dậy
Cựa mình, muốn bốc lên cao?

*

Cũng có thể là hơi thở xôn xao
Của thế giới quanh ta đang sống,
Hơi thở trầm và sâu như muốn nguyện cầu tha thứ
Những gì lầm lỗi đã qua!

*

Hoặc cũng có thể chẳng là gì rõ rệt
Chỉ là do đôi hàng mi của em
Rướn lên thật cao, như đôi cánh chim,
Rướn rách mắt, mà vẫn không bay được!

(1923 - 2003)

Đàn sếu bay

Những tráng sĩ - Nhiều khi tôi tưởng tượng
Đã qua bao trận huyết chiến không về
Biến thành đàn sếu trắng trên kia
Tự những thời xưa, đến bây giờ vẫn vậy...

*

Đàn sếu bay, đàn sếu gọi gì ta?
Hắn vì thế mà ta thường lặng lẽ
Thường ngậm ngùi khi ngược mắt về xa...

*

Tôi đang ngắm sếu bay, giữa một miền đất lạ,
Giữa sương xuống chiều hôm,
Đàn sếu trắng giăng hàng
Bay theo đội hình, bay theo nhịp bước,
Tưởng chẳng khác con người
Trong cuộc sống nhân gian!

*

Đàn chim đổi mùa, hành trình dài đặc...
Vừa bay vừa kêu như gọi mãi tên ai,
Tiếng chim sếu, vì sao nghe rất giống
Những âm sắc Avar quen thuộc tự bao đời?

*

Đàn chim hình mũi tên, cứ bay qua, bay mãi,
Nhắc bè bạn, nhắc người thân
khuất nẻo đã lâu rồi!
Và trong hàng, có một khe hở nhỏ

Hắn đó sẽ là chỗ đứng của đời tôi!

*

Có phải rồi tới ngày, ở trong hàng ngũ ấy,
Tôi cũng vươn theo đàn, bay tít tận xa xanh?
Và chỉ bằng lời chim, từ ngang tầm vũ trụ,
Tôi sẽ hướng về đây, cất tiếng gọi các anh?...

(Sinh 1925)

Khi tôi còn xinh đẹp

Khi tôi còn xinh đẹp
Những thành phố vỡ tan
Một mảnh trời xanh bỗng hiện ra
Ở những chỗ không ai ngờ nhất!

*

Khi tôi còn xinh đẹp
Mọi người hấp hối xung quanh
Trên những hòn đảo nhỏ
Và khắp biển xa khơi...
Chẳng còn một phút nào
Cho tôi được quyền soi gương chải tóc!

*

Khi tôi còn xinh đẹp
Không ai tặng tôi một món quà nào!
Những người đàn ông ngày ấy
Chỉ biết bắn súng chào dậy đất
Biết đứng nghiêm và biết đi đều
Trong trí nhớ của tôi
In hình họ những đôi mắt sáng!

*

Khi tôi còn xinh đẹp
Đất nước thua trong cuộc chiến tranh!

*

Và tôi đi vô vọng như mọi người
Khoác chiếc áo blu nặng nhọc...

*

Tôi hoàn toàn cô độc
Tôi hoàn toàn ngu ngốc
Tôi hoàn toàn không hưởng hạnh phúc gì,
Khi tôi còn xinh đẹp!

(Sinh 1925)

Chán ngấy rồi những gì cân xứng

Chán ngấy rồi, những gì cân xứng,
Những tượng đài kia, những bức tranh này,
Cả những thói quen chĩnh chu, cách điệu,
Những sắp xếp, chuyện trò, nhà cửa, đường cây...

*

Nghe tôi thở than, lắc đầu, em nói,
Một thoáng khinh khi, một thoáng mỉm cười:
“Tất cả những gì đang sống, đều cân xứng,
Hoa lá, chim muông, thú vật, con người!”

*

- “Vâng, đúng thế! Nhưng dầu sao đi nữa
Cây bạch dương kia, chẳng hạn, có gì,
Mà hướng Bắc, cành vừa thưa vừa ngắn,
Còn hướng Nam, cành rậm lá, xum xuê?

*

Và thêm nữa, có gì đâu kỳ cục
Khi trái tim dồn dập đập đêm ngày,
Chỉ dồn dập - đập đều bên ngực trái,
Còn bên phải này, em nói sao đây?!

(Sinh 1927)

Đôi khi

Đôi khi một mùi hương
Mất không còn dấu tích
Đôi khi tìm đến đích
Chỉ nhờ một dấu chân!

*

Đôi khi nhìn vầng trăng
Muốn bỏ vào trong túi,
Đôi khi nhìn thế giới
Thấy xa như sương mù,
Chỉ đàn kiến đang bò
Dạy ta lòng kiên nhẫn...

*

Đôi khi điều nín lặng
Bỗng thét gào trong tôi,
Đôi khi nổi buồn trôi
Thành Ngân hà không tới!

(1928 - 1964)

Di chúc

Cô gái điểm nào vui tính nhất
Trong dãy phố đen rất mực u sầu
Tôi gửi lại cho cô đôi hoa tai
Óng ánh màu pha lê tươi sáng!

*

Em gái trong sạch nào đang mộng ước
Xây lâu đài hạnh phúc giữa thình không
Trong vòng tay một hoàng tử thủy chung,
Tôi gửi lại cho em chùm áo cưới
Với những đường vân thêu chói lói.

*

Còn chuỗi hạt vòng cũ kỹ của tôi
Tôi gửi lại cho ai
Làm lụng siêng năng, không chờ mong Thượng đế!

*

Những quyển sách tôi mua dày dặn thế
(Như nỗi lo âu nối tiếp của con người)
Tôi gửi lại cho ai
Khiêm tốn nhất giữa những người khiêm tốn,
Suốt một cuộc đời cùng khổ
Đến tuổi già, mới học đánh vần!

*

Những bài thơ của tôi, chút tài sản cuối cùng,
Những bài thơ điên khùng
Dệt nên từ nỗi đau diết da, nôn nóng,

Và thắm đượm lòng khát khao hy vọng
Tôi gửi lại cho người tôi yêu!

(Sinh 1928)

Crimê xưa cũ

Chúng tôi đến đây không đúng lúc
Ngôi nhà Grin⁶⁹ đã khóa chặt rồi,
Chỉ bấy quạ còn bay quanh nháo nhác
Bốn phía rêu xanh, gió thổi liên hồi!

*

Ngôi nhà nhỏ, chìm trong tĩnh lặng
Tôi ngó vào, cánh cửa gỗ lạng câm,
Còn tưởng nhớ dáng nhà văn bên cửa
Nụ cười buồn, ghi dấu đã bao năm...

*

Chợt may mắn, bác làm vườn tốt bụng
Thương chúng tôi, mở khóa đón vào thăm;
Đâu chỉ riêng tôi yêu Grin mơ mộng
Và xót xa bao khát vọng xa dần!

*

Chúng tôi bước vào căn nhà chật hẹp
Yên tĩnh mênh mông trong cảnh nghèo nàn,
Cây nến tắt, chẳng còn ai châm lại,
Trang bản thảo mốc meo, giờ nằm đó, úa vàng...

*

Bao ghi chép, bao tâm tình, năm tháng...
Bụi bậm phủ đầy, không ai nở đổi thay!
Ta mắc lỗi với những gì mơ mộng
Với di hồn Grin còn quanh quất đâu đây!

*

Ta mắc lỗi với ông vì đời ông quá ngắn,
Mà số phận ông cay cực đến nhường này!
Ta mắc lỗi - vì cánh bướm đỏ thắm
Mãi xa vời... cho đến tận hôm nay!

(1932 - 1994)

Người buôn đồ cũ

Tôi nhớ lại
Thị trấn xưa Ôméch
Một ông già
lấm trắng bụi tháng ngày
Đẩy chiếc xe
khàn khàn mời gọi:
“E hèm! Hầy! Đồ cũ, lão mua đây!”

*

Đám trẻ chúng tôi túa ra ồn ã:
Những búp bê gãy đầu
Những áo khoác rách tay
Những đôi ủng cong queo mất đế
Những chiếc bàn là cụt ngùn không quai...
Ông già biết nói đùa luôn miệng
Ngụp trong đồng nát bướm
như cả một gia tài!
Ông đánh giá mặt hàng,
nghiêm trang như soạn luật
Vừa cao giọng mời chào, vừa tắc lưỡi vui tai,
Một giọng rao quyền uy,
không dễ ai bắt chước:
“E hèm! Hầy! Đồ cũ, lão mua đây!”

*

Tôi nghe lão
Trong lòng luôn tưởng tượng

Một xứ sở nào xa, từ đâu đó gọi về,
Xứ sở thu gom những gì cũ nát
Chất thành bảo tàng đồ thiên hạ vứt đi!

*

Núi ở đó hằn cong queo, nhọn hoắt,
Và con người nặng trĩu những u mê,
Từng căn nhà giống bộ xương lỏng lỏng
Mỗi miếng bánh cũng khô như đá cuội, chai lì!

*

Xứ sở đó có trường học, sách giáo khoa, đủ cả...
Nhưng kiến thức chỉ dừng
ngay giữa thời Trung Cổ xa xưa!
Và bụi, mạng nhện... lấp đầy mọi nơi
Và rỉ sắt thay sơn, dày lên không phải quét,
Và mối mọt - thay thế mọi loài chim chóc,
Không tàu hỏa, không máy bay,
không báo chí, thông tin...
Tất cả chết dí trong trạng thái u tù
Những kẻ cầm quyền đều là người mất trí!

*

Ấn tượng ấy quá sâu, đến nỗi tôi khiếp sợ
Khi đứng chỉ vài tuần, trước Đại Chiến không lâu,
Cả xóm quanh tôi lại tíu tít, ồn ào,
Tuồn mọi thứ què quặt, gãy cổ, cụt đầu...
cho người buôn đồ cũ!

*

... Tôi không bao giờ gặp lại ông già ấy nữa!
Như thế, đúng vào lần chót ấy,
Ông ta đến, để hoàn thành sứ mạng

Của kẻ thám báo và tên gián điệp
Cho cái xứ sở ghê người
trong tưởng tượng tuổi thơ tôi!

(Sinh 1933)

Đêm trắng ở Áckhăngghen⁷⁰

Tất cả trò ú tim có thể đến đêm nay:

Những khoảng sáng lung linh

tự dựng thành xúc động

Có thể ngỡ mặt trời, có thể ngỡ mặt trăng,

Có thể như nỗi buồn, lại có thể như niềm vui tĩnh lặng,

Những người hoa tiêu lang thang trên phố

Có thể là Áckhăngghen, cũng có thể Mácxây chăng?...

*

Các cô gái mải cười rót rượu suốt đêm

Mắt họ cũng như bóng thuyền vô định,

Có thể phút giây khoác vai thân thiết

Giữa trăm tiếng ồn ào, ai để ý gì ai?

Có thể hôn nhau, rồi có thể thốt nhiên ngừng bật!

Nên chăng? Không nên?... Đêm trắng muốt trải dài...

*

Đàn hải âu vừa kêu vừa lượn đỉnh cột buồm,

Có thể chúng khóc chăng, cũng có thể chúng cười, ai biết!

Trên bến cảng, chàng thủy thủ đến giờ ly biệt

Ôm hôn rất lâu cô gái đứng bên mình

“Nhưng tên em là gì?”... Điều ấy cần chi nữa nhỉ?

Cũng có thể không cần, cũng có thể cần chăng?

*

Chàng thủy thủ lên thang, còn ngoái lại, nói to:

“Anh sẽ về tặng em bộ lông thú tuyệt trần của biển”

Nhưng anh quên sẽ tặng cho ai - tên gì, chưa kịp hỏi!

Người con gái lặng thinh, không hứa hẹn một lời,
Biển trăm ngả, có ngả nào trùng lặp,
Cũng có thể anh về, cũng có thể rồi thôi!

*

Và tôi bỗng đứng quá đổi băng khuâng:
Hải âu không là hải âu, sóng biển không là sóng biển,
Hai người yêu nhau cũng không phải hai người thoát vừa
đưa tiễn,
Có thể chỉ là ánh phản quang tinh khiết lạ lùng,
Hay cảnh ảo lớp lớp xa mờ, chồng nhau trong điện ảnh...
Có thể đêm nay mình mất ngủ chẳng, có thể giấc mơ chẳng?

*

Còi tàu hú vang, căng thẳng, già từ,
Chàng thủy thủ không thể nhìn lại nữa,
Theo con sóng nổi trôi, buồn rầu, vội vã,
Anh đứng tách trên boong, xa lạ một mình,
Hình như anh còn nói câu gì cợt đùa với biển,
Hay với chính con tàu, hay với chính lòng anh,
Hay biết đâu, cũng không thật là anh đấy nữa!

*

Và người con gái không tên còn đứng lại bến tàu
Khoác chiếc áo choàng xám như khói mỏng,
Có thể phút ấy cuối cùng chẳng, hay mới bắt đầu thôi?
Đêm vẫn trắng miên man, sương tan từng cụm nhỏ.
Có thể đó là ai, một Vêra, Tamara, hay Dôia nào đó?
Hay có thể chẳng là gì? Hay có thể chẳng là ai?...

Ghi chú

- (1) Trường Sa: Một thị trấn trên đường xe lửa liên vận quốc tế ở phía Nam Trung Quốc, thuộc tỉnh Hồ Nam.
- (2) Ludwig van Beethoven (1770 – 1827): Nhạc sĩ thiên tài người Đức. Chín bản giao hưởng của ông, được sáng tác trong khoảng 25 năm đầu thế kỷ XIX, là những đỉnh cao của nhạc giao hưởng thế giới. Bốn tiếng đập nói ở đây là nằm trong bản Giao hưởng thứ Năm, mà Beethoven đã gọi là “tiếng số phận đến đập cửa”.
- (3) Sonate số 14 của Beethoven, còn được gọi là Sonate Ánh Trăng, một bản nhạc trữ tình rất được yêu thích.
- (4) Một bài thơ nổi tiếng những năm chống Mỹ của du kích Vênêzuêla có nhan đề là “Trăng du kích”.
- (5) Ouverture “Egmont” của Beethoven, viết cho bi kịch Egmont của thi hào Goethe, diễn tả tinh thần quật khởi của nhân dân Hà Lan chống quân xâm lược Tây Ban Nha. Egmont, nhân vật anh hùng của vở bi kịch, bị địch hành hình, vẫn tin vào sức mạnh tất thắng của dân tộc.
- (6) Năm 1964, khi bị địch hành hình, người thợ điện anh hùng Nguyễn Văn Trỗi cũng chỉ mới có 24 tuổi.
- (7) Giao hưởng số Chín còn gọi là Giao hưởng của Niềm Vui, tổng kết toàn bộ tư tưởng nhân văn cao cả của Beethoven. Lần đầu tiên, Beethoven phá lệ, dám đưa dàn hợp xướng vào giao hưởng, phổ lời hợp xướng bằng bài thơ “Đi tới Niềm Vui” của thi hào Đức Schiller, trong đó có câu: “Hãy ôm hôn nhau, hỡi triệu triệu con người!”.
- (8) Cuộc chiến tranh phá hoại bằng không quân của Mỹ đã bước vào giai đoạn khốc liệt năm 1967. Cầu Long Biên bị phá hai nhịp, kho xăng dầu Đức Giang bị cháy lớn, nhiều khu dân cư bị đánh sập... Giặc tuyên bố là sẽ ném bom hủy diệt để miền Bắc Việt Nam phải trở về thời kỳ đồ đá! Bài thơ này là một lời đáp trả giảo dị và bình thản của những người sống trong cuộc, trước những lời tuyên bố ngạo mạn đó.
- (9) Năm 1971 là năm nước lũ dâng cao nhất ở Hà Nội, so với các trận lũ dữ dội từ mấy chục năm trước đó.
- (10) Thời chiến tranh phá hoại, Thái Bình và Phủ Lý là nơi mà tất cả máy bay địch, sau khi giao chiến trong đất liền với mạng lưới cao xạ và lực lượng không quân ta, hể tháo chạy ra biển là phải trút bừa xuống đó cho hết tất cả cơ sở bom đạn mang theo, nhằm đảm bảo an toàn tuyệt đối khi hạ cánh xuống Hạm đội Bảy. Chính vì thế mà mức độ hủy diệt ở hai vùng đất này là khủng khiếp nhất và vô lý nhất!

(11) Sông Susơ, đầm Pêrôvô, đồi Sếu: Những tên sông, tên đầm, tên đồi, thuộc vùng Susenxkôie ở Xibêri, nơi Lênin bị đi đày.

(12) Lênin bị đày 3 năm ở Susenxkôie, vùng Xibêri (1897 - 1900). Tới mùa xuân 1900, thoát được ra nước ngoài, Người mới bắt đầu công việc tuyên truyền và tập hợp lực lượng cách mạng thông qua việc xuất bản tờ báo “Tia lửa”.

(13) Sông Susơ, đầm Pêrôvô, đồi Sếu: Những tên sông, tên đầm, tên đồi, thuộc vùng Susenxkôie ở Xibêri, nơi Lênin bị đi đày.

(14) “Tất cả bắt đầu từ một tia lửa. Từ tia lửa sẽ bùng lên ngọn lửa”. Đó chính là ý tưởng giản dị nhưng có tính chiến lược mà Người đã thốt lên trong đêm cuối năm, ngồi sưởi với những người thợ săn ở Susenxkôie.

(15) Sông Susơ, đầm Pêrôvô, đồi Sếu: Những tên sông, tên đầm, tên đồi, thuộc vùng Susenxkôie ở Xibêri, nơi Lênin bị đi đày.

(16) Hộ tập thể: Thời chiến tranh chống Mỹ ác liệt nhất, các gia đình ở Vĩnh Linh được chia nhỏ, để phân ra thành các “hộ tập thể”, bao gồm thành viên từ nhiều gia đình, cùng xum họp, ăn ở và trực chiến với nhau. Phải làm như thế vì bom đạn giặc thời ấy quá ác liệt, nhiều gia đình bị bom vùi chết hoặc mất tích cả nhà. Chia lẻ ra, ăn ở riêng, cùng các “hộ tập thể”, nếu có một hộ nào đó không may bị thương vong tất cả sau một trận đánh, thì còn các thành viên khác của gia đình vẫn sống, khi đang được ghép vào sinh hoạt ở một hộ tập thể khác.

(17) Thời kỳ này, giặc bắt xóa hết xóm làng, gom dân lại, buộc phải dồn vào sống trong các “ấp chiến lược”, rào thép gai, để chúng dễ bề canh giữ, kiểm soát.

(18) Trong trận Quảng Trị, lần đầu trong chiến tranh chống Mỹ, quân ta dám dùng đến một cơ sở đạn đại bác lớn đến thế (đúng 1 vạn quả đạn pháo lớn) để khai hỏa, mở màn cho cả chiến dịch.

(19) Thị trấn ở Trung Lào.

(20) Nhạc sĩ Hoàng Việt, tác giả bài “Lên ngàn”, đã hy sinh ở chiến trường Nam Bộ ngay từ đầu cuộc chiến tranh chống Mỹ.

(21) Hồi ở Quảng Bình, bốn chúng tôi gồm: Xuân Quỳnh, Lâm Thị Mỹ Dạ, Trần Nhật Thu và tôi, cứ thích đặt tên cho loại “cỏ lông chông” luôn chạy xoay tròn trên cát ruổi theo ngọn gió, là “cỏ mặt trời”. Và Xuân Quỳnh cũng từng có câu thơ: “Cỏ mặt trời lăn như bánh xe...”.

(22) Câu thơ của Xuân Quỳnh.

(23) Cuộc chiến tranh phá hoại bằng không quân của Mỹ chia làm hai giai đoạn leo thang khốc liệt: Đợt một, từ 1965 đến 1968, rồi ngồi vào bàn hòa đàm ở Paris, nhưng không đi đến kết quả, địch tiếp tục “ném bom hạn chế”, có nghĩa là thu hẹp vùng ném bom lại, từ các tỉnh Khu Bốn cũ vào dọc tuyến đường Trường Sơn, nhằm ngăn chặn công cuộc

tiếp tế, chi viện từ Bắc vào Nam. Đợt hai, còn khốc liệt hơn (1972), mà cao điểm là chiến dịch dùng pháo đài bay B.52 đánh phá nhằm hủy diệt Thủ đô Hà Nội, nhưng chúng vẫn không thể thắng nổi quân dân ta, ngược lại còn bị tổn thất hết sức nặng nề, cuối cùng trong ván bài không thể nào đảo ngược, chúng mới buộc phải thỏa thuận ký Hiệp định Paris (1 - 1973), lập lại hòa bình ở Đông Dương.

(24) Người xưa thường nói: “Thăng Long phi chiến địa”. Nhưng Thăng Long vẫn là nơi diễn ra những trận chiến đấu có tính quyết định trong lịch sử dân tộc chống xâm lăng.

(25) Tác giả muốn tự chỉnh lại hai câu thơ trước đây: “Chưa bao giờ anh hiểu hết cuộc đời/ Chỉ càng lớn, anh càng thương cảm nó...”, trong bài “Tột cùng gian truân, tột cùng hạnh phúc”(1968). Từ suy nghĩ trong hai câu thơ trước cho đến nhận thức có đổi khác ở hai câu thơ này, đối với tác giả, là cả một khoảng chiêm nghiệm dài, sau khi đã đi dọc Trường Sơn, vượt qua bao thử thách - xuyên qua cả cuộc chiến tranh - và chắt lọc lại mọi nhận thức, từ tự phát đến tự giác, để biết chắt chiu, vun vén những gì cốt lõi, làm nên giá trị thật của cuộc đời!

(26) Câu thơ của nhà thơ Văn Chinh.

(27) Ở đây, hãy còn bắt lại được một nét sinh hoạt kiểu hành chính theo nề nếp các hợp tác xã nông nghiệp thời đó: Đánh kẻo sáng để xã viên đi làm và đánh kẻo chiều để báo giờ về ăn cơm! Tác giả xin được giữ nguyên chi tiết này làm cứ liệu, để nhớ lại kỷ niệm của một thời!

(28) Thế kỷ XVI, người Tây Ban Nha thám hiểm tới phía Nam châu Mỹ, tưởng đó là nơi tận cùng Trái đất, không dám cho thuyền đi quá nữa, sợ sẽ bị trôi tuột xuống địa ngục! Nhưng sóng đánh dữ dội, thuyền trôi băng băng, không làm chủ được tay lái, họ đành nhìn mình đang bị trừng phạt, bị địa ngục nuốt chửng, nào ngờ lại may mắn dạt được vào bờ tận phía Nam Chilê. Họ cảm tạ Trời Đất và nhân đó đặt tên cho dải đất này là: “Xứ sở của Niềm Hy vọng ở tận cùng”.

(29) Câu thơ của Pablo Neruda.

(30) Đoạn thơ này, thật bất ngờ, đã đặc tả lại toàn bộ căn hộ thời đó của nhà thơ Thanh Tùng (tác giả “Trước cửa lò”, “Thời hoa đỏ “...).

(31) Một vạn sáu nghìn sĩ quan và binh lính Pháp và lê dương đã kéo cờ trắng ra hàng ở Điện Biên Phủ.

(32) Để dễ hình dung, ta chuyển độ dài thời gian ra độ dài cơ học: cứ 1 mét dài ở đây tính tương đương với độ dài 10 năm của lịch sử.

(33) Giao hưởng số 9 - Giao hưởng của Niềm Vui - được L.V.Beethoven sáng tác trong những năm 1822 - 1824 ; nối tiếp ở mức chín hơn suy tưởng của Giao hưởng số 5 - Giao hưởng của số phận, (xin xem lại bài thơ: “Beethoven và âm vang hai thế kỷ”, cùng trong Tuyển thơ này).

Giao hưởng số 9 được đánh giá là một trong các tác phẩm có tính cách mạng cao nhất của nhạc giao hưởng thế giới. Nhà văn Pháp Rômanh Rôlăng đã coi nó là “một bằng chứng bất tử về niềm mơ ước vĩ đại, bao giờ cũng ẩn náu trong trái tim nhân loại”.

(34) Trong Giao hưởng số 9, lần đầu tiên, Beethoven sử dụng tiếng người hát trong nhạc không lời. Ông đã kết thúc chương cuối bằng hợp xướng “Đi tới Niềm Vui”, phổ lời của thi hào Đức Schiller.

(35) Nghệ sĩ balê người Nga kiệt xuất Maia Plixetxcaia, sinh năm 1925. Mùa thu 1982, đã 57 tuổi, bà còn diễn được vở Cácmen (của Bizê - Bizet), với phần vũ đạo cực kỳ khó khăn. Plixetxcaia phải thể hiện được các trạng thái tâm lý hết sức phong phú và phức tạp của nhân vật chính là Cácmen, một cô gái Digan có cá tính và bản năng mạnh mẽ đến mức hoang dã, có tấm lòng yêu tự do quyết liệt đến độ không thể khoan nhượng, cuối cùng đã dẫn đến tấn bi kịch chẳng còn cách nào thoát khỏi, ngoài cái chết (xem tác phẩm văn học Carmen của nhà văn Pháp Prôxper Mêrimê - Prosper Mérimée).

(36) Thần thoại Hy Lạp kể rằng Thần Prômê-tê (Prométhée) đã ăn cắp lửa của Thần Dớt (Zeus theo thần thoại Hy Lạp, hoặc Jupiter theo thần thoại La Mã) ưu ái dành cho loài người, nên phải chịu đựng hình phạt tàn khốc: bị trói và bị xích tận trên đỉnh núi Kavkaz cho đại bàng moi gan, rả thịt. Ngày nay, trên dãy núi Kavkaz, vẫn còn đó một đỉnh núi cao, tương truyền là Đỉnh Prômê-tê.

(37) Cônxtantin Pauxtốpxky (1892 - 1968): Nhà văn Nga, thần tượng của tuổi trẻ một thời, với những truyện ngắn nổi tiếng như: “Lăng quả thông”, “Chuyến xe đêm”, “Tuyết”... và nhiều tác phẩm khác, có phong cách lãng mạn cao thượng, có bút pháp phóng túng, tràn đầy lòng cảm thương và trân trọng con người, cũng như những khát vọng cháy bỏng về hạnh phúc con người.

(38) Xanh Ăngtoan, Xanh Đơni (Saint-Antoine, Saint-Denis): Các cửa ô nổi tiếng của Paris xưa. Gò Môngmác (Montmartre): Địa danh lịch sử, trên đó có Nhà thờ Thánh Tâm (Sacré - Coeur) là di tích liệt hạng của Paris. Đây cũng là điểm thu hút rất nhiều khách tham quan, du lịch.

(39) Vườn Lucxămbua (Luxembourg), thắng cảnh tiêu biểu của Paris.

(40) Những trang văn nổi tiếng của Anatole France, về ngày tựu trường, có nhắc đến những pho tượng đá trắng vai trần rất đẹp ở Vườn Lucxămbua, trong cảnh lá rụng mùa thu như dát vàng cả khu vườn cổ kính.

(41) Cầu Mới (Pont-Neuf) xây từ năm 1578 đến 1606 mới hoàn thành, nay đã trở thành cây cầu cổ nhất trên sông Seine của Paris, nhưng vẫn giữ nguyên tên là “Cầu Mới”.

(42) Alma - Ata: Một thành phố yên bình, xinh đẹp, nằm trong lòng một thung lũng ở Trung Á, và là thủ đô nước Cộng hòa Cadăcxtan.

(43) Casablanca là một thành phố biển, một địa điểm du lịch nổi tiếng ở Maroc (Châu Phi).

(44) Lời bài hát rất phổ cập về thành phố Casablanca, thành phố cũng được đặt tên cho một bộ phim đã trở thành một trong các tác phẩm kinh điển của điện ảnh thế giới. Nguyên văn lời ca quen thuộc trên đây thường được hát bằng tiếng Anh: "Oh a kiss is still a kiss in Casablanca. But a kiss is not a kiss without your sigh!"

(45) "Một đời chuyên về từ phú, biết rằng vô ích,
Đàn sách đầy giá, chỉ tự mình làm ngu mình!"

(46) Nhà thơ Yên Đức (1942 - 2003), quê Quảng Ninh. Thơ anh xuất hiện từ thời chống Mỹ và gắn bó nhiều với cảnh vật và con người vùng than. Anh đã từng làm Giám đốc Ngân hàng Uông Bí một thời kỳ dài sau giai đoạn Đổi Mới.

(47) Để cạnh tranh lừa đảo kiểu "buôn thần, bán thánh", một số tư nhân hùn vốn, xây chùa rởm, thu tiền khách du lịch hoặc khách đến lễ bái nhằm trục lợi. Thậm chí, chùa Thiên Trù (trong Hương Tích) cũng đã từng bị dựng thêm một chùa giả và kịp hoạt động một thời gian trước khi bị phát hiện!

(48) - Tiền đâu? - Tốt! - Dịch vụ ư? - Có!

(49) Nhạc sĩ Trịnh Công Sơn (1939 - 2001).

(50) "Phục xuống gối, không dậy được, còn kinh hoàng vì giấc mộng đêm trước/ Quay đầu ngoái lại, tưởng như mình đã cách biệt hẳn với kiếp xưa!"

(51) Nàng Tô Thị trong di tích tự nhiên ở Lạng Sơn đã bị sập trong khi phá đá nung vôi. Người ta đã phải phục hồi lại Nàng Tô Thị bằng cách gắn xi măng, ghép lại các mảnh vỡ!

(52) Thủ phủ của tỉnh Quảng Tây (Trung Quốc).

(53) "Ông nên nói tiếng Anh thì tốt hơn!"

(54) University of Technology nổi tiếng ở Hồng Kông.

(55) "Ông nên nói tiếng Anh thì tốt hơn!"

(56) Biển hiệu chương trình "Thể thao" của Đài truyền hình Việt Nam những năm đó thích ghi bằng cả 4 thứ tiếng: Anh, Pháp, Nga, Việt. Đáng buồn là riêng từ "Cnopl"(Thể thao) bằng tiếng Nga thì lại bị viết sai thành "Cnopl"(t - không có trong từ mẫu Nga!).

(57) Một người bạn rất yêu tiếng Nga của tôi đã có cách chơi chữ thật tài tình và chua chát: Âm "Rusky yazuk" đọc lên nghĩa là "tiếng Nga", đã

được biến thành tâm trạng riêng, khi cố ý đọc trại đi, thành ra “Rusky day dứt”!

(58) Constantin Ximônốp, tác giả của bài thơ “Đợi anh về” nổi tiếng, khi sang thăm Việt Nam năm 1972, đã viết bài thơ “Gửi nhà thơ Tố Hữu”, tràn đầy tính nhân văn cao cả và sâu sắc:

“Tôi biết rằng
Ở đây
Bài thơ tôi đã sống
Trong lời thơ anh dịch tuyệt vời!
Một phần tư thế kỷ rồi
Máu đổ còn cứ đổ
Hàng triệu chàng trai nối nhau hành quân
Hàng triệu người mẹ người vợ
Còn phải đợi chờ khắc khoải
Và bài thơ của tôi vẫn sống
Trong lời thơ anh dịch tuyệt vời!
Nhưng tôi mong sao
Trên con đường dài
Khi tới được tự do độc lập
Hàng triệu người trở về yên ổn
Để không còn một ai phải đợi
Để yên bình ngự trị cả thiên nhiên
Thơ tôi cũng thở phào êm ái
Và sẽ chết
Trong lời dịch tuyệt vời của anh!”.

(59) “Mỹ nhân tự cổ như danh tướng / Bất hứa nhân gian kiến bạch đầu!”. Thơ cổ, nghĩa là: “Người đẹp, cũng như tướng giỏi (thà chết sớm), không ao ước, để mọi người nhìn thấy mình đầu bạc!”.

(60) Lee Koong Wan: Âm Lý Công Uẩn, cũng được phiên nốt ra âm Hàn Quốc, cho phù hợp với vai diễn viên nhờ đóng thuê!

(61) “Who is who” (Ai là ai): Loại Từ điển danh nhân ghi danh tính, tiểu sử, sự nghiệp... thật tóm lược, dễ tra cứu, hay được xuất bản ở Phương Tây.

(62) Nhại lại âm “Who” ở trên.

(63) Câu thơ của Tú Xương:

“Khăn khăn áo áo thêm rầy chuyện,
Bút bút, nghiên nghiên khéo vẽ tuồng...
Ngủ quách sự đời, thầy kẻ thức,

Bên chùa, chú trọc đã khua chuông!”.

(64) Linh cảm này hóa ra là đúng, khi chính quyền Maxcova chính thức ra quyết định: Giải tán Chợ Vòm vĩnh viễn, vào cuối năm 2009!

(65) Một loại đồ chơi thủ công truyền thống mang đậm màu sắc dân gian Nga, làm bằng gỗ sơn, tạo hình nhiều con búp bê tròn xinh xắn, có thể có 6 đến 10 con, xếp lồng vào trong nhau, theo kích cỡ từ nhỏ đến lớn.

(66) Hai nhà thơ lớn rất khác biệt nhau, hai đỉnh cao của thơ ca Nga thế kỷ XX, Maiakôpxky - nhà thơ gắn liền với sự nghiệp Cách mạng Tháng Mười thì rút cuộc tự tử bằng súng lục vào đầu, còn Êxênin - nhà thơ gắn bó với nông thôn và vẻ đẹp truyền thống Nga ngàn đời, thì treo cổ chết dưới ống nước bắc ngang trần nhà!

(67) Đức Vua Trần Nhân Tông (1258 - 1308), vị vua anh minh và thông tuệ bậc nhất triều Trần, hai lần lãnh đạo toàn dân ta đánh thắng giặc Nguyên - Mông, sau đi tu, sáng lập ra dòng Thiền Trúc Lâm Yên Tử, mà Người được tôn vinh là Vị Tổ thứ Nhất. Giai thoại trên đây về việc Người trả lời và giải thích cho các môn đệ về Phật, Pháp, Tăng, đã được chép lại nguyên văn như vậy trong sách của môn phái Trúc Lâm.

(68) Tanka là thể thơ truyền thống của Nhật Bản, xuất hiện từ thế kỷ thứ VIII, mỗi bài chỉ có 5 câu, nhưng phô diễn đủ một ý nghĩ, một cảm xúc, một tâm trạng, vì vậy, nó rất cô đọng, chứa đựng những liên tưởng sâu sắc ngoài lời.

(69) Nhà văn Nga Alexandre Grin (1880 - 1932), suốt đời sống trong nghèo khổ và bệnh tật, nhưng lại rất nổi tiếng vì những câu chuyện đầy lãng mạn và khao khát hạnh phúc, có tầm nhân văn sâu sắc. Tác phẩm “Cánh buồm đỏ thắm” viết năm 1923 của ông hết sức phổ cập một thời, đã được quay thành phim, như một lời dối dăng của ông, cháy bỏng ao ước về những viễn cảnh sáng tươi và hạnh phúc dành cho lớp trẻ.

(70) Arkhanguelsk: Một bến cảng ở Cực Bắc nước Nga.